

รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การฟื้นฟูวิถีชีวิตพึ่งตนเองของคนทาสลิดโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชน และเทศบาลตำบลทาสลิด
ผ่านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จัดทำโดย

นางสาวเพ็ญศรี ศรีตั้ง

นายบุญถึง วงศ์คม

และคณะ

เดือน มิถุนายน 2556 ถึง กันยายน 2560

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การ เริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการ ปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งขึ้นในการแก้ปัญหาของ ตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้้อย่าง เป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คน ในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วม หา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็น ว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่ สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึด ติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคน ท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัย แบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดา ที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและ หลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงาน ด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ นักวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาใน รูปแบบที่ นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของ รายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดย กลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการ ทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือ

กิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำนำ

โครงการวิจัย เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตพึ่งตนเองของคนหาปลา โดยความร่วมมือของชุมชนและเทศบาลตำบลหาปลา ผ่านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงาน คือ ชุมชนตำบลหาปลา เทศบาลตำบลหาปลา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งทางด้านงบประมาณและกระบวนการทำงาน ทำให้เกิดมิติใหม่ในการพัฒนาของชุมชนด้วยเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่คนในชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้วิจัย และโจทย์วิจัยเป็นความต้องการของคนในชุมชน ทีมวิจัยตำบลหาปลา มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานวิจัยนี้เป็นอย่างมาก และหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถนำไปฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสมของคนตำบลหาปลา รวมทั้งสร้างและพัฒนาระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลหาปลา และหวังผลเมื่อการวิจัยสิ้นสุดลงแล้ว ผลการวิจัยและประสบการณ์ต่างๆของตำบลหาปลาจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่นๆและผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้ได้ในอนาคต

ทีมวิจัยตำบลหาปลา

สารบัญ

หน้า

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

ก

คำนำ

ค

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาโครงการ	1
1.2 คำถามวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์	6
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	6
1.6 ระยะเวลาในการดำเนินการ	7
1.7 กรอบแนวคิดการดำเนินงานวิจัย	7
1.8 ทีมวิจัย	8

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง	
2.1.1 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	11
- ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	11
- ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	11
- องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	12
- หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	12
- บริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน	13
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
- ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
- แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
- ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน	17
- แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์	18
2.1.3 นโยบายรัฐกับการจัดการท่องเที่ยว	19
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน

- กิจกรรมที่ 1 เวทีพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยในด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวางแผนการทำงาน	22
---	----

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

- กิจกรรมที่ 2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน	23
- กิจกรรมที่ 3 ศึกษา สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	24
- กิจกรรมที่ 4 ศึกษา สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตร ตำบลท่าปลาตุก	24
- กิจกรรมที่ 5 ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวสถานการณ์การท่องเที่ยวและ ผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในตำบลท่าปลาตุก	25
- กิจกรรมที่ 6 จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เพื่อเตรียมการนำเสนอต่อ ชุมชน	26
- กิจกรรมที่ 7 เวทีเสวนา “ย้อนมองตัวตน คนท่าปลาตุก”	27
- กิจกรรมที่ 8 เข้าร่วมเวทีสัมมนาทางวิชาการ “สานพลัง ตั้งรับ และปรับตัว กับภัยคุกคามระบบอาหารท้องถิ่นภาคเหนือ”	28
- กิจกรรมที่ 9 เข้าร่วมกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวบ้านดอยมด	29
- กิจกรรมที่ 10 จัดเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน และระดมข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางในการฟื้นฟูวิถีชีวิตแบบพึ่งตนเองของคนท่าปลาตุก และแนวทาง การจัดการท่องเที่ยวในชุมชน	30
- กิจกรรมที่ 11 ประชุมทีมวิจัย	31
- กิจกรรมที่ 12 ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยระยะที่ 1 และวางแผนการทำงานระยะที่ 2	31
- กิจกรรมที่ 13 ศึกษาดูงานต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและสรุปผล การดูงานต้นแบบ ณ ชุมชนนาต้นจัน และ ชุมชนถนนพระร่วง อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	32
- กิจกรรมที่ 14 อบรมพัฒนาศักยภาพการออกแบบโปรแกรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนและออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	33
- กิจกรรมที่ 15 จัดอบรมไกด์ท้องถิ่น	33
- กิจกรรมที่ 16 การออกแบบระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลท่าปลาตุก	34
- กิจกรรมที่ 17 กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว (ทัวร์นำร่อง)	35
- กิจกรรมที่ 18 อบรมพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	35

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน

4.1 ข้อมูลทั่วไปตำบลทาลาดุก	37
- ลักษณะภูมิประเทศ	37
- อาณาเขต	37
- ลักษณะอากาศ	37
- การคมนาคม	37
- แม่น้ำ	38
- ทรัพยากร	38
- จำนวนประชากร	38
- จำนวนครัวเรือน	38
- อาชีพ	38
- การปกครอง	38
- การศึกษา	39
- สถาบันและองค์กรทางศาสนา	39
- ศิลปวัฒนธรรม	39
- ขนบธรรมเนียมและงานประเพณีประจำปี	40
- การสาธารณสุข	40
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	40
- สถานที่สำคัญ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ	40
- สถานที่ท่องเที่ยว	41
4.2 ข้อมูลชุมชน พื้นที่วิจัย	41
4.2.1 หมู่ที่ 1 บ้านท่ากุ่มตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	41
1) ข้อมูลทั่วไป	41
- ภูมิประเทศ	41
- อาณาเขต	41
- การคมนาคม	41
- อาชีพ	42
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	42
- ประวัติโรงเรียนบ้านท่ากุ่ม	42
- ประวัติวัด	43
- ประวัติหมู่บ้าน	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	47
4) ด้านการเกษตรของหมู่ที่ 1 บ้านทาภู	48
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	49
4.2.2 หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	50
1) ข้อมูลทั่วไป	50
- ภูมิประเทศ	50
- อาณาเขต	50
- การคมนาคม	50
- อาชีพ	51
- การปกครอง	51
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	52
- ประวัติโรงเรียนบ้านทาป่าสัก	52
- ประวัติวัดป่าสัก	52
- ประวัติหมู่บ้าน	53
3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	56
4) ด้านการเกษตร	57
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	59
4.2.3 หมู่ที่ 4 บ้านทาชมพู ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	60
1) ข้อมูลทั่วไป	60
- อาณาเขต	60
- ลักษณะทั่วไป	60
- แหล่งท่องเที่ยว	60
- การปกครอง	61
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	62
- ประวัติโรงเรียนบ้านทาชมพู“ชัยเทพประชานุกุล”	62
- ประวัติวัดวัดทาชมพู	63
- ประวัติหมู่บ้าน	64
3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	67
4) ด้านการเกษตร	68
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.4 หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก ตำบลทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	71
1) ข้อมูลทั่วไป	71
- อาณาเขต	71
- การคมนาคม	71
- การปกครอง	71
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	72
- ประวัติวัดทาปลาตุก	72
- ประวัติหมู่บ้าน	74
3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	75
4) ด้านการเกษตร	76
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	77
4.2.5 หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	79
1) ข้อมูลทั่วไป	79
- อาณาเขต	79
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	80
- ประวัติวัดทาป่าเปา	80
- ประวัติหมู่บ้าน	80
3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	82
4) ด้านการเกษตร	83
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	84
4.2.6 หมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ ตำบลทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	85
1) ข้อมูลทั่วไป	85
- อาณาเขต	85
- เนื้อที่	85
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	86
- ประวัติวัดปงอ้อ	86
- ประวัติหมู่บ้าน	88

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3) ด้านประเพณีวัฒนธรรม	90
4) ด้านการเกษตร	91
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	93
4.2.7 หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน	94
1) ข้อมูลทั่วไป	94
2) ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน	94
- ประวัติหมู่บ้าน	94
3) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม	96
4) ด้านการเกษตร	97
5) ด้านเศรษฐกิจชุมชน	98
4.3 เวทีคืนข้อมูลชุมชน โครงการวิจัย การฟื้นฟูวิถีชีวิตพึ่งตนเองของคนทาปลาดุก โดย การมีส่วนร่วมของชุมชน และเทศบาลตำบลทาปลาดุก ผ่านการจัดการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน	100
4.3.1 การนำเสนอผลการวิจัย ในโครงการระยะที่ 1 โดยทีมวิจัยชุมชน ตำบลทาปลาดุก	100
- ผู้ร่วมเสวนา	100
- ความเป็นมา	100
- องค์ประกอบของทีมงาน	101
- กระบวนการทำงาน	101
- ผลการดำเนินงาน	104
- ได้รับอะไรจากการทำงานงานวิจัย	105
- อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต ของคนทาปลาดุกเป็นอย่างไร	105
- ในอนาคตจะพัฒนาตำบลทาปลาดุกไปในทิศทางใด	107
4.3.2 วิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยว ต.ทาปลาดุก	108
4.3.3 การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุก	109
4.3.4 การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุก	111

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลท่าปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	111
4.3.5 กิจกรรมการศึกษาดูงานด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ อำเภอศรีสันาลัย จังหวัดสุโขทัย	113
4.3.6 การฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่น	115
4.3.7 กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว	116
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	
สรุปผลการวิจัย	118

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงสัดส่วนการประกอบอาชีพของประชากรตำบลทาลาดุก	2
2. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมในรอบปีของหมู่ที่ 1 บ้านทาภู	47
3. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 1 บ้านทาภู	48
4. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	56
5. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	57
6. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 4 บ้านทาขมิญ	67
7. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 4 บ้านทาขมิญ	68
8. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก	75
9. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก	76
10. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	82
11. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	83
12. ปฏิทินวัฒนธรรมประเพณีหมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ	90
13. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ	91
14. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	96
15. ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	97
16. แสดงผลการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยว ตำบลทาลาดุก	108

สารบัญแผนที่

แผนที่	หน้า
1. แผนที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลทาลาดุก	5
2. แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู	42
3. แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู	42
4. แผนที่รอบในหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	51
5. แผนที่รอบนอกหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	51
6. แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านทาชมพู	61
7. แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านทาชมพู	62
8. แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาดุก	72
9. แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาดุก	72
10. แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	79
11. แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	79
12. แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปางอ้อ	86
13. แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปางอ้อ	86
14. แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	92
15. แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	94

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ภาพการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู	47
2. ภาพปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู	46
3. ภาพโองาชีวิตของชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู	50
4. การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	56
5. ภาพปฏิทินวัฒนธรรมประเพณีหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	57
6. ภาพปฏิทินการเกษตรหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	58
7. ภาพโองาชีวิตหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก	60
8. ภาพการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านทาชมภู	67
9. ภาพปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านทาชมภู	68
10. ภาพปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 4 บ้านทาชมภู	69
11. ภาพโองาชีวิตหมู่ที่ 4 บ้านทาชมภู	70
12. การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก	74
13. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก	75
14. ปฏิทินการเกษตรชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก	77
15. โองาชีวิต หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก	77
16. การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	81
17. ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	82
18. ภาพปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	83
19. โองาชีวิต หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา	85
20. การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ	90
21. ปฏิทินวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ	91
22. ปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ	92
23. การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	96
24. ปฏิทินการวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	97
25. ปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	98
26. โองาชีวิต หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ	99
27. ภาพจุดเริ่มต้นโครงการวิจัย	100
28. ภาพการทำแผนที่ชุมชน	103
29. ภาพการทำ Time line	103

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
30. ภาพการทำโอ่งชีวิต	10
31. การทำปฏิทินการเกษตรและปฏิทินวัฒนธรรมประเพณี	104
32. ภาพกิจกรรมศึกษาดูงาน ณ บ้านนาต้นจั่น	113
33. ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับทีมวิจัยชุมชนถนนพระร่วงและเทศบาลเมืองศรีสัชนาลัย	114
34. ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่น	115
35. ภาพกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชนตำบลทาปลาดุก	116

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาโครงการ

ตำบลทาปลาดุก ได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อไหร่ที่ไม่มีหลักฐานปรากฏแต่มีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่า ครั้งหนึ่งได้มีชนชาวยองและชาวหลวยอพยพมาจากเมืองเชียงตุง แคว้นสิบสองปันนา ประเทศจีน มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านเวียงยองและบ้านหลวยใกล้ๆ กับตัวเมืองลำพูน และได้มีชาวหลวยส่วนหนึ่งได้เดินทางมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านหน้าสถานีรถไฟ (ในปัจจุบัน) และบริเวณใกล้ๆ นั้นมีลำห้วยซึ่งเป็นที่อาศัยของปลาดุกมากมาย และชาวบ้านได้อาศัยปลาเหล่านั้นเป็นอาหาร และเรียกชื่อห้วยนี้ว่าห้วยปลาดุก ต่อมาเมื่อมีการอพยพมาตั้งบ้านเรือนกันมากขึ้นซึ่งส่วนใหญ่จะเข้ามาทำไม้เนื่องจากพื้นที่ตำบลทาปลาดุกแต่เดิมเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์มาก เมื่อมีชุมชนเกิดมากขึ้นหลายหมู่บ้านจึงได้ตั้งเป็นตำบล และได้ชื่อว่า “ตำบลทาปลาดุก” เนื่องจากมีลำน้ำแม่ทาไหลผ่านกลางตำบลและชาวบ้านก็ตั้งบ้านเรือน อยู่บริเวณใกล้ๆ สองฝั่งลำน้ำทา ดังนั้นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมักมีชื่อนำหน้าด้วยคำว่า “ทา” รวมทั้งชื่อตำบลด้วย

จากคำบอกเล่าของพ่อแก้ว สุรินเปา อายุ 97 ปี ชาวตำบลทาปลาดุก กล่าวว่า ครั้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ.2224 แคว้นทริภุญชัยเป็นยุคที่เกิดศึกสงครามกลางเมือง คือ มีเจ้าเมืองเขลางค์นคร (ลำปาง) ได้ยกทัพมาตีเมืองทริภุญชัย และสามารถยึดเมืองได้ สมัยนั้นพระยาธิบยา เป็นผู้ครองนครทริภุญชัย ราษฎรจึงได้อพยพหนีภัยเข้าศึกไปคนละทิศละทาง มีราษฎรกลุ่มหนึ่งประมาณ ๓ ครอบครัว มีนายแสน ทนันทชัย เป็นหัวหน้า ได้อพยพออกมาทางทิศตะวันออกเมืองทริภุญชัย ผ่านมาทางบ้านจำบอน บ้านจำซิมด แล้วขึ้นมาตามลำห้วยแม่สาร เป็นเวลา ๒ คืน มาเฝ้าที่ “ขุนห้วยชมพู”(บ้านทาชมพู) ปัจจุบัน แล้วลงมาตามลำห้วยในที่สุด ก็ได้ตั้งรกรากครั้งแรกที่ สบห้วยชมพู เพราะเห็นว่าทำเลที่ดี มีแม่น้ำใหญ่ไหลผ่านอุดมสมบูรณ์นั่นก็คือ “ลำน้ำแม่ทา” ในปัจจุบันนี้นั่นเอง ต่อมานายแสน ทนันทชัย ได้อพยพครอบครัวลงมาที่ทางใต้ห่างจากสบห้วยชมพู มาประมาณ 3 ก.ม. ครั้นตั้งบ้านเป็นหลักเป็นแหล่งดีแล้ว ได้มีญาติพี่น้องที่ยังอยู่ที่บ้านหลวยได้ทราบข่าว จึงได้อพยพครอบครัวตามมาด้วยอีก 24 ครอบครัว ปัจจุบัน จุดที่ตั้งหมู่บ้านในตอนนี้คือ “ทุ่งบ้านห่าง” ในปัจจุบัน ซึ่งยังมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่ ทุ่งห่าง เป็นซากปรักหักพังมีอยู่ให้เห็น แล้วจึงมีการเคลื่อนย้ายครั้งสุดท้ายมาอยู่ที่ “บ้านทาปลาดุก” ในปัจจุบันตามที่ปรากฏให้เห็น สาเหตุของการเคลื่อนย้าย ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟังว่ามีสาเหตุ 2 ประการ

ประการที่ 1 ได้เริ่มเคลื่อนย้ายมาตั้งหมู่บ้านอยู่กับนายแสน ทนันทชัย พร้อมกับก่อตั้งอาราม เป็นเวลา 15 ปี มีโจรเงี้ยวมาปล้นบ้านนายคำ ลูกชายนายแสน และได้ถูกฆ่าตาย โดยโจร (ผู้ไปบุกเบิกที่น่ายังผมเส้นผมอยู่)

ประการที่ 2 เริ่มตั้งหมู่บ้านได้ 2 ปี ได้เกิดมีไฟป่าเผาไหม้หมู่บ้านและอาราม จึงทำให้นายแสน ทนันทชัย ได้พาญาติพี่น้องย้ายมาจากทุ่งบ้านห่าง มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านทาปลาดุกในปัจจุบัน (เดิมเรียกสถานที่นี้กันว่า “บ้านปาม่วง”)

สาเหตุที่ตั้งชื่อว่า “ตำบลทาปลาดุก” เพราะว่า เป็นสบห้วย ที่มีปลาชุกชุม จุดที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรกนั้น อยู่ที่บ้านหน้าวัดทาปลาดุกในปัจจุบัน แต่เดิมเรียกกันว่า “บ้านปาม่วง” ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปีเตาสัน (ปีวอก) ปีพุทธศักราช 2231 พอตั้งถิ่นฐานได้มั่นคงดีแล้วจึงได้สร้างอารามกันขึ้น

ลักษณะที่ตั้ง เทศบาลตำบลทาลาดุก ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านทาทุ่งไผ่ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอแม่ทา มีระยะห่างประมาณ 13 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดลำพูนประมาณ 40 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 75 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดลำปางประมาณ 66 กิโลเมตร ตำบลทาลาดุก มีเขตการปกครองและรับผิดชอบ ทั้งหมด 15 หมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทาทุ่ง หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก หมู่ที่ 3 บ้านทาทุ่งไผ่ หมู่ที่ 4 บ้านทาชมพูหมู่ที่ 5 บ้านทาลาดุก หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา หมู่ที่ 7 บ้านทาสองท่า หมู่ที่ 8 บ้านขุนตาน หมู่ที่ 9 บ้านศรีทรายมูล หมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ หมู่ที่ 11 บ้านสถานี หมู่ที่ 12 บ้านแม่ป่าช้า หมู่ที่ 13 บ้านป่าตึง หมู่ที่ 14 บ้านทาป่าตึงเหนือ หมู่ที่ 15 บ้านใหม่ทาชมพู มีพื้นที่โดยประมาณ 147 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 89,840 ไร่ แบ่งออกเป็นพื้นที่อยู่อาศัยประมาณ 4,920 ไร่ พื้นที่ดินทำกินประมาณ 15,938 ไร่ และพื้นที่เขตป่าสงวน อุทยานแห่งชาติดอยขุนตานประมาณ 68,982 ไร่

ตำบลทาลาดุกมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดเขตตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	จรดเขตตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันออก	จรดเขตตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	จรดเขตตำบลตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

สภาพภูมิประเทศและพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นภูเขา ป่าไม้ มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำซึ่งขนานกับลำน้ำแม่ทา และที่ราบตามหุบเขา สภาพพื้นดินที่ทำกินทั่วไปไม่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกทำการเกษตรกรรมและการกสิกรรม

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ทำสวนลำไย สวนมะม่วง เลี้ยงโคนม บางส่วนรับราชการและเป็นผู้จ้างในโรงงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนการประกอบอาชีพของประชากรตำบลทาลาดุก

ประเภทอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกรรม - ทำนา	383	6.0
เกษตรกรรม - ทำไร่	81	1.3
เกษตรกรรม - ทำสวน	416	6.5
เกษตรกรรม - ประมง	-	-
เกษตรกรรม - ปศุสัตว์	140	2.2
รับราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	125	2.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	6	0.1
พนักงานบริษัท	141	2.2
รับจ้างทั่วไป	2,928	46.1
ค้าขาย	370	5.8
ธุรกิจส่วนตัว	171	2.7
อาชีพ อื่น ๆ	49	0.8
กำลังศึกษา	1120	17.6

ประเภทอาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีอาชีพ	425	6.7
รวม	6,355	100

ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2555

ด้านการท่องเที่ยว ตำบลทาบลาตุก ถือเป็นตำบลที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดลำพูน เนื่องจากพื้นที่ตำบลทาบลาตุกมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติดอยขุนตานและเป็นเส้นทางผ่านไปสู่แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน ที่มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการสร้างเส้นทางรถไฟสายเหนือ และมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงอีกหลายแห่ง เช่น บ้านพักของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ อดีตนายกรัฐมนตรี อุโมงค์รถไฟขุนตาล จุดยุทธศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น

อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน และอำเภอห้างฉัตร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สภาพพื้นที่เป็นป่าอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นบรรยากาศที่เขียวสงบ และอุโมงค์ขุนตานซึ่งเป็นอุโมงค์รถไฟที่ยาวที่สุดในประเทศไทย สร้างโดยชาวเยอรมัน มีเนื้อที่ประมาณ 159,556.25 ไร่ หรือ 255.29 ตารางกิโลเมตร ป่าดอยขุนตานแห่งนี้เป็นป่า 1 ใน 14 แห่ง ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติในการประชุม เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2502 ให้จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งกรมป่าไม้ได้ประกาศให้ป่าดอยขุนตานในท้องที่บางส่วนของตำบลทาบลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยขุนตาน ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 116 (พ.ศ. 2506) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 80 ตอนที่ 82 วันที่ 13 สิงหาคม 2506 เนื้อที่ 39,206.25 ไร่ และในท้องที่บางส่วนของตำบลเวียงตาล ตำบลลวแก้ว อำเภอห้างฉัตร และตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยขุนตานตาม กฎกระทรวงฉบับที่ 359 (พ.ศ. 2511) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนที่ 109 วันที่ 22 พฤศจิกายน 2511 เนื้อที่ 120,625 ไร่

นอกจากนี้ตำบลทาบลาตุกยังมีหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงถึง 2 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1 บ้านทาภู และหมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา ซึ่งมีนักท่องเที่ยวและกลุ่มศึกษาดูงานแวะเวียนเข้ามาศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอ โดยหมู่ที่ 1 บ้านทาภูมีจุดเด่นในการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการบริการกิจกรรมทางด้านสุขภาพ อาหารปลอดภัยและโฮมสเตย์ หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีชื่อเสียงมาอย่างยาวนาน และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ให้กับหลายชุมชนทั่วประเทศ ทั้งในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีจุดเด่นในการเป็นแหล่งเรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากศักยภาพทางการท่องเที่ยวดังกล่าวพบว่ามีโอกาสในการพัฒนาตำบลทาบลาตุกให้เป็นตำบลแห่งการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลทาบลาตุก ภายใต้วิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัย ร่วมด้านสิ่งแวดล้อม นำพาชีวิตสู่เศรษฐกิจพอเพียง”

เนื่องด้วยตำบลทาบลาตุกเป็นตำบลขนาดใหญ่ มีการเติบโตของประชากรและเศรษฐกิจ ค่อนข้างรวดเร็วอันเนื่องมาจาก อาชีพใหม่ที่เข้ามาสู่คนในชุมชน ทั้งภาคอุตสาหกรรม โดยการก่อเกิดของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูนในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้คนวัยหนุ่มสาวในตำบลทาบลาตุกทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ในภาคการเกษตรก็มีพัฒนาการของอาชีพการเกษตร ซึ่งปรับเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นหลักและอาศัยฐานเครือข่ายและระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในการช่วยเหลือเกื้อกูล

ทางด้านแรงงานและแบ่งปัน ดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน มาสู่อาชีพเกษตรกรรมใหม่ที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อให้เกิดรายได้สูงสุด โดยเฉพาะการเลี้ยงโคนม ซึ่งมีเกษตรกรหลายร้อยรายหันมาทำอาชีพเลี้ยงโคนม ที่สร้างรายได้สูง นอกจากนี้ยังมีการเข้ามาของพืชเชิงเดี่ยวอื่นๆ เช่น ข้าวโพดฝักอ่อน รวมทั้งธุรกิจภาคบริการอย่างสนามกอล์ฟ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของคนตำบลทาลาดุก เป็นเวลามากกว่า 10 ปีที่ผ่านมา ทำให้ผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลทาลาดุก และชาวบ้านในชุมชนกลุ่มหนึ่ง สังเกตและเริ่มเห็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดังกล่าว เช่น การมีส่วนร่วมของคนในตำบลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มลดน้อยถอยลง ขาดความตระหนักและจิตสำนึกต่อการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของชุมชน องค์กร ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามเริ่มลดบทบาทลงและไม่ได้รับการรักษาสืบทอด ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและคนในตำบลเริ่มมีระยะห่างออกไปเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากว่า ทุกคนมุ่งเน้นที่จะสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวมากจนมองข้ามระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนและตำบลเดียวกันซึ่งเป็นทุนเดิมที่ทำให้สังคมของชาวตำบลทาลาดุกอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จากข้อมูลและสถานการณ์ข้างต้นที่กล่าวมานั้น ทางเทศบาลตำบลทาลาดุก กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ และคนในชุมชนรวม 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านทาภู หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก หมู่ที่ 4 บ้านทาชมภู หมู่ที่ 5 บ้านทาลาดุก หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา หมู่ที่ 7 บ้านทาสองท่า หมู่ที่ 8 บ้านขุนตาน หมู่ที่ 10 บ้านปางอ้อ และหมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ ได้ร่วมพูดคุยถึงข้อมูลและสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งมองเห็นศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถพัฒนาไปสู่ตำบลที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนไปในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา สิ่งเหล่านี้เริ่มส่งผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและตำบล การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งมีผลมาจากวิถีชีวิตที่มุ่งเน้นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพียงอย่างเดียว ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในชุมชนลดน้อยถอยลง จึงมีแนวคิดที่อยากจะใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่นับว่าเป็นต้นทุนที่ดีของชุมชนและมีโอกาสในการพัฒนาได้เป็นอย่างมาก นำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นการนำต้นทุนที่มีมาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับการสร้างการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของเทศบาลตำบลทาลาดุกที่ให้การสนับสนุนทั้งในด้านบุคลากรที่จะมาเป็นทีมวิจัยร่วมกับในชุมชนและงบประมาณในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวและฟื้นฟูวิถีชีวิต ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนตำบลทาลาดุกอย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1 แผนที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลหาลาตุก

คำถามวิจัย

คนในตำบลทาลาดุกและเทศบาลตำบลทาลาดุกจะสามารถหาแนวทางในการฟื้นฟูวิถีชีวิตผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมจัดทำระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของตำบลทาลาดุก
2. เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสมของคนตำบลทาลาดุก
3. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาลาดุก
4. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลทาลาดุก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

1. ได้ระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวชุมชนตำบลทาลาดุกอย่างเป็นระบบ
2. เกิดการสร้างและพัฒนาระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบลทาลาดุกอย่างเป็นรูปธรรม
3. แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสมของคนตำบลทาลาดุก
4. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลทาลาดุก

ผลเชิงพัฒนา

1. คนในชุมชนเกิดความสามัคคี การทำงานร่วมกัน
2. สร้างการรวมกลุ่ม สร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
3. สร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน
4. การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต การจัดการตนเอง
5. สร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่น
6. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และส่งเสริมสวัสดิการชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิถีชีวิตคนทาลาดุก : วิถีชีวิตคนทาลาดุก : วิธีหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวทาลาดุก การทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพึ่งพาอาศัยกันโดยระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ตลอดจนการใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสาร และดำรงไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น

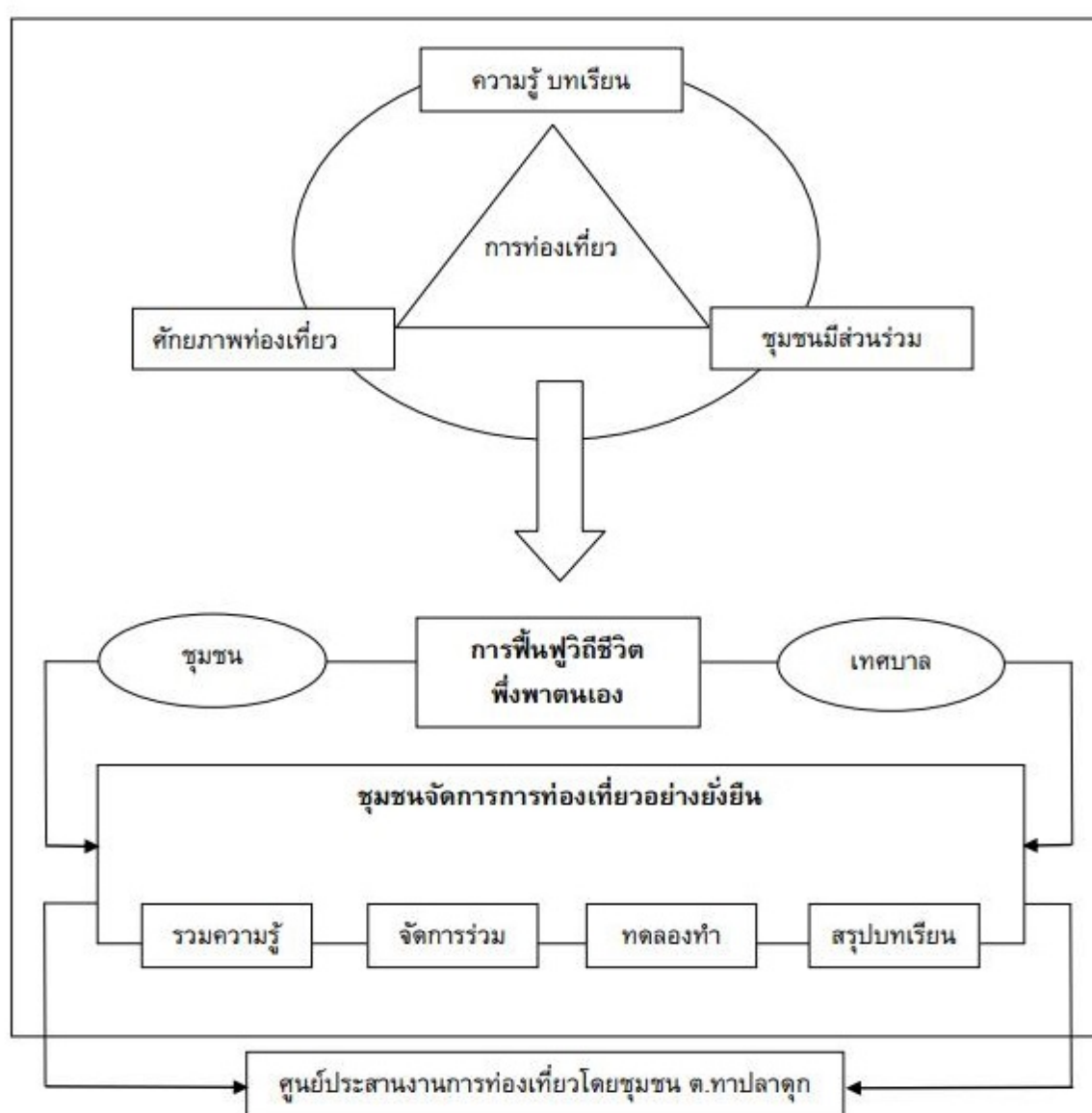
ศักยภาพทางการท่องเที่ยว : ความสามารถทางด้านการจัดการทรัพยากรบุคคล ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนานำไปสู่การท่องเที่ยวที่สามารถจัดการตนเองได้และยั่งยืน

การฟื้นฟูวิถีชีวิตของคนหาปลา : การฟื้นฟู รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวหาปลา เพื่อการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ยังคงสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในปัจจุบัน

ระยะเวลาในการดำเนินการ

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2556 ถึง เดือนสิงหาคม 2557 (ระยะเวลา 16 เดือน แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะละ 8 เดือน)

กรอบแนวคิดการดำเนินงานวิจัย

ทีมวิจัย

1	นางสาวเพ็ญศรี ศรีตั้ง	หัวหน้าโครงการวิจัย
2	นายบุญถึง วงศ์คม	หัวหน้าโครงการวิจัย
3	นายอดิสร มีพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
4	นายโกศล ชัยมาสพงศ์	ทีมวิจัยร่วม
5	นายธีรยุทธ มุลงาม	ทีมวิจัยร่วม
6	นางรัตน์ ตุงพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
7	นายเจริญ ทาเกิด	ทีมวิจัยร่วม
8	นายบุญถึง วงศ์คม	ทีมวิจัยร่วม
9	นายสถิต วงศ์คำ	ทีมวิจัยร่วม
10	นางจิรพรรณ เจนพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
11	นางชวาลา นุพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
12	นายวิวัฒน์ มีพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
13	นายศิริ กัญจา	ทีมวิจัยร่วม
14	นายสมบูรณ์ เสนพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
15	นายโสภณ วิศิษฐผล	ทีมวิจัยร่วม
16	นายวิจิต คุณชมภู	ทีมวิจัยร่วม
17	นายชูศักดิ์ สมปวง	ทีมวิจัยร่วม
18	นายชาญ มโนทัย	ทีมวิจัยร่วม
19	นายรังสรรค์ ยวงนากี	ทีมวิจัยร่วม
20	นายบุญชัย หลวงคำดุก	ทีมวิจัยร่วม
21	นายอานนท์ มุตตาดุก	ทีมวิจัยร่วม
22	นายทัศนะ ธรรมชัดดุก	ทีมวิจัยร่วม
23	นายวิชัย เมธาดุก	ทีมวิจัยร่วม
24	นายสุรัตน์ สุทธิดุก	ทีมวิจัยร่วม
25	นายวีระพงษ์ มโนชมพู	ทีมวิจัยร่วม
26	นายขวัญชัย สิทธิดุก	ทีมวิจัยร่วม
27	นายสุรัชย์ ศรีตั้ง	ทีมวิจัยร่วม
28	นายจรรณ สุทธดุก	ทีมวิจัยร่วม
29	นายเสาร์ วงศ์จันทร์ตะ	ทีมวิจัยร่วม
30	พ่อหลวงสุวรรณ ปุละเปา	ทีมวิจัยร่วม
31	นายถาวร ใจแก้ว	ทีมวิจัยร่วม
32	นายไพบุลย์ จำหงษ์	ทีมวิจัยร่วม
33	นายสะอาด ยะสุยะ	ทีมวิจัยร่วม
34	นายนิธย์ บุญบุรี	ทีมวิจัยร่วม
35	นายสายพิน สุขหาด	ทีมวิจัยร่วม

36	นายวิวัฒน์ สุธาทอง	ทีมวิจัยร่วม
37	นางแสงหล้า มุลธิ	ทีมวิจัยร่วม
38	นายกฤษดา เป็นพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
39	นายสมชาย ต้นโยง	ทีมวิจัยร่วม
40	นายสุกิจ ธีบุญกิจพรรณ	ทีมวิจัยร่วม
41	นายสงัด สล่งสุข	ทีมวิจัยร่วม
42	นายทรงเกียรติ เพียรพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
43	นางวียนันท์ นุนพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
44	นางออนศรี เพียรพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
45	นางจุไรลักษณ์ เป็นพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
46	นายกิตติ เพียรพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
47	นายวิโรจน์ วงศ์ใจ	ทีมวิจัยร่วม
48	นางสาวเพ็ญศรี ศรีตั้ง	ทีมวิจัยร่วม
49	นางสาวกรรณิการ์ เครือฟู	ทีมวิจัยร่วม
50	นายสำราญ ปาลี	ทีมวิจัยร่วม
51	นายธนพนธ์ พึ่งตระการพันธุ์	ทีมวิจัยร่วม
52	นายดิเรก คำหวนมี	ทีมวิจัยร่วม
53	นางสาวกิงแก้ว วงศ์คม	ทีมวิจัยร่วม
54	นางณัฏฐ์มน มุลสม	ทีมวิจัยร่วม
55	นางบัวผาย พุ่มไสว	ทีมวิจัยร่วม
56	นางสาวพัชรินทร์ มีพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
57	นายสงกรานต์ พิธิแก้ว	ทีมวิจัยร่วม
58	นายสมเกียรติ วงศ์ใจ	ทีมวิจัยร่วม
59	นางสาวอรรรรณ ไชยวรรณ	ทีมวิจัยร่วม
60	นางรัตนา วงศ์ธิดา	ทีมวิจัยร่วม
61	นางสาววราภรณ์ จองป้าว	ทีมวิจัยร่วม
62	นางสาววรารัตน์ ต๊ะเปา	ทีมวิจัยร่วม
63	นายนิรันดร์ เป็นพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
64	นางสาวศรีจรรยากร ขัดเปา	ทีมวิจัยร่วม
65	นายสัญญา โยดุก	ทีมวิจัยร่วม
66	นางสาวเจนจิรา ตื้อดุก	ทีมวิจัยร่วม
67	นายนิรันดร์ เป็นพนัสสัก	ทีมวิจัยร่วม
68	นายปิยะพงษ์ ใจพงษ์	ทีมวิจัยร่วม
69	นางสาวเสาวนีย์ มุลสม	ทีมวิจัยร่วม

ที่ปรึกษาโครงการ

1. นายสวาท เพียรพนัสส์ัก นายกเทศมนตรีตำบลทาบลาตุก
2. ประธานสภาสมาชิกเทศบาลตำบลทาบลาตุก
3. นายปรีชา เสงี่ยมวิบูลย์ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน
4. นายอนุพงศ์ ทับทิม หัวหน้าสถานีรถไฟพาทมญ
5. นายวิเชียร อินซัด หัวหน้าสถานีรถไฟขุนตาน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด (2548) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้งด้านการดำเนินการ การบริหารจัดการ การตัดสินใจและการจัดการประโยชน์ โดยอาศัยปัจจัยเกื้อหนุนจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น

สินธุ์ สโรบล (2549: 3) กล่าวว่า ท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายความว่า ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามำกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่อยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆไม่ว่า ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุปความหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากประชาชนภายในชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในการปรึกษาหารือ และตัดสินใจในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น นับเป็นความเจริญที่สร้างความสำนึกและความสามารถ ให้แก่บุคคลในชุมชน

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนา สวนศรี (2546: 24) กล่าวว่าสิ่งสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ ผลจากการดำเนินการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลประโยชน์ตามมาทั้งทางตรงและทางอ้อม นั่นคือ ทางตรง ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้กับคนในชุมชน ในทางอ้อมก่อให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน คงเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของถิ่นและก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณประโยชน์ของชุมชน

สินธุ์ สโรบล (2549: 15) กล่าวถึงลักษณะของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า การนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาใช้นั้น จะต้องพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2550: 110) กล่าวว่าลักษณะการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวขนาดเล็กที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้คนในท้องถิ่นในฐานะเจ้าของชุมชน มีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสถานที่ในพื้นที่ซึ่งปลูกสร้างต้องยึดถือสอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน และการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นต้องทำให้สิ่งสามัญธรรมาเป็นสิ่งที่พิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554: ระบบออนไลน์) ได้สรุปองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการ และ 4) การเรียนรู้ ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

1.1 ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. ด้านองค์กรชุมชน

2.1 ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

2.2 มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆหลากหลาย

2.3 ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3. ด้านการจัดการ

3.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

3.2 มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

3.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

3.4 มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชุมชนด้านการเรียนรู้

3.5 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

3.6 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

3.7 สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

4. ด้านการเรียนรู้

4.1 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4.2 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

4.3 สร้างจิตสำนึกเรื่องดารอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554: ระบบออนไลน์) ได้สรุปการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ

2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ

3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง

4. ยกระดับคุณภาพชีวิต

5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม

6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ในขนาดเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

บริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สินธุ์ สโรบล (2549: 15-17) ได้สรุปถึงบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในงานวิจัย การท่องเที่ยวโดยชุมชน ในมิติของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากรอันหลากหลายของชุมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้เป็นการเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงตั้งอยู่บนฐานคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของชุมชนอันมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชนรู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เร่งเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีของตน รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายกับคนนอกหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร ตลอดจนการสื่อให้เห็นพัฒนาการของวัฒนธรรม จารีตประเพณีทั้งนี้เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพต่อความเชื่อศักดิ์ศรีและสิทธิในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการบริหารจัดการโดยชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในประเด็นนี้เน้นการจัดการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่องานแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการรองรับในระบบนิเวศเดียวกันภายใต้หลักการที่ว่าคนที่ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา นั้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยกันประชาสัมพันธ์และเสนอแนวคิดในการเคลื่อนไหวให้นักท่องเที่ยวได้เป็นผู้ร่วมขบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและกระจายผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับความต้องการพัฒนาของชุมชนในท้องถิ่นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว การพิจารณาการใช้ประโยชน์ประเด็นนี้เป็นการเน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันหลากหลายตลอดจนความเป็นชาติพันธุ์อันเป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ และสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกให้ถูกต้องแก่

นักท่องเที่ยว ให้กับประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการทั้งนี้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจนำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนท้องถิ่นมีความพยายามในการปรับตัว ภายใต้บริบทของสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องรวมทั้งการสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรกรรมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้การเอารัดเอาเปรียบของบริษัทนำเที่ยวจากภายนอก

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อจัดการตัวเอง การพิจารณาการใช้ประโยชน์จากการวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านนี้ เป็นการคำนึงถึงสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น และหมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนโดยมีจุดมุ่งหมายปลายทางในการกลับมาบำรุงดูแลรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติชุมชนท้องถิ่นเองก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการท่องเที่ยวของตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากชุมชนระดับรากหญ้า จนถึงองค์กรการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย

5. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะกลไกการพัฒนาชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในบริบทนี้ เป็นความพยายามจะชี้ให้เห็นถึงบทบาทของฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรชุมชนท้องถิ่นควบคุมการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติยั่งยืน ดังนั้นการสนับสนุนโครงการวิจัยแบบนี้เป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือได้ว่าเป็น “เครื่องมือและกลไกของชุมชนท้องถิ่น” ในฐานะที่เป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชน และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยยังให้ความสำคัญต่อความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องมองให้เห็นถึงบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับภาคและระดับมหภาคที่สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอกและยังช่วยชี้ให้เห็นทิศทางการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน การพิจารณาการใช้ประโยชน์ในบริบทนี้เป็นการย้อนกลับไปพิจารณาปัญหาของสังคมของชุมชนซึ่งอาจพบว่าชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤต ในด้านของความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและ ความยากจน ดังนั้นการพิจารณาประเด็นนี้จึงเป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นคำตอบส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยพิจารณาการท่องเที่ยวในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงาน หัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรปลอดจากสารพิษ รวมทั้งการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพความเป็นจริงของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวก็คือภาคเอกชนบางแห่งบางจังหวัดได้มีบทบาทเข้ามาผูกขาดธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และการเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว และบางครั้งด้วยความไม่เข้าใจในเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าว

ได้สร้างผลกระทบต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ อันเนื่องจากชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการท่องเที่ยวของตน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเข้ามากำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้เข้ามามีส่วนสำคัญร่วมกับภาคประชาชน ในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในระดับล่าง รวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างมากขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การอนามัยโลก(WHO) (1978:11) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการที่กลุ่มประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

White (1982) (อ้างใน ปริศนา โกลละสุด,2543) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วย 4 มิติคือ

- มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า อะไรควรทำและทำอย่างไร
- มิติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ
- มิติที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน
- มิติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่าการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยใช้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ และมีรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน การสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้อยู่อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen & Uphoff (1977:213-218) กล่าวถึงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจในปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) อาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การร่วมมือรวมทั้งการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการทั้งหมด การพิจารณามีส่วนร่วมเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจากมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองโดยการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดเรื่องหนึ่งหากแต่ทุกอย่างประชาชนจะต้องคิดค้นขึ้นมาเอง สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน

นั้นถูกตีความหมายไปบนลักษณะที่เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจคิดค้นปัญหาและการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆของการจัดการ คือ การที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร รวมถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีในสังคมด้วยตนเอง

Cohen & Uphoff (1977) ได้เสนอว่า จำต้องแยกแยะให้ออกระหว่างชาวบ้านผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลภายนอก เมื่อพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น กลุ่มคนที่จะต้องให้ความสำคัญสูงสุด คือ มวลชนพื้นฐาน ซึ่งนั่นก็คือชาวบ้านนั่นเอง

ในเอกสารฉบับเดียวกันนั้นได้มีการเสนอว่านอกจากจะพิจารณาว่าใครคือผู้ที่เข้าร่วมและจะต้องพิจารณาว่ากระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งได้เสนอให้พิจารณาในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การริเริ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจาก ข้าราชการ หรือชาวบ้าน
2. การชักนำเข้ามามีส่วนร่วมนั้น เป็นความสมัครใจ หรือ บังคับ
3. โครงสร้างและช่องทางของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร
4. ระยะเวลาและขอบเขตของการมีส่วนร่วมเป็นเช่นไร(ครั้งเดียว, ครึ่งคราว, ต่อเนื่อง)
5. ได้มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนแค่ไหน(การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ หรือ การดำเนินงานที่ปลูกที่หวังไว้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด)

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมรัฐมักมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมของการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษา มากกว่าการสมทบด้านวัตถุและเงิน ซึ่งอาจมีอาจมีความจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น จะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบของการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
5. ร่วมบริหารงาน พัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และทุนตามขีดความสามารถรวมทั้งการควบคุม

ติดตาม ประเมินผล และซ่อมบำรุงรักษาผลที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมนั้นๆ

John M. Cohen และ Norman T. Uphoff (อ้างในเบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์, 2530) ได้เสนอกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทไว้ว่ามี 3 มิติ มิติของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยประเด็นคำถามดังนี้

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็น

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือร่วมในการคิดถึงปัญหาโดยระบุความต้องการของชุมชนจนเกิดโครงการระหว่างดำเนินการ (โครงการเริ่มทำ) และการตัดสินใจในการดำเนินการ (โดยองค์กรของชุมชนหรือชาวบ้าน) ซึ่งประเด็นนี้ Floyd Hunter (อ้างใน เบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์, 2530) อธิบายให้ชัดเจนว่ามีส่วนร่วมในการกิจกรรม/โครงการต่างๆเกิดจากแนวคิด 3 ประการคือ

1.1.1 ความสนใจและความห่วงใยร่วมกันในสภาพปัญหาที่เผชิญร่วมกันกลายเป็นความสนใจและกังวลใจของส่วนรวม

1.1.2 ความเดือดร้อนและความไม่พอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้น ผลักดันให้มุ่งสู่การรวมกลุ่มวางแผนกระทำร่วมกัน

1.1.3 การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา และต้องมีความเข้มข้นมากพอที่จะเกิดความคิดริเริ่มที่จะกระทำการสนองตอบความต้องการของผู้ที่เดือดร้อน

1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่างๆ การบริหารงานกิจกรรมและการประสานงานขอความช่วยเหลือ

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านวัตถุ สังคมของแต่ละบุคคล

1.4 การมีส่วนร่วมในการพยายมประเมินผล (Evaluation) ของโครงการ

2. มีส่วนร่วมกับใคร (Who, Whom) ได้แก่

2.1 การพิจารณาองค์ประกอบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านในแต่ละขั้นตอนเช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรที่ให้ทุน เป็นต้น

2.2 การพิจารณาคุณลักษณะของประชากร สังคม และเศรษฐกิจของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระดับชั้นในสังคม ระยะเวลาอยู่อาศัย การถือครองที่ดิน

3. มีส่วนร่วมอย่างไร (How) ได้แก่

3.1 ลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วม การได้รางวัลตอบแทนหรือถูกบังคับให้ร่วม

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมโดยตรงหรือผ่านองค์กรของชุมชน

3.3 ขนาดของการมีส่วนร่วม เช่น ความถี่ และ ระยะเวลาของการเข้าร่วม

3.4 ผลที่เกิดจากการเข้าร่วม เช่น เป็นการส่งเสริมพลังหรืออำนาจองค์กร หรือ เป็นการปฏิสัมพันธ์ธรรมดาเท่านั้น

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมคือการร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยทุกฝ่ายต้องร่วมกันคิดร่วมวางแผน ตัดสินใจ คิดค้นปัญหา ร่วมลงทุนและรับผลประโยชน์ตอบแทน ร่วมปฏิบัติงานติดตามผล ประเมินผล และดำเนินการต่างๆ ในสังคม รวมตลอดถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นรินทร์ แก้วมีศรี (2531) (อ้างใน นกัณ วัฒนคุณ, 2545: 13-15) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาจะเห็นได้ว่ากิจกรรมพัฒนาใดๆก็ตามหากประชาชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของไม่ได้ลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้วกิจกรรมนั้นก็อาจจะสำเร็จและดำรงอยู่ได้ แต่ถ้าหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ก็จะสามารถมองเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว และชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเองและค้นรณหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างแท้จริง โดยได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการทุกกระบวนการตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา การร่วมคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหามา ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานให้บรรลุตามผลที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนโดยเฉพาะเข้าร่วมปฏิบัติ ตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้วและยังได้อธิบายถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีขั้นตอนใน ปฏิบัติคือ

2.1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา และร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญ เพราะถ้าหากว่าบุคคลในชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเองแล้ว การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่างๆก็ไมอาจเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนนั้นได้ เพราะบุคคลใดชุมชนนั้นจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้ให้ความรู้ต้องยอมรับ คือ บุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นผู้อยู่กับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด แต่เขาจะมองปัญหาของตนเองได้ไม่ชัดเจน หรือไม่เข้าใจแก่นแท้ของปัญหา ต่อมาเมื่อบุคคลมาช่วยชี้แนะเขาจึงมองสาเหตุของปัญหาของตนเองได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้น บุคคลในชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ทั้งการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ต่อไป

2.2. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง อาจจะทำให้บุคคลและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะจะดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเองพร้อมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการนั้นๆด้วย

2.3. การมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผล การประเมินผลด้วยตนเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งหมดนั้นดีหรือไม่เพียงไรและควรพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น

แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 285) กล่าวว่า ควรมีการพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ดำเนินการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่ของตนเองโดยพิจารณาจากที่ตั้ง กิจกรรม ความพร้อม และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ดำเนินการให้หน่วยงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกระบบแก่เยาวชน ประชาชน หรือ ผู้นำท้องถิ่น

3. ส่งเสริมให้ธุรกิจท่องเที่ยวในท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกำหนดทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและเพื่อความเข้มแข็งมีอำนาจต่อรองทางการตลาดอันจะทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวของท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ในธุรกิจ โดยให้องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาแนะนำการจัดการ

4. ในการดำเนินการใดๆ ก็ควรที่จะคำนึงถึงทรัพยากรของท้องถิ่นเป็นอันดับแรกไม่ว่าจะเป็น บุคลากร วัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ทางท้องถิ่นถิ่นนั้นๆ

นโยบายรัฐกับการจัดการท่องเที่ยว

นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอดช่วงที่ผ่านมา อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจที่ยึดเศรษฐกิจกลาง (Econ centric) กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการ เล็งผลเลิศด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญมุ่งสร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เดินทางเข้ามามากที่สุดและนำเงินตราเข้าประเทศให้มากที่สุด โดยหาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีจุดขายด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ดูแล้วไม่ต่างไปจากการดำเนินการท่องเที่ยวแบบเลื่อนลอย (Shifting Tourism)

การดำเนินนโยบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นในรูปของการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ (Econ tourism) มิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้าม มีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและโบราณสถานมาเป็นต้นทุน หรือเป็นจุดขายโดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาการพัฒนาด้านสังคม การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การรักษาดุลยภาพของระบบนิเวศรวมทั้งการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และ วิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเท่าที่ควร

ในช่วงปัจจุบันที่สังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคปฏิรูป หน่วยงานรัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ที่ดำเนินโครงการขนาดใหญ่ในด้านการท่องเที่ยว หรือผนวกกิจกรรมที่มุ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ควรคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และ ผลกระทบด้านสังคม –วัฒนธรรมเป็นอันดับต้น และควรมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และผลกระทบด้านสังคมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐที่นำเอาฐานทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่าไม้ ซึ่งเป็น ทรัพยากรร่วมหรือเป็นทรัพยากรสาธารณะ มาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวขนาดใหญ่ ควรอย่างยิ่งที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ที่สำคัญควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินโครงการ การปฏิบัติแผน และการประเมินผลอันเป็นการบริหารจัดการภายใต้กรอบแห่งแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการในแนวระนาบ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรมีสิทธิในการร่วมจัดการทรัพยากร บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

ที่ผ่านมาจะเห็นว่า การดำเนินโครงการด้านการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของภาครัฐหลายโครงการ มิได้อยู่ในกรอบแห่งแนวทางพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๓๕ หากแต่อยู่ภายใต้ทิศทางของใช้เศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง (Econ centric) และการบริหารจัดการแบบบนลงล่างหรือการบริหารจัดการในแนวดิ่ง มีการสั่งการจากส่วนกลางโดยมิได้รับฟังเสียงหรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

การดำเนินการดังกล่าวในเชิงปฏิบัติได้นำมาซึ่งการทำลายดุลยภาพของระบบนิเวศ และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสังคม – วัฒนธรรม ไม่คำนึงถึงการสูญเสียฐานทรัพยากรซึ่งเป็นต้นทุนทางธรรมชาติ ไม่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และศักยภาพในการรองรับของชุมชนเท่าที่ควร

อีกทั้งไม่มีการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบล่วงหน้าไม่เปิดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม อันเป็นการแสดงให้เห็นประจักษ์ หน่วยงานของรัฐเป็นฝ่ายกระทำการล่วงละเมิดกฎหมายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเสียเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดารณี บุญธรรม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนมั่งในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาบ้านน้ำเค ต่าบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา จากการศึกษาพบว่า ชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมีวิถีชีวิตการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ทั้งในด้านการดำรงชีพ ความเชื่อ และการประกอบอาชีพ คนม้งเชื่อว่ามีภูตผีคอยปกป้องธรรมชาติบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ และผีเหล่านั้นจะคอยให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ภูตผีและธรรมชาติกับคนม้งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในป่าเขาซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ดี มีภูมิประเทศที่สวยงาม ตลอดทั้งมีจุดเด่นในวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ นับว่าเป็นศักยภาพของคนม้งที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอันเป็นหนทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าในกระบวนการทำงานของชุมชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องของการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลภายนอกก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมาจะช่วยให้ชาวม้งมีโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สามารถลดข้อจำกัดเหล่านั้นลงได้

ยศ สันตสมบัติ และคณะ (2544 : 201-208) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากร โดยศึกษาในพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจ คือ ภาครัฐได้ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้จุดขายในเรื่องของความงามตามธรรมชาติและ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชนบทที่สูงเป็นหลัก แต่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนว่า กลุ่มชนที่เป็นจุดขายนั้นควรจะได้การพัฒนา หรือได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของบริษัทเอกชน ซึ่ง “ให้ความสนใจกับการตักตวงผลกำไรอย่างมั่งคั่ง โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม” คนส่วนใหญ่จะมองการท่องเที่ยวเฉพาะในประเด็นของเม็ดเงินการสร้างรายได้และความเจริญทันสมัย “แต่ประเด็นที่มองข้ามไปโดยจงใจก็คือ การท่องเที่ยวมีผลกระทบอย่างไรต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของกลุ่มชนที่ถูกเที่ยว” จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้เสนอแนะวิธีการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ให้ชาวบ้านคัดเลือกคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่วางแผนจัดการท่องเที่ยว โดยประสานงานกับคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การพัฒนาเอกชน จัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวของหมู่บ้าน กำหนดราคาตอบแทนและการจัดสรรผลประโยชน์และหักรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนชุมชน
2. จัดทำแผนงานเส้นทางการท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ ๆ รอบ ๆ หมู่บ้าน กำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงการทำรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยว

3. เตรียมแผนการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน
4. เตรียมความพร้อมด้านการให้บริการการท่องเที่ยว เช่น เรื่องของที่พักรัก ห้องน้ำ การรักษาความสะอาดของชุมชน การพัฒนาบุคลากรด้านการบริการ การพัฒนาสินค้า หัตถกรรม การบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย
5. คณะกรรมการการท่องเที่ยวของหมู่บ้านต้องทำการประชุม ปรึกษาหารือ ติดตามงานตลอดจนการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ดำเนินการในโครงการวิจัยมีทั้งหมด กิจกรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยในด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวางแผนการทำงาน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อเพิ่มเติมทักษะและความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของทีมวิจัย
2. เพื่อทบทวนกระบวนการทำงานวิจัยและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยร่วมกัน

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดประชุมทีมงานวิจัย
2. อบรมความรู้ ความเข้าใจและเครื่องมือ กระบวนการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. แบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานวิจัย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัยจากชุมชนไถลื้อบ้านเมืองหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด
2. คณะทีมวิจัยจากชุมชนบ้านปง อำเภอหางดง
3. คณะทีมวิจัยจากชุมชนบ้านท่าปาดุก จังหวัดลำพูน
4. วิทยากรจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 6 - 7 เดือน กรกฎาคม พ.ศ.2555

สถานที่ดำเนินการ

โรงแรมบุหลันบุรีรีสอร์ท ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เครื่องมือการเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม แก่ การจัดทำแผนที่รอบในและแผนที่รอบนอก การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนโดยใช้เครื่องมือ Time line การเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลด้านการเกษตรโดยใช้เครื่องมือปฏิทินการเกษตร การเก็บข้อมูลวัฒนธรรมประเพณีโดยใช้เครื่องมือปฏิทินวัฒนธรรมประเพณี การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การตั้งประเด็นคำถาม การจดบันทึก และการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการให้ความรู้ในเรื่องหลักการและแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการอบรมครั้งนี้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งมีทั้งการให้ความรู้ในภาคทฤษฎีและการ

ลงพื้นที่ หมู่ที่ 10 บ้านใหม่สันชะยอม ตำบลบ้านปาง อำเภอกหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ นักวิจัยที่เข้ารับการอบรมทั้ง 3 พื้นที่ ได้ทดลองใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ 2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานของทีมวิจัย
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความรัก และความสามัคคีที่ดีต่อกัน

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วยการจดบันทึกและถ่ายเอกสาร
2. กำหนดประเด็นและตัวบุคคลที่จะจัดเวทีสนทนากลุ่ม
3. จัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม
4. สรุปเนื้อหา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาล
2. คณะทีมวิจัยตำบลทาปลาดุก
3. ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล
4. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

สิงหาคม พ.ศ.2556 ถึง พฤษภาคม 2557

สถานที่ดำเนินการ

หมู่ที่ 1,2,4,5,6,8,10,14 ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยตำบลทาปลาดุกได้จัดกิจกรรมเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดในรูปแบบเวทีสัญจรไปยังพื้นที่วิจัยทั้ง 8 หมู่บ้าน โดยได้มีการระบุกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเป็นการจัดประชุมกลุ่มย่อย และมีนักวิจัยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ ตั้งคำถาม จดบันทึกข้อมูล ซึ่งได้รับข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษาและช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญในเรื่องราวของตนเองผ่านการจัดกิจกรรมเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ 3 ศึกษา สํารวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติ
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานของทีมวิจัย
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความรัก และความสามัคคีที่ดีต่อกัน

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ค้นหาเอกสารที่เกี่ยวข้องด้วยการจดบันทึกและถ่ายเอกสาร
2. กำหนดประเด็นและตัวบุคคลที่จะจัดเวทีสนทนากลุ่ม
3. จัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม
4. สรุปเนื้อหา

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาลาดุก
2. ทีมวิจัยตำบลทาลาดุก
3. ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล
4. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการทอ่งเทียวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

สิงหาคม พ.ศ.2556 ถึง พฤษภาคม 2557

สถานที่ดำเนินการ

หมู่ที่ 1,2,4,5,6,8,10,14 ตำบลทาลาดุก อำเภอมะหา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยตำบลทาลาดุกได้จัดกิจกรรมเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดในรูปแบบ
เวทีสัญจรไปยังพื้นที่วิจัยทั้ง 8 หมู่บ้าน โดยได้มีการระบุกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและ
แหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำแผนทางทรัพยากรของชุมชน
และมีนักวิจัยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ ตั้งคำถาม จดบันทึกข้อมูล ซึ่งได้รับข้อมูลตามประเด็นที่
ต้องการศึกษาและช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญในเรื่องราวของตนเองผ่านการจัด
กิจกรรมเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ 4 ศึกษา สํารวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรตำบลทาลาดุก

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตรตำบลทาลาดุก
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานของทีมนักวิจัย
4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความรัก และความสามัคคีที่ดีต่อกัน

ขั้นตอน/วิธีการ

1. นักวิจัยประชุมวางแผนเพื่อวางแผนการเก็บข้อมูลวิถีชีวิตการเกษตรชุมชน
2. นักวิจัยและผู้รู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกตลอดทั้งปี และจัดเก็บข้อมูล
3. นักวิจัยจัดทำแผนที่รอบนอกของชุมชนบ้านลวงเหนือเพื่อบันทึกข้อมูล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาลาดุก
2. ทีมวิจัยตำบลทาลาดุก
3. ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล
4. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการทอ้งเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

สิงหาคม พ.ศ.2556 ถึง พฤษภาคม 2557

สถานที่ดำเนินการ

หมู่ที่ 1,2,4,5,6,8,10,14 ตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยตำบลทาลาดุกได้จัดกิจกรรมเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดในรูปแบบเวทีสัญจรไปยังพื้นที่วิจัยทั้ง 8 หมู่บ้าน โดยได้มีการระดมกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ โดยเป็นการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำปฏิทินทางการเกษตรของชุมชน และมีนักวิจัยทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ ตั้งคำถาม จดบันทึกข้อมูล ซึ่งได้รับข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษาและช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญในเรื่องราวของตนเองผ่านการจัดกิจกรรมเก็บข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ 5 ศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การทอ้งเที่ยวและผลที่เกิดขึ้นจากการทอ้งเที่ยวในตำบลทาลาดุก

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การทอ้งเที่ยวและผลที่เกิดขึ้นจากการทอ้งเที่ยวในตำบลทาลาดุกในมุมมองของคนทาลาดุก

2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการท่องเที่ยวของตำบลทาบลาปาก

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของตำบลทาบลาปาก
2. เติมความรู้หลักการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอก SWOT Analysis
3. แบ่งกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยว
4. สรุปข้อมูล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาบลาปาก
2. ทีมวิจัยตำบลทาบลาปาก
3. ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล
4. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

พฤษภาคม 2557

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาบลาปาก

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยตำบลทาบลาปาก ร่วมกับเทศบาลตำบลทาบลาปากและที่ปรึกษาโครงการวิจัย จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและสถานการณ์ภายนอกด้านการท่องเที่ยวของตำบลทาบลาปาก โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ซึ่งทำให้ทีมวิจัยเข้าใจสถานการณ์ของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวได้ดีขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนการทำงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ในอนาคตได้อีกด้วย

กิจกรรมที่ 6 จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด เพื่อเตรียมการนำเสนอต่อชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานชุมชนมาสรุปและวิเคราะห์
2. เพื่อเตรียมนำเสนอข้อมูลการวิจัยต่อคนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมเวทีเสวนาและคืนข้อมูล

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดประชุมทีมวิจัย เทศบาลตำบลทาบลาตูกและพี่เลี้ยงเพื่อสรุปข้อมูล
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์
3. ประชุมหารูปแบบการจัดกิจกรรมเวทีเสวนาและคืนข้อมูล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาบลาตูก
2. ทีมวิจัยตำบลทาบลาตูก
3. ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล
4. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการทอ่งเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

พฤษภาคม พ.ศ.2557

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาบลาตูก

ผลการดำเนินการ

เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูลที่ได้มีการศึกษารวบรวมในช่วงที่ผ่านมา เพื่อนำมาสรุปและวิเคราะห์ และเป็นการออกแบบกิจกรรมการนำเสนอข้อมูลงานวิจัยระยะที่ 1 ซึ่งได้วางรูปแบบให้เป็นกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของคนในตำบลทาบลาตูกโดยจัดให้มีการนำเสนอของดีชุมชนทั้ง 15 หมู่บ้านผ่านการออกร้านค้าชุมชน การนำเสนอผลการวิจัยโดยตัวแทนทีมวิจัยตำบลทาบลาตูก และเวทีเสวนาย้อนมองตัวตนคนทาบลาตูก

กิจกรรมที่ 7 เวทีเสวนา “ย้อนมองตัวตน คนทาบลาตูก”

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องราววิถีชีวิตของคนตำบลทาบลาตูกจากอดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นของคนในตำบลทาบลาตูกเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการพัฒนา

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ประชุมวางแผนในการจัดเวทีเสวนา กำหนดประเด็นการเสวนา กำหนดผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา
2. ประสานงานผู้เข้าร่วมเสวนา ชี้แจงทำความเข้าใจ
3. จัดกิจกรรมเวทีเสวนา “ย้อนมองตัวตน คนทาบลาตูก”

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาบลาตูก
2. ทีมวิจัยตำบลทาบลาตูก

3. วิทยากรผู้ร่วมเวทีเสวนา
4. ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในตำบลทาบลาตูก 15 หมู่บ้าน
5. หน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ ปลัดอำเภอแม่ทา รพสต.ทาบลาตูก สถานีรถไฟขุนตาล สถานีรถไฟทาบลาตูก อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล
6. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการทอ่งเทียวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

มิถุนายน 2557

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาบลาตูก

ผลการดำเนินการ

เป็นเวทีที่ได้เชิญปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในตำบลทาบลาตูก มาร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลทาบลาตูก ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ปัญหา สถานการณ์ของพื้นที่ รวมทั้งร่วมให้ข้อเสนอแนะแนวทางการก้าวเดินไปข้างหน้าเพื่อการพัฒนาตำบลทาบลาตูก ร่วมกันของคนในตำบลและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ 8 เข้าร่วมเวทีสัมมนาทางวิชาการ “สานพลัง ตั้งรับ และปรับตัว กับภัยคุกคามระบบอาหารท้องถิ่นภาคเหนือ”

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อเรียนรู้สถานการณ์ด้านความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ภาคเหนือ ภายใต้การขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
2. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับชุมชนอื่นๆ ในเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ส่งตัวแทนทีมวิจัยบ้านหลวงเหนือเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 3 คน
2. เข้าร่วมเวทีสัมมนาทางวิชาการ “สานพลัง ตั้งรับ และปรับตัว กับภัยคุกคามระบบอาหารท้องถิ่นภาคเหนือ”
3. นำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ต่อทีมวิจัยตำบลทาบลาตูก

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตัวแทนทีมวิจัยตำบลทาบลาตูกจำนวน 3 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 11- 12 เดือน กันยายน พ.ศ.2556

สถานที่ดำเนินการ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผลการดำเนินการ

ตัวแทนทีมวิจัยตำบลทาปลาดุก ได้เข้าร่วมเรียนในเวทีสัมมนาทางวิชาการ “สานพลัง ตั้งรับ และปรับตัว กับภัยคุกคามระบบอาหารท้องถิ่นภาคเหนือ” ณ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทราบถึงยุทธศาสตร์และผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้านความมั่นคงทางอาหารของพื้นที่ภาคเหนือ และการทำงานของเครือข่ายชุมชนวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือในประเด็นความมั่นคงทางอาหาร รวมทั้งข้อมูลเชิงนโยบายและสถานการณ์ระดับประเทศด้านภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหาร

กิจกรรมที่ 9 เข้าร่วมกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวบ้านดอยมด

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อเรียนรู้การจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวบ้านดอยมด
2. เพื่อเรียนรู้รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานกับชุมชนอื่นๆ

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ส่งตัวแทนทีมวิจัยบ้านดอยมดเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 3 คน
2. เข้าร่วมกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวบ้านดอยมด
3. นำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ต่อทีมวิจัยตำบลทาปลาดุก

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตัวแทนทีมวิจัยบ้านดอยมดจำนวน 3 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

วันที่ 24-25 เดือน มกราคม พ.ศ.2557

สถานที่ดำเนินการ

บ้านดอยมด ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอสองแคว จังหวัดเชียงใหม่

ผลการดำเนินการ

จากการเข้าร่วมกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของบ้านดอยมด ต.แม่เจดีย์ใหม่ อ.สองแคว จ. เชียงราย ทำให้ทราบถึงกระบวนการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการดำเนินงานของทีมวิจัยบ้านดอยมดที่ป่านมา รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์ในการทำงานและการแก้ปัญหา และสิ่งสำคัญคือได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชน

กิจกรรมที่ 10 จัดเวทีคืนข้อมูลให้กับชุมชน และระดมข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการฟื้นฟูวิถีชีวิตแบบพึ่งตนเองของคนทาสปลาตุก และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลชุมชน
2. เพื่อสร้างความตระหนักต่อคนในพื้นที่ในการฟื้นฟูวิถีชีวิตและการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. เพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนในตำบลทาสปลาตุกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดประชุมทีมวิจัยและเทศบาลตำบลทาสปลาตุกเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรม
2. รวบรวมละวิเคราะห์ข้อมูลในการนำเสนอ
3. กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินการเชิญเข้าร่วมกิจกรรม
4. จัดรูปแบบการจัดเวทีคืนข้อมูลและการนำเสนอของดีชุมชน 15 หมู่บ้านของตำบลทาสปลาตุก

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาสปลาตุก
2. ทีมวิจัยตำบลทาสปลาตุก
3. วิทยากรผู้ร่วมเวทีเสวนา
4. ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในตำบลทาสปลาตุก 15 หมู่บ้าน
5. หน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ ปลัดอำเภอแม่ทา รพสต.ทาสปลาตุก สถานีรถไฟขุนตาล สถานีรถไฟทาสปลาตุก อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล
6. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

มิถุนายน พ.ศ. 2557

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาสปลาตุก

ผลการดำเนินการ

คนในตำบลทาสปลาตุก ซึ่งมีตัวแทนจากทั้งหมด 15 หมู่บ้าน เครือข่ายชุมชนวิจัย และหน่วยงานในพื้นที่ได้ทราบถึงการผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของทีมวิจัยตำบลทาสปลาตุก ทั้งในด้านของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา กระบวนการทำงาน การสร้างการมีส่วนร่วม และการพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยท้องถิ่น ภายใต้นงานยังมีการนำเสนอของดีชุมชนจากทั้ง 15 หมู่บ้าน จากการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ทำให้คนในตำบลทาสปลาตุกและหน่วยงานในพื้นที่เห็นความสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วมของประชาชน

กิจกรรมที่ 11 ประชุมทีมวิจัย

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อวางแผนสรุปงานทุกกิจกรรมที่ดำเนินการ
2. เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงานเป็นระยะ
3. เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดประชุมทีมวิจัยและทีมที่ปรึกษา เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงาน
2. หาแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้บริหารเทศบาลตำบลทาลาดุก
2. ทีมวิจัยตำบลทาลาดุก
3. ชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล
4. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการทอ่งเทียวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

สิงหาคม พ.ศ.2556 ถึง กรกฎาคม 2557

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาลาดุก

ผลการดำเนินการ

เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานของโครงการวิจัย การวางแผนการทำงาน และการแก้ปัญหา อุปสรรค ข้อติดขัดในการทำงานร่วมกัน

กิจกรรมที่ 12 ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการวิจัยระยะที่ 1 และวางแผนการทำงานระยะที่ 2

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อสรุปผลการดำเนินงานในโครงการวิจัยระยะที่ 1
2. เพื่อวางแผนการดำเนินงานในโครงการวิจัยระยะที่ 2

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย
2. วางแผนการดำเนินงานในโครงการระยะที่ 2

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
3. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่งเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม พ.ศ.2557

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลท่งปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

เป็นการสรุปผลการดำเนินงานในโครงการระยะที่ 1 ที่ผ่านมา เพื่อกำหนดแนวทางและแผนการดำเนินงานในโครงการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งได้มีการสรุปกิจกรรมที่ผ่านมาพบว่ายังมีกิจกรรมค้างคั้งที่ยังไม่ได้ดำเนินการในโครงการวิจัยระยะที่ 1 จึงได้มีการนำมาบรรจุในแผนการดำเนินงานของโครงการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

กิจกรรมที่ 13 ศึกษาดูงานต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและสรุปผลการดูงานต้นแบบ ณ ชุมชนนาต้นจัน และ ชุมชนถนนพระร่วง อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อดูงานต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ
2. ทีมงานวิจัยรู้และเข้าใจระบบการจัดการจัดการท่องเที่ยว

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ ชุมชนนาต้นจัน
2. ศึกษาดูงานด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนกับเทศบาล ณ ชุมชนถนนพระร่วง เทศบาลเมืองศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
3. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่งเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

พ.ศ.2558

สถานที่ดำเนินการ

อ.ศรีสัชชาลัย จ.สุโขทัย

ผลการดำเนินการ

1. ทีมวิจัย ตัวแทนชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทาบลาตุก ได้เรียนรู้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งด้านระบบการบริหารจัดการ การให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ณ บ้านนาต้นจั่น ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชชาลัย จ.สุโขทัย

2. ทีมวิจัย ตัวแทนชุมชน และเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทาบลาตุก ได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและเทศบาลเมืองศรีสัชชาลัย ผ่านเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ ชุมชนพระปรารค์ ชุมชนถนนพระร่วง เทศบาลเมืองศรีสัชชาลัย จ.สุโขทัย

กิจกรรมที่ 14 อบรมพัฒนาศักยภาพการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในการออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชนและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอน/วิธีการ

1. วิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวและของดีชุมชนตำบลทาบลาตุก
2. อบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการออกแบบโปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยว
3. จัดทำโปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยว

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม พ.ศ.2558

สถานที่ดำเนินการ

ตำบลทาบลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยสามารถออกเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวจำนวน 3 โปรแกรม

กิจกรรมที่ 15 จัดอบรมไกด์ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความสามารถในการนำเที่ยวชุมชนได้
2. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของชุมชนขั้นตอน/วิธีการ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. วิทยา

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม พ.ศ.2558

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

จากการฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่นตำบลทาลาดุก ทำให้เกิดกลุ่มนักสื่อความหมายท้องถิ่นหรือไกด์ชุมชน จำนวน คน ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวและข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

กิจกรรมที่ 16 การออกแบบระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาลาดุก

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อกำหนดรูปแบบการทำงาน และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาลาดุก
2. เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคณะทำงาน องค์กรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาลาดุก

ขั้นตอน/วิธีการ

1. จัดประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการวิจัย
2. ออกแบบโครงสร้างการทำงานและคณะกรรมการ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
3. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม พ.ศ.2558

สถานที่ดำเนินการ

เทศบาลตำบลทาบลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัย และคนในชุมชนสามารถกำหนดโครงสร้างการทำงานและคณะกรรมการภายใต้ “กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาบลาตุก” โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน

กิจกรรมที่ 17 กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว (ทัวร์นาร่อง)วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อทดลองระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว
2. เพื่อสร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคณะทำงานองค์กรด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาบลาตุก

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ประชุมเตรียมงาน
2. ประชาสัมพันธ์กิจกรรม
3. ทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามโปรแกรมที่ได้ออกแบบไว้
4. รับฟังข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
3. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม พ.ศ.2558

สถานที่ดำเนินการ

ตำบลทาบลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ในการทดลองท่องเที่ยวในครั้งนี้ทีมวิจัยและคณะกรรมการกลุ่มท่องเที่ยวได้มีโอกาสทดลองรับนักท่องเที่ยวจาก วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน คน โดยได้ทดลองท่องเที่ยวโดยใช้การเดินทางโดยรถไฟ

กิจกรรมที่ 18 อบรมพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน)วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

1. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อพัฒนาทักษะในด้านการทำการตลาดของคนในชุมชน

ขั้นตอน/วิธีการ

1. ประชุมเตรียมงาน
2. ประชาสัมพันธ์กิจกรรม
3. ทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามโปรแกรมที่ได้ออกแบบไว้
4. รับฟังข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. คณะทีมวิจัย
2. ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
3. พี่เลี้ยงโครงการวิจัย จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการ

กรกฎาคม พ.ศ.2558

สถานที่ดำเนินการ

ตำบลทาบลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ผลการดำเนินการ

ทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดทำแผนเพจเฟสบุ๊ก ในชื่อ “การท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาบลาดุก” เพื่อเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว

บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน

1. ข้อมูลทั่วไปตำบลทาปลาดุก

ลักษณะภูมิประเทศ

มีเนื้อที่ประมาณ 175 ตารางกิโลเมตรสภาพภูมิประเทศและพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นภูเขา ป่าไม้มีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำซึ่งขนานกับลำน้ำแม่ทาและที่ราบตามหุบเขาสภาพพื้นดินที่ทำกินทั่วไปมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกทำการเกษตรกรรมและการกสิกรรม

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับเขตตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดกับเขตตำบลทาสบเส้า อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดเขตอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดกับเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ลักษณะอากาศ

ตำบลทาปลาดุก มีลักษณะภูมิอากาศที่ดีตลอดปี มีฤดูหนาวที่เริ่มตั้งแต่ช่วงปลายเดือนตุลาคม – มกราคม ลักษณะอากาศ มีฝนตกชุกในช่วงแรกและมีอากาศหนาวเย็น อุณหภูมิเฉลี่ย 10 - 15 องศาเซลเซียส มีฤดูร้อนที่เริ่มตั้งแต่ช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ลักษณะอากาศ ค่อนข้างร้อนอบอ้าว และบางครั้งมีพายุฝนตกหนัก อุณหภูมิที่สูงนี้จะอยู่ที่ช่วงประมาณ 30 – 40 องศาเซลเซียส และมีฤดูฝนที่เริ่มตั้งแต่ช่วงเดือนมิถุนายน – ตุลาคม ลักษณะอากาศ มีฝนตกชุกตลอดช่วงฤดูฝน และตกชุกมาก ช่วงปลายเดือนตุลาคม มีอากาศเย็นสบาย - หนาวเย็นมาก อุณหภูมิ เฉลี่ย 19 – 25 องศาเซลเซียส

การคมนาคม

ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลทาปลาดุก มีเส้นทางการคมนาคมที่ใช้สัญจรไปมา 2 เส้นทาง ได้แก่

1. **เส้นทางการคมนาคมโดยทางรถไฟ** เป็นรถไฟสาย เชียงใหม่ – กรุงเทพฯ โดยมีจุดขึ้น - ลงโดยสารอยู่ 2 สถานี ได้แก่ สถานีรถไฟท่าขมิ้นและสถานีรถไฟขุนตาน มีระยะห่างจากที่ตั้งของเทศบาลตำบลทาปลาดุก ประมาณ 4 กิโลเมตรและ 8 กิโลเมตร ตามลำดับ

2. **เส้นทางการคมนาคมโดยทางรถยนต์** มีเส้นทางการคมนาคมผ่านได้หลายเส้นทางได้แก่

- **การคมนาคม** ตามถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 (สาย เชียงใหม่ – ลำปาง) แยกเข้าสู่บ้านทาปลาดุก ระหว่างกิโลเมตรที่ 46 และ 47 มีระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร

- **เส้นทางตามถนนสายเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.)** ระหว่างบ้านผาสุก- บ้านทาภู มีระยะทาง 19.25 กิโลเมตร

- **เส้นทางตามถนนทางแยกปากทางเข้าบ้านทาป่าเปาตามถนนสายโยธาธิการ** ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร

- **เส้นทางตามถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน**โดยส่วนใหญ่เป็นการคมนาคมผ่านไร่นา และที่สวนซึ่งจะเป็นถนนดินลูกรัง - ดินแดง

การเดินทางเข้าสู่เขตตำบลทาบลาตุกจะมีรถโดยสารประจำทางผ่าน 1 สาย คือ สาย บ้านทาภู-ลำพูน ตารางการเดินรถ ขาออกเที่ยวแรกจะเริ่มตั้งแต่ 06.30 โมงเช้าและจะผ่านทุกๆ 20 นาที สิ้นสุดในเวลา 14.00 น.และขาเข้าจะเริ่มตั้งแต่ 8.30 น.สิ้นสุดเมื่อเวลา 14.00 น. อัตราค่าโดยสาร จะคิดในอัตรา ราคาจากทาภู - จังหวัดลำพูน ราคา 40 บาท (ราคา นี้ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2556)

แม่น้ำ

มีลำน้ำแม่ทาไหลผ่านเพียงสายเดียว ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ของตำบลและแยกเป็นห้วยเล็กๆ ห้วยน้อย ลงสู่พื้นที่ราบในแต่ละชุมชนแม่น้ำสายสำคัญ ในพื้นที่เขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลทาบลาตุกนั้น เป็นแม่น้ำสายหลักที่เปรียบเสมือนเส้นเลือดที่คอยหล่อเลี้ยงชีพของราษฎรภายในตำบล คือ ลำน้ำแม่ทา มีระยะทางตลอดสายประมาณ 18 กิโลเมตร ลำน้ำแม่ทาได้ไหลมาจากอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านบ้านทาภู บ้านทาป่าตึงเหนือ บ้านทาป่าสัก บ้านปางอ้อ บ้านทาสองท่า บ้านทาทุ่งไผ่ บ้านทาชมพู บ้านสถานี บ้านทาปลาตุก บ้านทาป่าเปา บ้านใหม่ทาชมพู และเขตพื้นที่ตำบลทาบลาตุก

ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ใช้ลำน้ำแม่ทานี้ในการอุปโภค - บริโภคและใช้ทำการเกษตรต่าง ๆ ลำน้ำแม่ทามีลำห้วยหลายสาขาที่ไหลมาบรรจบรวมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ลำห้วยแม่ยอนหวาย ลำห้วยสองท่า ลำห้วยทาชมพู ลำห้วยไคล้หลวง ลำห้วยต้นยาง ลำห้วยปลาตุก ลำห้วยไคร้ ลำห้วยทรายขาว

ทรัพยากร

มีป่าไม้เบญจพรรณหลายหลากชนิด เช่น ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง และมีแร่ฟลูออไรท์ และแร่ดีบุก ซึ่งยังไม่มีมีการสำรวจตรวจค้น แต่คาดว่าจะมีแน่นอน

ป่าไม้ ในเขตพื้นที่ ได้แก่ ป่าไม้เบญจพรรณ ต่างๆ ป่าไม้สัก ป่าไม้แดง ป่าไม้เต็งรัง

ภูเขา ภายในพื้นที่เป็นภูเขาสูง มีลักษณะเรียงทอดยาวจากทิศเหนือไปทางทิศตะวันตก เรียกดอยเมือง และภูเขาที่ทอดจากทิศตะวันออกไปทางทิศใต้ เรียก ดอยขุนตาล

จำนวนประชากร

มีจำนวนทั้งสิ้น 7,223คน แยกเป็นชาย 3,538 คน หญิง 3,685 คน

จำนวนครัวเรือน

มีทั้งหมด 2,808 หลังคาเรือน

อาชีพ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ทำสวนลำไย สวนมะม่วง เลี้ยงโค บางส่วนรับราชการและเป็นลูกจ้างในโรงงานนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน

การปกครอง

ตำบลทาบลาตุก มีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน มี นายบุญถึง วงศ์คม เป็นกำนันตำบลทาบลาตุก แบ่งการปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน คือ

ขนบธรรมเนียมและงานประเพณีประจำปี ได้แก่

1. ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุ

ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุวัดท่ากู่แก้ว หมู่ที่ 1 บ้านท่ากู่ , ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุครองราชย์ 50 ปี วัดท่าปาสัก หมู่ที่ 2, ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยน้อยวัดท่าปลาตุก หมู่ที่ 5 บ้านท่าปลาตุก ตรงกับ เดือน 8 เหนือ แรม 8 ค่ำ ของทุกปี ,ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุดอยกู่เบ๊ย หมู่ที่ 6 บ้านท่าปาเปา ตรงกับ เดือน 5 เหนือ ขึ้น 15 ค่ำ ของทุกปี ,ประเพณีสงฆ์น้ำพระพุทธรูปจำลอง วัดดอยขุนตาล ตรงกับเดือน 9 เหนือ แรม 15 ค่ำ ของทุกปี ,ประเพณีสงฆ์น้ำพระธาตุวัดศรีทรายมูล หมู่ที่ 9

2. ประเพณีลอยกระทง จะจัดให้มีการอนุรักษ์ในเรื่อง การจัดประกวดขุ่มประตูป้าน ประกวด กระทงเล็ก กระทงใหญ่ และการประกวดหนูน้อยนพมาศ ตรงกับวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี โดยจัดขึ้นตาม หมู่บ้านได้แก่หมู่ 2 บ้านท่าปาสัก ,หมู่ที่ 4 บ้านท่าชมภู, หมู่ 5 บ้านท่าปลาตุก , หมู่ 6 บ้านท่าปาเปา และ หมู่ 7 บ้านท่าสองท่า

3. ประเพณีแห่แคร่ หมู่ที่ 3 บ้านท่าทุ่งไผ่ , ประเพณีแห่ไม้ค้ำสะหรี่ ทุกหมู่บ้าน

4. ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ประเพณีปล่อยเคราะห์ จะตรงกับวันที่ 13-17 เมษายน ของทุกปี

5. ประเพณีการถวายสลากภัต, ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา

การสาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีจำนวนทั้งหมด 2 แห่งได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพท่าปลาตุก ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านท่าชมภูมีอัตราเจ้าหน้าที่ จำนวน 3 คน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านปาสัก ตั้งอยู่หมู่ 2 บ้านท่าปาสัก มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่จำนวน 3 คน เนื่องจากมีประชาชนที่ใช้บริการเป็นจำนวนมาก ถึง 15 หมู่บ้านจึงจำเป็นต้องมีสถานอนามัย มี 2 แห่ง โดยแบ่งเขตการรับผิดชอบเป็น 2 สาย คือ

สายเหนือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านปาสัก ครอบคลุมการบริการในเขต หมู่ 1, 2, 7, 8, 10, 12, 13, 14

สายใต้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพท่าปลาตุก ครอบคลุมการบริการในเขต หมู่ 3, 4, 5, 6, 9, 11,15

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ที่พักสายตรวจตั้งอยู่ที่ บ้านใหม่ท่าชมภู หมู่ที่ 15 มีจำนวน 1 แห่ง

มีป้อมยามตำรวจที่บ้านท่ากู่หมู่ที่ 1 จำนวน 1 แห่ง

ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหมู่บ้าน จำนวน 15 ศูนย์

สถานที่สำคัญ หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจ

อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล

หน่วยพิทักษ์ป่าขุนตานบ้านป่าตึง (ป่าไม้อุทยาน)

หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ ลพ.3 (ท่าชมภู)

สถานีรถไฟท่าชมภู สถานีรถไฟขุนตาน

สถานที่ท่องเที่ยว

1. อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ตั้งอยู่ที่ หมู่ 8 บ้านขุนตาน ห่างจากสำนักงานเทศบาลตำบลทาปลาดุก ประมาณ 8 กิโลเมตร
2. อุโมงค์รถไฟขุนตาล ตั้งอยู่ที่ หมู่ 8 บ้านขุนตาน ซึ่งเป็นอุโมงค์รถไฟที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ยาว 1,352.10 เมตร ห่างจากสำนักงานเทศบาลตำบลทาปลาดุกประมาณ 8 กิโลเมตร
3. สะพานขาวทาขมภู ตั้งอยู่ที่ หมู่ 4 บ้านทาขมภู เป็นสะพานรถไฟ สำหรับข้ามลำน้ำแม่ทา ถือเป็นสะพานที่มีลักษณะแตกต่าง จากสะพานรถไฟแห่งอื่นๆ เนื่องจากก่อสร้างด้วยคอนกรีตและเป็นสีขาว มีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทยก่อสร้างราวปี พ.ศ.2462 ห่างจากสำนักงานเทศบาลตำบลทาปลาดุกประมาณ 1 กิโลเมตร

ข้อมูลอื่น ๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าไม้เบญจพรรณ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้ติง โดยมีเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล, หน่วยพิทักษ์ป่าขุนตาล หน่วยพิทักษ์ป่าป่าตึง และหน่วยพิทักษ์ป่าทาขมภู เป็นผู้ดูแลทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำผิวดินที่สำคัญได้แก่ ลำน้ำแม่ทา ทรัพยากรดิน ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและลูกรัง

2. ข้อมูลชุมชน พื้นที่วิจัย

หมู่ที่ 1 บ้านทาทุ่งตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไป

ภูมิประเทศ

บ้านทาทุ่งเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก อยู่เหนือสุดของเขตอำเภอแม่ทา ติดต่อกับตำบลแม่ทา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะทางจากทางแยกบ้านศาลาแม่ทา หรือห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ทา ประมาณ 18 กิโลเมตร

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับเขตตำบลทาปลาดุก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- ทิศใต้ ติดกับเขตหมู่บ้านทาป่าสัก หมู่ที่ 2
- ทิศตะวันออก ติดกับภูเข
- ทิศตะวันตก ติดกับภูเข

การคมนาคม

มีเส้นทางเข้าออกสู่หมู่บ้านนี้ 2 ทาง คือ

- จากอำเภอแม่ทา ไปตามเส้นทางลัดจากทางแยกชุปเปอร์ไฮเวย์สายเชียงใหม่ – ลำปาง ผ่านหมู่บ้านทาปลาดุก บ้านทาขมภู บ้านใหม่ทาขมภู บ้านทาทุ่งไผ่ บ้านทาป่าสัก บ้านป่าตึงเหนือ แล้วถึงหมู่บ้านทาทุ่ง โดยพาหนะรถยนต์
- จากทางรถไฟที่สถานีขุนตาน ด้วยทางเท้า ผ่านบ้านป่าตึง บ้านทาป่าสักและเข้าสู่บ้านทาทุ่ง

อาชีพ

ราษฎรมีอาชีพในการทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือการปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด เลี้ยงโคนม ทั้งนี้เพราะภูมิประเทศเป็นภูเขาส่วนมาก ที่ราบมีจำนวนจำกัดที่จะทำเป็นนา

ภาพที่ 2 แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู

ภาพที่ 3 แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู

ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

1. ประวัติโรงเรียนบ้านทาภู

โรงเรียนนี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2483 ก่อนนี้นักเรียนต้องเดินทางไปโรงเรียนที่หมู่บ้านทาป่าสัก เห็นได้ว่าการเดินทางไปมาของนักเรียนลำบากยิ่ง ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ผ่านป่าและภูเขา พอถึงฤดูฝนยิ่งเพิ่มความลำบากให้เด็ก ๆ มาก ทำให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียน มีการหลบหนีโรงเรียนหรือขาดการเรียนบ่อยๆ ทำให้จำนวนนักเรียนร่อยหรอลงไปทุกวัน เนื่องจากความยากลำบากดังกล่าว

นายตีบ ชัยมาสพงษ์ และผู้ปกครองเด็กได้เสนอเรื่องต่อนายอำเภอแม่ทา เพื่อขออนุญาตเด็กนักเรียนหมู่บ้านท่ากุ่มแยกไปเรียนที่บ้านท่ากุ่ม ทางอำเภอเห็นชอบนำเรื่องราวเสนอต่อจังหวัด ต่อมาก็ได้รับอนุญาตให้ตั้งได้ตามความประสงค์ เปิดทำการสอนที่ศาลาวัดไปพลางๆก่อน โดยมี นายวงศ์ ณ ลำพูน เป็นครูสอน ในปีเดียวกันนั้นผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ร่วมแรงร่วมใจกันในการก่อสร้างอาคารเรียนชั้น 1 หลัง ในบริเวณโรงเรียนในปัจจุบันนี้ได้ปรับปรุงส่งเสริมเจริญขึ้นมาตามลำดับ และในสมัยก่อนถ้าผู้ใดได้รับการบรรจุเป็นครูทำการสอนที่หมู่บ้านนี้แล้วเปรียบเสมือนตกรอกทั้งเป็น ทั้งนี้เพราะการไปมาลำบาก ไม่มีใครอยากอยู่ประจำในหมู่บ้าน เพราะอาหารการกินไม่สมบูรณ์ ไข้ป่าชุกชุม จึงเป็นอุปสรรคในการสอนของครูเป็นอย่างมาก

ครั้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2508 นายตีบ ชัยมาสพงษ์ เป็นหัวหน้าพร้อมผู้ปกครองเด็กนักเรียนวางรากฐานปลูกสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ โดยความร่วมมือจากผู้ปกครองสละทุนทรัพย์ซื้ออุปกรณ์การก่อสร้างไปก่อนจนถึง พ.ศ.2509 ทางราชการได้จัดสรรเงินงบประมาณไปสร้างเป็นอาคารเรียนถาวร เป็นเงิน 60,000 บาท ก่อสร้างเพิ่มเติมจนเสร็จ สิ้นเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น 180,000 บาท เปิดป้ายอาคารเรียนเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2510

ปัจจุบัน มีนักเรียนทั้งหมด 37 คน ครูผู้สอน มีทั้งหมด 3 คน ลูกจ้างประจำ มีทั้งหมด 3 คน

2. ประวัติวัด

ชื่อวัด : วัดท่ากุ่มแก้ว

ประเภทวัด : วัดราษฎร์/พุทธศาสนาเถรวาท: มหานิกาย

ที่ตั้ง : เลขที่ หมู่ 1 ท่ากุ่มแก้ว ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน รหัสไปรษณีย์ 51140

ประวัติวัดท่ากุ่มแก้วและพระศรีตรีเพชร

วัดท่ากุ่ม (แก้วสุวรรณ) เป็นวัดร้างเก่าแก่และมีความสำคัญวัดหนึ่งในตำบลทาปลาดุก เป็นวัดมีพุทธศาสนาตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของลำน้ำทา มีประวัติความเป็นมาบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า เมื่อประมาณ 75 ปีที่ล่วงมาวัดนี้เป็นวัดร้างที่ปกคลุมไปด้วยป่าดงดิบ มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม คงเหลือแต่ซากปรักหักพังของกำแพงอุโบสถเจดีย์ยอดฉัตร เหลือหินผิงคั่นพอบอกเขตลูกนิมิต ชาวบ้านขนานชื่อเจดีย์ที่พบว่า ”กุดกุ่ม” และถอยหลังไปเมื่อประมาณ 40 ปี ราวปี พ.ศ.2439 ต่อมาปี พ.ศ. 2474 เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรมาทำการสำรวจตรวจสอบจากดอกประดับอุโบสถและอิฐของเจดีย์เดิมไปพิสูจน์แล้วแจ้งว่า วัดนี้สร้างมานานราว 300 – 400 ปี โดยอุโบสถและเจดีย์สร้างในระยะเวลาเดียวกัน

ต่อมามีพระเถระองค์หนึ่ง ตามภาษาชาวบ้านเรียกว่า ”ครูบาเนา” ดำริจะสร้างวัดขึ้นที่นี่ แต่มีอุปสรรคขัดข้องในเรื่องศรัทธาซึ่งมีไม่ถึง 10 ครั้วเรือน เกรงว่าสร้างวัดแล้วจะบำรุงรักษาไม่ตลอด จึงไปสร้างอารามใหม่ทางทิศใต้(ของโรงเรียนท่ากุ่มในปัจจุบัน) อาศัยแรงศรัทธาผู้อุปการะ พระภิกษุสามเณรบ้านกุ่ม บ้านหลวง บ้านปงอ้อ ให้นามวัดว่า ”มอนวัด” โดยเหตุที่ตั้งอยู่เนินเขาเตี้ยๆ ต่อมาลายสือปี ทางบ้านหลวง ซึ่งอยู่ฝั่งแม่น้ำทาทิศตะวันออกพากันอพยพครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่ใกล้ๆบ้านกุ่มเดิม จึงตั้งชื่อบ้านใหม่ว่า ”บ้านใหม่” มีผู้คนทยอยครอบครัวมาตั้งแหล่งทำมาหากินขึ้นเรื่อย ๆ เพราะถูกภัยธรรมชาติรุกราน คือเมื่อถึงฤดูน้ำหลากจากห้วยน้ำจำก็จะพัดเอสิ่งต่างๆไหลมาทับถมบริเวณบ้านเรือนเป็นประจำทุกปี เหตุการณ์เช่นนี้เป็นอยู่เรื่อยมา ครูบาเนาได้พิจารณาร่วมกับศรัทธาทั้งหลายว่า วัดนี้ตั้งมาก็ยังไม่มีอะไรเป็นแก่นสารมั่นคงควรขยับขยายไปตั้งที่ใหม่คือ ที่วัดท่ากุ่ม (ปัจจุบัน) ในเมื่อโอกาสมาถึงท่านไปนั่งบริกรรมดู (กัมมัฏฐาน) เห็นว่าดีจึงได้ลงมือพากันแผ้วถางและในขณะนั้นมีคนเลี้ยงช้างของเจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์ก่อนเจ้าจักรคำฯ ได้นำช้างมาปล่อยเลี้ยงไว้ตามบริเวณชายป่าแถบนี้ ครูบาจึงพร้อมด้วยศรัทธาและคนเลี้ยงช้างไปขออนุญาตจากเจ้าหลวง เพื่อขอกำลังในการชักลากไม้ใหญ่บริเวณวัดร้างสร้างเป็นวัดต่อไป ต่อจากนั้นจึงสร้างกุฏิวิหารขึ้นเป็น

อันดับแรก เสร็จแล้วครุบาเสนาาก็กลับคืนไปยังวัดบ้านดอน (เขตอำเภอสันกำแพง) ซึ่งเป็นสำนักของท่านครั้นต่อมามีครุบาสิทธิฯ มาประจำสืบพระธาตุนั้น ท่านจึงสร้างพระอุโบสถขึ้นตามแนวเดิมในสมัยที่ยังเป็นวัดร้างอยู่ให้เป็นที่สังฆกรรมได้ และมีการฉลองสมโภชเมื่อ พ.ศ.2461 จึงเป็นวัดสมบูรณ์ที่กาลบัดนั้นเป็นต้นมาจนถึงสมัยของครุบาปัญญา ท่านจึงสร้างพระเจดีย์ครอบองค์เดิมที่ยอดดั่วให้เป็นเจดีย์ที่มียอดเหมือนเจดีย์ทั่วไปดังที่ปรากฏอยู่ในกาลเวลานี้ จัดให้มีการฉลองอีกครั้งเมื่อ พ.ศ.2474

ปัจจุบันนี้ วัดทาแก้ว (แก้วสุขาวดี) ได้บูรณปฏิสังขรณ์เรื่อยมา จนมีวิหาร พระอุโบสถ กุฏิ กำแพง ล้อมรอบบริเวณทั้ง 4 ด้านอย่างสมบูรณ์

ภายในวัดทาแก้ว มีพระพุทธรูปที่มีอายุเก่าแก่อยู่องค์หนึ่งคือ “พระศรีตรีเพชร” เป็นพระพุทธรูปศิลปะเชียงแสนสิงห์สาม เนื้อสำริด พระเกศมีเพชรอยู่ 3 เม็ด ขนาดหน้าตักกว้าง 31 นิ้ว เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะที่มีความสวยงามเป็นอย่างมากพระพุทธรูปพระศรีตรีเพชรสืบเนื่องมาจากการสร้างอุโมงค์ขุนตาน โดยอุโมงค์ขุนตานแห่งนี้เริ่มสร้างในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งมีเสด็จในกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เป็นผู้บัญชาการรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม โดยเริ่มดำเนินการสร้างปี พ.ศ. 2461 ใช้เวลาในการก่อสร้างประมาณ 11 ปี ซึ่งในการเจาะอุโมงค์นั้น ต้องกรรมกรส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเมืองและคนอีสาน ซึ่งต้องใช้เงินในการว่าจ้างให้กรรมกรทำงานให้แล้วเสร็จ ค่าจ้างบางส่วนมาจากเงินของรัฐ และบางส่วนมาจากการนำเอาวัสดุที่มีส่วนผสมของทองคำ มาหลอมแล้วสกัดเอาทองคำออกมาไว้สำหรับจ้างกรรมกร ซึ่งนายช่างฝรั่งได้นำเอาพระพุทธรูปและวัสดุทองแดง ทองเหลือง จากหลาย ๆ แห่ง มารวมกัน เพื่อหลอมสกัดเอาทองคำออกมา หนึ่งในนั้นมี “พระศรีตรีเพชร” รวมอยู่ด้วย เมื่อชาวบ้านเห็นดังนั้นแล้ว ก็คัดค้านนายฝรั่งว่า พระพุทธรูป “พระศรีตรีเพชร” องค์นี้เป็นพระเก่าแก่และมีพุทธลักษณะสวยงามเป็นอย่างมาก ชาวบ้านก็ได้ขอพระพุทธรูปองค์นั้นประดิษฐานไว้เพื่อเป็นที่เคารพสักการะ จนกว่ากาลสร้างอุโมงค์ขุนตาลเกือบจะแล้วเสร็จ ชาวบ้านที่เป็นกรรมกร ได้นำพระพุทธรูปมาถวายวัด ซึ่งละแวกนั้นวัดที่เก่าแก่ที่สุด คือ “วัดทาแก้ว” ชาวบ้านจึงได้ช่วยกันเคลื่อนย้ายพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวมาประดิษฐานไว้ ณ วัดทาแก้ว ในระหว่างการเคลื่อนย้ายพระศรีตรีเพชรมาประดิษฐานไว้ ณ วัดทาแก้ว นั้น การเคลื่อนย้ายจากอุโมงค์ขุดขุนตาล มาสู่วัดทาแก้ว ใช้คนแบกหามอยู่ประมาณ 3-4 คน และได้มีการผลัดเปลี่ยนกันแบกหามาตลอดทาง แต่พอเข้าสู่ขอบพันธุสีมา วัดทาแก้ว ต้องใช้คนนับ 10 คน ช่วยกันเคลื่อนย้ายเข้าประดิษฐานไว้บนพระวิหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่งต่อผู้คนและชาวบ้านในสมัยนั้นเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่นั้นมา “พระศรีตรีเพชร” ได้ประดิษฐานอยู่ภายในอุโบสถวัดทาแก้ว เรื่อยมา

และในปี พ.ศ.2506 ได้มีโจรเข้ามางัดอุโบสถเพื่อจะโจรกรรมองค์พระศรีตรีเพชรไป แต่ไม่สามารถนำไปได้ ทางฝ่ายโจรได้ใช้เหล็กชะแลง ทิ่มตรึงบริเวณราวพระอุระด้านซ้าย เพื่อจะเจาะเอาหัวใจ แต่ก็ไม่สามารถเจาะได้ จึงถอดพระเกศโมลี ที่มีเพชรติดอยู่ 3 เม็ดไป ดังนั้น ทางวัดโดยการนำของ พระอธิการสุคำสุริโย (ครุบาหม่อง) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสในสมัยนั้น ได้ขอบริจาคเงิน ทองแดง ทองเหลือง จากชาวบ้าน แล้วได้ไปว่าจ้างให้ร้านในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ออกแบบและทำการหล่อพระเกศโมลีขึ้นมาใหม่ แต่ในสมัยนั้นยังไม่มีกล้องถ่ายรูป จึงทำการหล่อพระเกศโมลีต่างไปจากเดิม เช่น พระเกศามีขนาดใหญ่กว่าเดิม

สถานที่ที่น่าสนใจภายในวัดวัดทาแก้ว

ภายในวัดทาแก้ว มีพระพุทธรูปที่มีอายุเก่าแก่อยู่องค์หนึ่งคือ “พระศรีตรีเพชร” เป็นพระพุทธรูปศิลปะเชียงแสนสิงห์สาม เนื้อสำริด พระเกศมีเพชรอยู่ 3 เม็ด ขนาดหน้าตักกว้าง 31 นิ้ว เป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะที่มีความสวยงามเป็นอย่างมากที่น่าศึกษา

3. ประวัติหมู่บ้าน

เมื่อประมาณ 80 ปีที่แล้วมาแล้ว ประมาณพ.ศ. 2424 สัมปทานป่าเข้าตรวจ บริษัทบอมเบย์(พม่า) และต่อมา พ.ศ. 2434 บ้านนี้มีผู้คนอาศัยอยู่ประมาณ 5 -6 หลังคาเรือน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดทาภู ปัจจุบัน ส่วนทางทิศใต้ของวัดเป็นวัดร้าง มีป่าไม้ดั้งเดิมปกคลุมทั่วไป มีน้ำห้วยสายหนึ่งไหลผ่านหมู่บ้านตลอดปี จนจบปัจจุบันนี้ ห้วยสายนี้มีความเย็นกายสบายใจ มองดูโดดเด่นตามชะง่อนผาตั้งเรียงราย มีเสียงน้ำตกเคล้ากับเสียงสุกณาน้อยใหญ่ที่เด่นชัดจับกังไม้ไผ่บินไปมาส่งเสียงเจื้อยแจ้ว ทำให้มีเสียงเพลิดเพลินไม่แพ้เสียงน้ำตกที่มีชื่อในประเทศไทย ตามคำเล่าสืบต่อมา ลำห้วยสายนี้สมัยก่อนโน้นยังมีพญาช้างสารอยู่เชือกหนึ่งเดินลัดเลาะมาจากไหนไม่ปรากฏชัด มาถึงลำห้วยแห่งนี้ก็มีความพอใจหรือเพื่อพักให้คลายความเมื่อยล้าของมันที่สุดที่จะเดา พญาช้างสารได้นั่งลงที่ห้วยโดยใช้หางรองนั่ง ลำห้วยจึงมีชื่อว่า “ห้วยสองหาง” (รองหาง) ปัจจุบันภาษาเรียกได้เพี้ยนไปจากเดิมเป็น ”แม่โห่งหาง” ตามวิวัฒนาการ ต่อมา

- พ.ศ. 2461 รัชกาลที่ 6 มาพักแรมที่บริเวณสุสานบ้านทาภู ได้รับพระศรีตรีเพชร จากกรมหลวงกำแพงเพชร เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างอุโมงค์รถไฟ
- พ.ศ. 2473 มีงานปอยหลวงฉลองธาตุวัดภูแก้วสุขาวดี เจ้าอาวาส ครุบาเสนา
- พ.ศ. 2484 สร้างโรงเรียนบ้านทาภูราษฎร์ ครุคนแรก คือ ครูแช ญ ลำพูน
- พ.ศ. 2490 มีผู้คนอพยพเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ จนถึงได้บูรณะวัดเดิมที่ร้างมาก่อนให้สมบูรณ์แบบและมีชาวบ้านอพยพมาจากบ้านหลวงต่างพากันตั้งรกรากแน่นหนาขึ้นทางทิศใต้ของวัดมาอยู่ทางทิศตะวันตกไม่ขาดสาย เพื่อเป็นการหลบภัยธรรมชาติดังกล่าวมาแล้ว หมู่บ้านทางฝั่งขวาของลำห้วยแม่โห่งหาง จึงตั้งชื่อว่า “บ้านใหม่” และ “บ้านเหล่า” ตามลำดับ ส่วนพวกที่ยังรักถิ่นเดิมทนต่อภัยธรรมชาติไม่ได้ย้ายไปทางทิศใต้ที่น้ำท่วมไม่ถึง แต่ก็ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านเดิม (บ้านหลวง) ก็ไปตั้งนามของหมู่บ้านว่า “บ้านปงอ้อ” ถึงแม้ว่าจะแยกย้ายกันอยู่ก็รวมเข้ามาเป็นหมู่บ้านภายใต้การปกครองของผู้ใหญ่บ้านคนเดียวกัน คือ บ้านทาภู หมู่ที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยบ้านทาภู , บ้านใหม่ ,บ้านเหล่า และบ้านปงอ้อ

ผู้นำชุมชน ได้แก่

- อ้อยดี
- อ้อยดวง
- อ้อยเหือน
- อ้อยหนานทา
- อ้อยแสน
- อ้อยแก้ว
- พ่อหลวงปัญญาผู้นำทางการ

อาชีพในสมัยนั้น ได้แก่

- ทำข้าวไร่
- ทำสวนถั่วลิสง

- พ.ศ. 2508 หมดรุ่นพ่อหลวงตีบชัยมาสพงษ์ ต่อมาพ่อน้อยภู ปัญญาทอง มีมอเตอร์ไซด์คันแรก รุ่น ซูซูกิ และน้ำท่วมใหญ่ สะพานขาดเสียหาย
- พ.ศ. 2510 ฉลองเปิดโรงเรียนบ้านทาภู
- พ.ศ. 2518 สร้างสะพานคึกฤทธิ์ สะพานข้ามห้วยแม่โห่งอ่างขึ้นมาใหม่ แล้วพ่อน้อยแก้ว ชัยมาสพงษ์มีรถยนต์คันแรก ยี่ห้อ ดัทสัน

- พ.ศ. 2519 มีการปลูกยาสูบ ชายเหมาที่โรงปรมยามอญ บ้านทาชมภู หมู่ที่ 4
- พ.ศ. 2520 ในหลวงเสด็จมาที่ วัดทาภู พระองค์แวะทางผ่านบ้านทาภูได้ถวายสัมมะหลอด อ้อย กล้วยได้ ถวายพวงมาลัยข้อมือแด่พระราชินีนาถ สมเด็จพระเทพ เจ้าหญิงจุฬาภรณ์ อาจารย์ธานี นางพรรณิพอลหลวงสุคำ เป็นผู้ช่วยบ้านทาภู ได้ถวายไถ่เก่าแด่พระเจ้าอยู่หัว และพระสิงห์ 3 แต่พระเจ้าอยู่หัวให้ปกป้องรักษาพระองค์ถวายโดยชาวบ้านทาภู
- พ.ศ. 2523 สร้างอ่างห้วยโง่งฮ้าง เสร็จ พ.ศ. 2524 ต่อมาพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเปิดอ่างห้วยโง่งฮ้าง
- พ.ศ. 2525 มีไฟฟ้าใช้กัน
- พ.ศ. 2526 มีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน
- พ.ศ. 2528 มีที่ทำการอุทยานอ่างห้วยโง่งฮ้าง
- พ.ศ. 2530 มีถนนลาดยาง
- พ.ศ. 2538 เริ่มเลี้ยงโคนม โดยนายสุวิทย์ เป็นคนเลี้ยงเป็นคนแรก
- พ.ศ. 2544 มีกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นในชุมชน
- พ.ศ. 2548 สร้างป้อมจุดตรวจป้อมยามบ้านทาภู ผู้กำกับจรัส อินคำมาเป็นผู้ดูแล
- พ.ศ. 2549 น้ำท่วมอีกครั้ง แต่ไม่ได้รับความเสียหายมาก
- พ.ศ. 2550 เริ่มเข้าสู่การทำสถาบันการเงินที่มั่นคง
- พ.ศ. 2551 มีการซ่อมแผนอุทกภัย จากสำนักงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ปก.เขต 10 ลำปาง ที่วัด ทาภูแก้ว หมู่ที่ 1
- พ.ศ. 2554 สร้างศูนย์เรียนรู้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และทำการซ่อมแผนอุทกภัยภาคนานาชาติ 30 ประเทศเข้าร่วมการอบรม ที่โฮมสเตย์บ้านทาภู หมู่ที่ 1

รายชื่อผู้นำที่ปกครองบ้านทาภูตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

1. พ่อแสนปัญญา	แก้วพงศ์
2. พ่อเท้าสุยะ	พงศ์เก้
3. พ่อท้าวมหาพรม	ถาถมภู
4. พ่อเท้าบุญชู	กันธิมาพงศ์
5. พ่อจันทร์ตา	จินดา
6. พ่อกำ	ชาดา
7. พ่อหนานปัญญา	ปัญญาวงศ์
8. พ่อหนานตีบ	ชัยมาสพงษ์
9. พ่อน้อยภู	ปัญญาทอง
10. พ่อแถว	กันธิมาพงศ์
11. พ่อน้อยภู	ปัญญาทอง
12. พ่อหลวงบุญตัน	ฟูเฟื่อง
13. พ่อหลวงสุพัฒน์	กันธิมาพงศ์
14. พ่อหลวงอดิสร	มีพนัสสัถ คนปัจจุบัน

นามสกุลหลักในชุมชนบ้านทาเก๋

1. ถาดมกู่
2. กันธิมางค์
3. พงศ์เก๋
4. แก้วพงศ์
5. ชัยมาสพงศ์ (นามสกุลเดิม ณ ลำปาง) มาจากห้างฉัตร

ภาพที่ 4 ภาพการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาเก๋

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

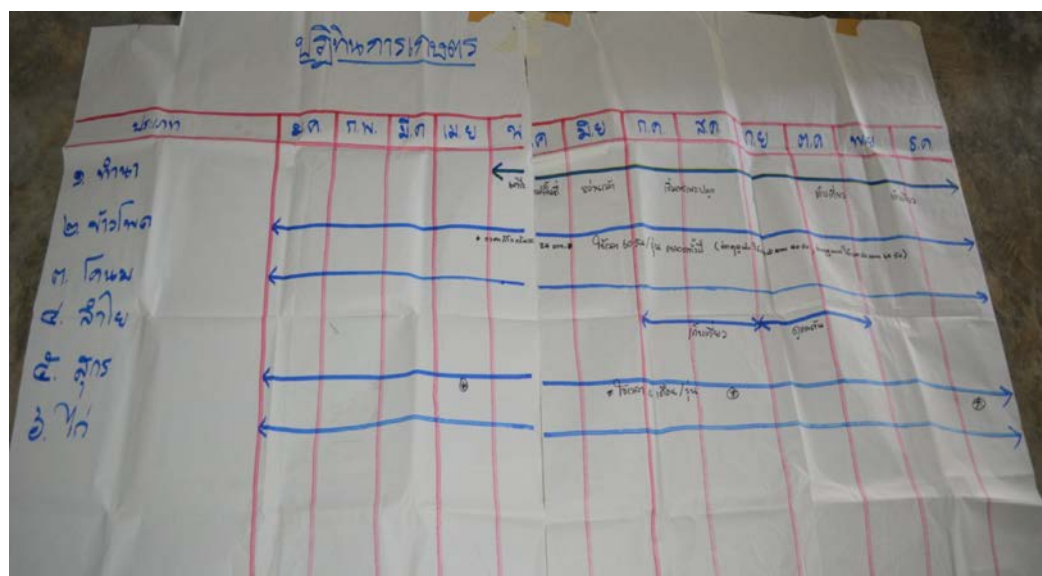
ตารางที่ 2 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมในรอบปีของหมู่ที่ 1 บ้านทาเก๋

เดือนยี่ (มกราคม)	ทำบุญปีใหม่ ตานข้าวใหม่ จัดงานวันเด็ก
เดือนสาม (กุมภาพันธ์)	ทำเนกกันไฟป่า ทำบุญวันมาฆบูชาเลี้ยงผีขุนน้ำ
เดือนสี่ (มีนาคม)	ทำบุญวันพระ เวียนเทียน
เดือนห้า (เมษายน)	ทำบุญปีใหม่เมือง รดน้ำดำหัว ขนทรายเข้าวัด สืบชะตาหลวง จุดเทียนสะเดาะเคราะห์ แห่ไม้ค้ำสหรี
เดือนหก (พฤษภาคม)	ทำบุญวันวิสาขบูชา สรงน้ำพระธาตุวัดทาเก๋แก้ว ขึ้น 8 แรมเหนือ 8 ค่ำ
เดือนเจ็ด (มิถุนายน)	เลี้ยงผีเสื้อบ้าน ผีขุนน้ำ ปลุกป่า
เดือนแปด (กรกฎาคม)	ทำบุญเข้าพรรษา แห่เทียนพรรษา ทำบุญวันอาสาฬหบูชา
เดือนเก้า (สิงหาคม)	ทำบุญวันแม่แห่งชาติ พัฒนาชุมชน
เดือนสิบ (กันยายน)	ทำบุญถวายสังฆทานหาผู้ตายไปแล้ว
เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม)	ทำบุญผ้าป่า กฐิน ออกพรรษา ตักบาตรเทโว
เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน)	วันลอยกระทง ฟังเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์
เดือนอ้าย (ธันวาคม)	ทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ทำบุญสวดมนต์ข้ามปี

ด้านการเกษตรของหมู่ที่ 1 บ้านทาภู

ตารางที่ 3 ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 1 บ้านทาภู

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ												
1.ข้าว					หว่านกล้า		ปลูกและใส่ปุ๋ย ดูแลข้าว				เก็บเกี่ยว	
2.ข้าวโพดฝักอ่อน	ปลูกหมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปีขายกิโลละ 24 บาท *ใช้เวลา 60 วัน/รุ่น ช่วงหน้าฝน 40 วัน*											
3.โคนม	ตลอดทั้งปี											
4.ลำไย							เก็บเกี่ยวผลผลิต					
5.เลี้ยงสุกร	หมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปี (4เดือน / รุ่น)											
6.เลี้ยงไก่	ตลอดทั้งปี											

ภาพที่ 5 ปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านทาภู

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

โองชีวิตหมู่ที่ 1 บ้านทาภู

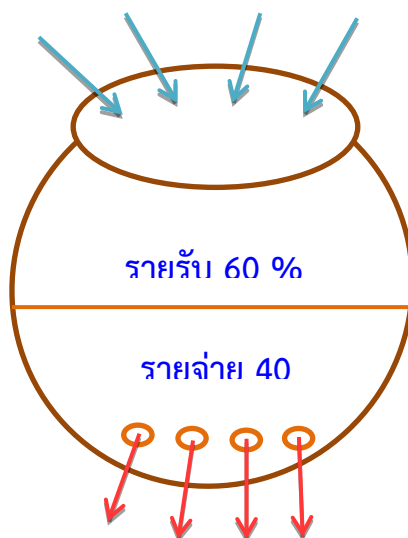
รายรับจากภาคการเกษตร

- ข้าวโพดฝักอ่อน
- โคนม
- ผักปลอดสารพิษ
- สวนลำไย
- เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่
- เลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ
- เลี้ยงหมู
- เลี้ยงวัวขุน
- ทำนาเพื่อขาย
- เลี้ยงปลา(ปลาดุก,ปลานิล)

รายจ่ายเกี่ยวกับ

ชีวิตประจำวัน/การเกษตร

- ค่าอาหารคน/อาหารสัตว์
- ส่งเสียค่าเล่าเรียนบุตร
- ค่าปุ๋ย /ยาฆ่าแมลง / แรงงาน
- ค่าน้ำมัน /ค่าไฟฟ้า /แก๊ส /น้ำมันรถ
- ค่าบำรุงรักษาพืช /สัตว์
- ค่าใช้จ่ายสินค้าอุปโภค / บริโภค

รายจ่ายอื่นๆ

- ค่าโรงเรียน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าภาษีท้องถิ่น

รายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการ

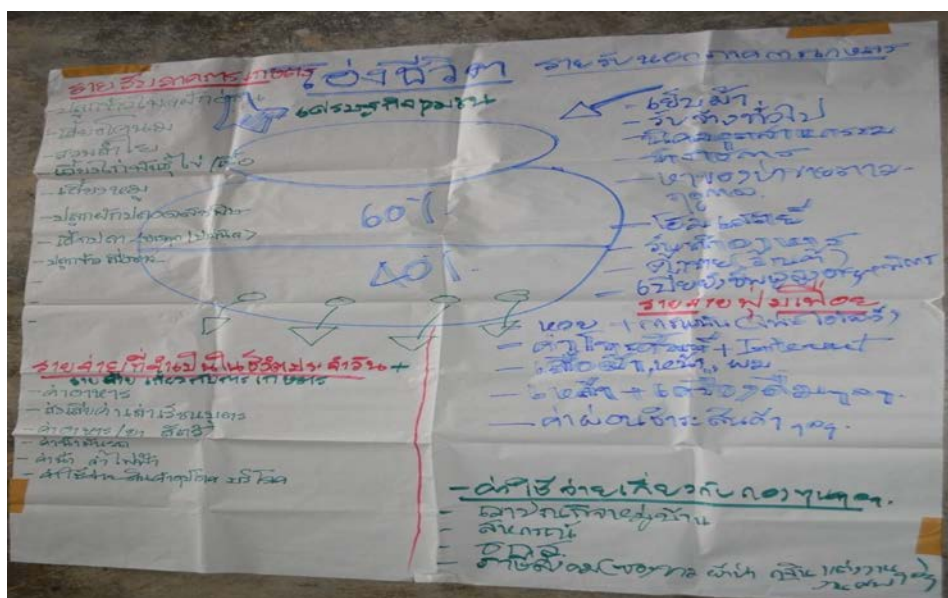
- ค่าฌาปนกิจ
- ธกส. /สหกรณ์
- ประกันชีวิต
- เงินออมกองทุนหมู่บ้าน
- ฯลฯ

รายรับจากภาคการเกษตร

- เย็บผ้า
- รับจ้างทั่วไป ฯลฯ
- นิคมอุตสาหกรรม
- ข้าราชการ
- หาของป่าขาย
- โฮมสเตย์
- รับทำอาหาร
- ค้าขาย (ร้านค้า)
- เปียยังชีพ

รายจ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ

- ค่าหวย
- ค่าเหล้า /บุหรี่ /พนัน
- ค่าINTERNET
- ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ
- ค่าเสื้อผ้า
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้
- ค่าโทรศัพท์รายเดือน
- ค่าเสริมสวย

ภาพที่ 6 ภาพโง่งชีวิตของชุมชน หมู่ที่ 1 บ้านท่ากู่

หมู่ที่ 2 บ้านท่าปาก ตำบลท่าปลา อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไป

ภูมิประเทศ

พื้นที่บ้านท่าปากโดยทั่วไป เป็นป่าเขา มีที่ราบเป็นที่นาสองฝั่งลำน้ำแม่ทา และริมลำห้วยที่ลำน้ำไหลผ่าน เช่น ที่ราบริมลำห้วยแม่ป่าซำที่ไหลมาบรรจบกับลำน้ำแม่ทาบ้านปางอ้อ

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับเขตบ้านป่าตึงเหนือ หมู่ที่ 14
- ทิศใต้ ติดกับเขตหมู่บ้านทุ่งไผ่ หมู่ที่ 3
- ทิศตะวันออก ติดกับภูเข
- ทิศตะวันตก ติดกับภูเข

การคมนาคม

มีเส้นทางเข้าออกสู่หมู่บ้านนี้ 2 ทาง คือ

- จากอำเภอมะนัง ไปตามเส้นทางลำลองจากทางแยกชุปเปอร์ไฮเวย์สายเชียงใหม่ – ลำปาง ผ่านหมู่บ้านท่าปลา บ้านท่าชมภู บ้านใหม่ท่าชมภู บ้านท่าทุ่งไผ่ แล้วถึงหมู่บ้านท่าปาก โดยพาหนะรถยนต์ ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร
- จากทางรถไฟที่สถานีขุนตาน ด้วยทางเท้า ผ่านบ้านป่าตึง บ้านท่าสองท่าและเข้าสู่บ้านท่าปาก ระยะทางประมาณ 4 – 5 กิโลเมตร และอีกเส้นทางหนึ่งคือลงที่สถานีท่าชมภู (เฉพาะขบวนรถ

ธรรมดา) ขบวนรถและดวนไม่หยุดจอด และต่อโดยสารโดยรถยนต์ถึงหมู่บ้าน ระยะทาง 6 กิโลเมตร

อาชีพ

ราษฎรมีอาชีพในการทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือการปลูกพืชไร่ เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพดปลูกยาสูบ พันธุ์เวอร์รียเนีย ทำป่าไม้และเก็บของป่าขาย ทั้งนี้เพราะภูมิประเทศเป็นภูเขาส่วนมาก ที่ราบมีจำนวนจำกัดที่จะทำเป็นผืนนา

การปกครอง

บ้านทาป่าสักมีบ้านเล็กบ้านน้อยรวมกันหลายบ้าน และมีชื่อเรียกที่ต่างกัน เช่น บ้านทาป่าสัก บ้านเหล่า บ้านป่าแดง บ้านป่าตึงอ่อน บ้านสัน บ้านเด่น และบ้านแม่ป่าช้า รวมเป็นหมู่ที่ 2 มีนายบุญถึง วงศ์คม กำนันตำบล เป็นผู้ปกครอง

ภาพที่ 7 แผนที่รอบในหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก

ภาพที่ 8 แผนที่รอบนอกหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก

ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

1. ประวัติโรงเรียนบ้านทาป่าสัก

ในตำบลทาปลาตึกนี้ ครั้งแรกมีโรงเรียนเพียง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านทาปลาตึก อยู่ห่างจากหมู่บ้านทาป่าสัก 12 กิโลเมตร เนื่องจากเป็นระยะทางที่ไกลไม่มีนักเรียนไปเรียนที่โรงเรียนนี้ นายชา หรือทวิ เพียรพนัสลัก กำนันพร้อมด้วยเจ้าอธิการวัดทาป่าสักได้ยื่นเรื่องราวต่อทางการอำเภอแม่ทา ขอตั้งโรงเรียนขึ้นที่บ้านทาป่าสัก เมื่อพ.ศ. 2479 โดยอาศัยเรียนที่ศาลาวัด (ศาลาบาตร) วัดทาป่าสักไปพลางก่อน มีนักเรียนที่อยู่ใกล้เคียงมาสมทบเรียนด้วยจากบ้านทาทุ่ (หมู่ที่ 1) บ้านทาสองท่า (หมู่ที่ 7) บ้านทุ่งไผ่ (หมู่ที่ 3) โดยมีนายสม บุญเหมย เป็นครูใหญ่

ในปี พ.ศ. 2481 เจ้าอธิการคำวัง คำภีระปัญโญ เจ้าอธิการวัด นายชา หรือทวิ เพียรพนัสลัก กำนันตำบล นายสม บุญเหมย และกรรมการศึกษาได้งบประมาณมาจากทางราชการ 300 บาท พร้อมใจกันสร้างอาคารเรียนถาวรขึ้นโดยความร่วมมือของราษฎรทั้ง 5 หมู่บ้าน ดังกล่าวข้างต้น สร้างขึ้นทางทิศเหนือของวัดทาป่าสัก ในเนื้อที่ 2 ไร่ เศษ สร้างแบบ ป.1 ข. ยาว 30 เมตร กว้าง 9 เมตร เสาไม้จริง ฝากระดาน มุงหลังคาด้วยแป้นเกล็ด รวมเป็นเงินก่อสร้าง 4,500 บาท เสร็จเรียบร้อยเปิดป้ายอาคารเรียน เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2483

เมื่อการศึกษาเจริญขึ้นหมู่บ้านใกล้เคียงดังกล่าวได้แยกออกไปตั้งโรงเรียนประจำหมู่บ้านของตนจึงคงเหลือ เฉพาะนักเรียนบ้านทาป่าสัก มีครูทำการสอน 3 คน นายเมืองดี อุณจะนำ ครูใหญ่ นายจรัสศักดิ์ ชันติสิทธิ และนางบัวคำ เจนพนัสลัก มีนักเรียนทั้งหมด 84 คน ภารโรง 1 คน

สำหรับอาคารเรียนปัจจุบัน ครูทั้งคณะโดยความร่วมมือของครูใหญ่ นายจรัสศักดิ์ ชันติสิทธิ นางบัวคำ เจนพนัสลัก และนายสม พนัสลัก ภารโรง ได้สละเงินเดือนละ 30 บาท เป็นระยะเวลา 20 เดือน ได้เงิน 600 บาท รวมเป็นเงินสมทบทั้งสิ้น 2,400 บาท ก่อสร้างอาคารเรียนสืบต่อมา

ครั้นวันที่ 30 เมษายน 2503 เวลา 15.40 น. พายุลมแรงพัดอาคารเรียนพังเสียหายใช้การไม่ได้ จึงต้องย้ายไปเรียนที่ศาลาวัดชั่วคราว ต่อมาคณะครูและกรรมการศึกษา ราษฎร ได้พิจารณาย้ายห้องเรียนอาคารหลังเก่าออกไปอีก โดยสร้างขึ้นทางทิศตะวันตก ซึ่งแต่เดิมเป็นป่าดงและหนามเป็นที่รวมไม้ซุง วัดจับจองไว้ 12 ไร่ จากนั้นได้ประชุมและทำการก่อสร้างด้วยอิฐที่บริจาคจากชาวบ้านครัวเรือนละ 1,000 ก้อน แล้วยื่นคำร้องต่อนายวิบูลย์ บุญศิริบุตร ปลัดกิ่งอำเภอในขณะนั้นจับจองที่ดินและดำเนินการ โดยได้รับงบประมาณมา 40,000 บาท การก่อสร้างได้ชะงักลงไปเป็นเวลา 4 เดือนเศษ เพราะเขตป่าไม้ได้เข้ามาตรวจสอบว่าที่จะสร้างโรงเรียนเป็นเขตป่าสงวนไม่ยอมให้ปลูกสร้าง ทำเรื่องราวร้องขอไปยังอธิบดีกรมป่าไม้ กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้สร้างได้ จึงดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2505

ในปลายปี 2505 ทางราชการได้อนุมัติเงินชดเชยค่าเสียหายที่พายุพัดอาคารเรียนพังเป็นเงิน 40,000 บาท ดังกล่าวจึงดำเนินการสร้างต่อเติมออก 4 ห้องเรียน เปิดป้ายอาคารเรียน เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2510 และทางโรงเรียนได้ยื่นคำร้องขออนุญาตเปิดการเรียนการสอน ประถมศึกษาตอนปลาย ทางการอนุมัติให้เปิดเรียนได้ มีจำนวนนักเรียนครั้งแรก 35 คน ตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.7 อนาคตโรงเรียนมีความประสงค์เปิดการสอนเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะอยู่ห่างไกลจากอำเภอ โรงเรียนมีสถานที่พอสร้างต่อเติมได้

2. ประวัติวัดป่าสัก

วัดทาป่าสัก โดยพระคำสิงห์ สิงขะ เจ้าอาวาสวัดทาสองท่า พร้อมทั้งภิกษุสามเณร ทายกทายิกา ย้ายจากวัดทาสองท่ามาสร้างวัดขึ้นใหม่ (วัดทาป่าสักปัจจุบัน) ท่านจึงให้พระคันธวัง คมภีระปัญโญผู้รอง ไปกราบเรียนท่านเจ้าคุณญาณมงคล วัดมหาวัน เจ้าคณะจังหวัดลำพูน ขอย้ายวัดทาสองท่าไปสร้างใหม่เพราะที่เก่าแก่ชำรุด เมื่อทราบเรื่องท่านจึงให้พระครูศีลวงษ์ วัดเหมืองง่ากับท่านวินัยธร ปุณณวัณโส วัดศรีบุญยืน มาตรวจ

สถานที่ ท่านทั้งสองเห็นสมควร จึงอนุญาตให้สร้างวัดขึ้นใหม่ได้ โดยเริ่มสร้าง เมื่อวันเดือน 4 เหนือ ขึ้น 2 ค่ำ พ.ศ. 2468 หัวปีต้นเปา เวลานั้นท่านพระคำ สิงฆะ เป็นเจ้าอาวาส พระคันธวัง คมกริบุญโญพระหวัณ มหารรรณ พระแปงโพธา รวม 4 รูป และสามเณรอีก 12 รูป กรรมการฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายฆราวาส มีนายหนานมูล ผู้ใหญ่บ้าน นายชา ไวยาวัจกร หนานปัน เป็นอาจารย์และผู้ช่วยไปรื้อเอากุฏิหลังเก่าที่วัดทาสองท่ามาสร้าง

ครั้นถึง พ.ศ. 2468 เดือน 6 เหนือ ขึ้น 5 ค่ำ วันเสาร์ คณะศรัทธาไปนิมนต์พระคำ สิงฆะ เจ้าอาวาส วัดทาสองท่า และเมื่อวัน 8 ค่ำ เดือนเดียวกันก็ได้ทำบุญนิมนต์พระปัญญา สาโร เจ้าคณะหมวดตำบลทาปลา ดุก พระโพธิ วัดทาปาเปา พระปัญญา วัดกู่แก้ว มาเป็นประธานพร้อมด้วยพระสงฆ์ 12 รูป ตั้งชื่อวัดว่า “วัดป่า สักดอนมูล” (วัดทาป่าสักปัจจุบัน)

ประวัติการก่อสร้างศรีมูขพระวิหารหลังเก่าและการขอพระราชทานผูกพัทธสีมาของวัดทาป่าสักดอนมูล

โดยที่พระวิหารหลังเก่าที่ก่อสร้างครั้งแรกย้ายมาจากวัดทาสองท่ามาสร้างเสร็จเพียงตัวหลังและพระประธานองค์ใหญ่เท่านั้น ขาดหน้ามุขและพระซ้ายขวา จึงประชุมปรึกษารื้อกับศรัทธา พระภิกษุสามเณร เห็นควรให้สร้างเพิ่มเติมบริบูรณ์

3. ประวัติหมู่บ้าน

เนื่องจากหมู่บ้านนี้แต่เดิมอุดมไปด้วยป่าไม้สักอันมีค่า นับถอยหลังไปประมาณ 30 ปีเศษ ทั่วแถบ บริเวณวัด ,โรงเรียน ตลอดจนที่นาของราษฎร เต็มไปด้วยไม้สักปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 3 – 4 ต้น ก่อนที่จะเข้าสู่ หมู่บ้าน อันเป็นสัญลักษณ์ของบ้านทาป่าสัก ทาป่าสัก ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ผสมกันระหว่างคำ 3 คำ คือ คำว่า “ทา” “ป่า” และคำว่า “สัก”

ทาในที่นี้ หมายถึงลำน้ำแม่ทา ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านนี้

ป่า เป็นคำนามตามพระราชบัญญัติ ป่าไม้ หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มา ซึ่งกรรมสิทธิ์ ครอบครองตามกฎหมายที่ดิน ป่าไม้ หมายถึงบริเวณที่มีต้นไม้หลายชนิด ขนาดต่างๆขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น และ กว้างใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น

สัก เป็นคำนาม เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง เนื้อไม้แข็งและคงทน ปลูกไม่กินเหมาะแก่การสร้างบ้านและ ทำเครื่องเรือน ใบและเนื้อไม้ใช้ทำยาได้

ผู้มาตั้งรกรากครั้งแรกที่คนแก่คนเฒ่าเล่าสู่กันฟัง ประมาณ พ.ศ. 2387 นายแสนฟู ซึ่งเป็นเจ้าเมือง ลำพูน (ในสมัยเจ้าชัยลังกา พิศาลโสมาคูณ) เจ้าครองนครลำพูน (พ.ศ. 2386 – 2414) เจ้าเมืองลำพูนองค์ที่ 6 ส่งมาดูแลการทำไม้สักทองของอังกฤษ บริษัทบอมเบย์เบอมาร์ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนี้ (สมัยที่ช้าง นับต่อไม้ เสียค่าภาคหลวง)พร้อมด้วยบริวารได้มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโฮ้ง (ฝั่งตะวันตกของบ้านทาสองท่า) ทั้งนี้ การทำไม้ในสมัยนั้นต้องอาศัยการล่องซุงไปตามแม่น้ำทา จึงตั้งชื่อว่าเป็นบ้านทาป่าสัก

ต่อมาในพ.ศ. 2458 มีการจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่ทา ได้มีการกำหนดให้มีผู้ใหญ่บ้านปกครองหมู่บ้าน แต่ไม่มีใครสมัคร ชาวบ้านจึงตกลงจ้างนายมูล ถาพนัสสัก มาเป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยคิดค่าจ้างเป็นข้าวเปลือกให้ คราวเรือนละ 5 ต่าง (1 ต่าง เท่ากับ 26 ลิตร)

บ้านทาป่าสักอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่ทาประมาณ 16 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดลำพูน 43 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ มีภูเขาสูงต่ำสลับกัน และมีลำน้ำแม่ทาไหลผ่านในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน มีถนน สายหลักผ่านอำเภอแม่ทาถึงกิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และลำน้ำแม่ทาเป็นหัวใจของการเกษตรและการดำรงชีวิตของชุมชน

พ.ศ. 2460 คนส่วนใหญ่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ และเป็นปีที่มีการเจาะถ้ำขุนตาน

- พ.ศ. 2466 เริ่มสร้างอารามวัดทาป่าสัก
- พ.ศ. 2468 ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ทาป่าสักดอนมูล” อพยพมาจากบ้านทาสองท่า และมีการตั้งชื่อวัดว่า “วัดทาป่าสักดอนมูล” มีตุ่มลูกคำ เสนพนัสสักรเป็นเจ้าอาวาสคนแรก โดยมีผู้นำหรือผู้ปกครองหมู่บ้าน ได้แก่
1. นายแสนฟู
 2. นายทำวมโนแกง เจนพนัสสัก
 3. นายหนานตะ นุนพนัสสัก
 4. นายหนานมูล ภาพนัสสัก
 5. นายทวี เพียรพนัสสัก (4 ปี)
 6. นายจรัส เพียรพนัสสัก
 7. นายพิชัย อุณจะนำ พ.ศ. 2518 – 2521
 8. นายตุ้ม เพียรพนัสสัก พ.ศ. 2521 – 2529
 9. นายอินคำ ทิพย์เมศ พ.ศ. 2529 – 2534
 10. นายบุญถึง วงศ์คม (คนปัจจุบัน) พ.ศ.2535 เป็น
ผู้ใหญ่บ้านได้ 17 ปี
- พ.ศ. 2469 เริ่มมีการปลูกยามอญและถั่วลิสง
- พ.ศ. 2484 ครูบุญสม บุญเหมยเข้ามาเป็นครูประจำบาลคนแรก
- พ.ศ. 2495 ก่อตั้งสมาคมฌาปนกิจหมู่บ้าน โดยเก็บคนละ 1 บาท โดยนายเบี้ย
- พ.ศ. 2503 สร้างอาคารเรียน ป.1 ก. จำนวน 5 ห้อง
- พ.ศ. 2505 โรงเรียนบ้านทาป่าสักเปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีครูเมืองดี อุณจะนำเป็นครูใหญ่
- พ.ศ. 2505 สร้างอาคารเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ข จำนวน 4 ห้อง และมีการสร้างเมรุ(กองปอนก่ออิฐ)
- พ.ศ. 2508 สร้างฝายเก็บน้ำครูดิ
- พ.ศ. 2510 มีรถยนต์คันแรก คือ ลูกศรีหมื่น เป็นพนัสสัก ใช้เป็นรถโดยสารดอกไม้
- พ.ศ. 2512 สร้างอาคารเรียน ป.1 ก จำนวน 3 ห้อง , บ้านพักครู 1 หลัง ,ห้องน้ำ 1 ห้อง
- พ.ศ. 2513 อาจารย์จิรศักดิ์ ชันติสิทธิ์ ย้ายมาแทนครูเมืองดี อุณจะนำ
- พ.ศ. 2514 สร้างบ้านพักครู 1 หลัง
- พ.ศ. 2516 เริ่มมีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน , ตั้งชมรมกลุ่มหนุ่ม - สาว
- พ.ศ. 2518 เริ่มสร้างถนน รพช. ตัดผ่านหมู่บ้าน
- พ.ศ. 2522 หน่วยงาน รพช. ขุดสระน้ำ 2 สระ เพื่อการกักเก็บน้ำไว้ใช้
- พ.ศ. 2524 เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในชุมชน
- พ.ศ. 2525 เริ่มมีโรงฆ่าสัตว์ส่งขาย (ก้านบุญถึง วงศ์คม) เป็นผู้ริเริ่ม
- พ.ศ. 2526 สร้างฐานประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนบ้านทาป่าสัก
- พ.ศ. 2527 กรมประมงเข้ามาขุดสระ เลี้ยงปลาให้โรงเรียน เนื้อที่ 2 ไร่
- พ.ศ. 2531 เริ่มมีน้ำประปาใช้
- พ.ศ.2533 เริ่มมีน้ำประปาภูเขาใช้ (ห้วยสองท่า) นำมาใช้ในโรงเรียนบ้านทาป่าสัก

- พ.ศ. 2534 ตั้งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พื่อกำนันบุญถึง วงศ์คม เป็นผู้ใหญ่บ้านมี
ครัวเรือนอยู่ 280 หลังคา ได้สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยบง และสร้างอนามัยหลังใหม่ (รพ.
สต.หลังปัจจุบัน)
- พ.ศ. 2536 มีงานปอยหลวงฉลองศาลาการเปรียญ วัดทาป่าสัก
แต่งตั้งผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ อาจารย์ชัยวัฒน์ ใจจิต
อาจารย์สมคิด ปัญญาแก้ว ย้ายมาเป็นอาจารย์ใหญ่แทน อาจารย์วีระพันธ์
- พ.ศ. 2537 สร้างอาคารอเนกประสงค์แบบ 205/29 และสนามบาสเกตบอล คณะครูและ
ชาวบ้านสร้างรั้วคอนกรีตยาว 456 เมตร
- พ.ศ. 2538 สร้างอาคารเรียนแบบ 105/29
- พ.ศ. 2539 คณะครูและชาวบ้านร่วมกันสร้างห้องน้ำ 1 หลัง 6 ที่นั่ง
- พ.ศ. 2540 มีการต่อเติมอาคารเรียนชั้นล่างอาคาร 105/29 จำนวน 3 ห้อง
คณะครูร่วมกับผู้ปกครองต่อเติมอาคารชั้นล่าง 105/29 จำนวน 1 ห้อง
เริ่มมีโทรศัพท์ใช้
- พ.ศ. 2541 สร้างอาคารเรียนแบบกิ่งถาวร (ของกรมสามัญ 6 ห้อง) และสร้างห้องน้ำแบบ
601/26ท จำนวน 4 ที่นั่ง
- พ.ศ. 2542 ทำถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ กว้าง 3 เมตร ยาว 400 เมตร ในโรงเรียนบ้านทาป่าสัก
- พ.ศ. 2543 สร้างโรงเรียนเพาะเห็ด 1 หลัง , โรงเรือนเลี้ยงไก่ 1 หลัง , ห้องน้ำแบบ สปสช.
601/26 จำนวน 1 หลัง , อาคารห้องสมุด , ถังเก็บน้ำฝน , ขุดลอกบ่อเลี้ยงปลา
- พ.ศ. 2544 ทำลานกีฬาอเนกประสงค์
- พ.ศ. 2545 เริ่มตั้งกองทุนในหมู่บ้าน , แยกหมู่บ้าน เป็นบ้านป่าตึงเหนือ หมู่ที่ 14 สร้างอาคาร
SML ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2545 ได้สร้างอนุสาวรีย์ครูบาคำวัง
- พ.ศ. 2548 นายนิวัติ เพียรพนัสลัก ย้ายมาดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทาป่าสัก
- พ.ศ. 2549 เปลี่ยนการใช้น้ำประปา ที่มาจากอ่างเก็บน้ำห้วยบง
- พ.ศ. 2553 เปลี่ยนจากสถานีอนามัยทาป่าสัก เป็น รพ.สต.ทาป่าสัก
- พ.ศ. 2554 ปรับปรุงห้องปฏิบัติการ โรงเรียนในฝัน บ้านทาป่าสัก
- พ.ศ. 2555 สร้างเมรุใหม่ , ก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ , เริ่มทำโครงการปิดทองหลังพระ ตามแนว
พระราชดำริ
- พ.ศ. 2556 ได้รับการสนับสนุนโครงการปิดทองหลังพระ สร้างฝายอ่างเก็บน้ำห้วยบง ได้รางวัล
หมู่บ้านดีเด่น ของอำเภอแม่ทา มีครัวเรือน 278 ครัวเรือน ได้จัดทำโครงการระบบ
ประปาผิวดินขนาดใหญ่ และได้รับการประเมินและรับรองโรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 3

บ้านโบราณ

บ้านทรงโบราณ ของนายพัต เป็นพนัสลัก อาจารย์จิรศักดิ์ ชันตีสหิ (บ้านใน) ปัจจุบันยังมีอยู่
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

- บั้มน้ำมันหลอด นายหมื่น เป็นพนัสลัก
- รถโดยสาร นายเรือง เหล่าวานิชวัฒนา
- รถมอเตอร์ไซด์ นายอุ้น เจนพนัสลัก
- ทวีเครื่องแรก อาจารย์เมืองดี อุณจะนำ ใช้แบตเตอรี่
- วิทย์ ครูถา (นายเรือง วงศ์คม)

- รถจักรยาน นายหมา วงค์คม
- รถไถเดินตาม นายขจร จินะกาศ
- โทรศัพท์ นางจันทร์พอง นุนพนัสลัก
- รถเมล์ป่าสัก - เชียงใหม่ นายพอง นุนพนัสลัก

ภาพที่ 9 การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 2 บ้านท่าปาสัก

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ตารางที่ 4 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 2 บ้านท่าปาสัก

เดือนยี่ (มกราคม)	ต้นเดือนเป็นวันต้อนรับปีใหม่ มีงานเลี้ยงสังสรรค์ ทำบุญตักบาตรบุญ ทำบุญตานข้าวใหม่ งานวันเด็ก
เดือนสาม (กุมภาพันธ์)	ทำเนวกันไฟป่า ทำบุญวันมาฆบูชา
เดือนสี่ (มีนาคม)	บวชสามเณรภาคฤดูร้อน
เดือนห้า (เมษายน)	ประเพณีปีใหม่ไทยรดน้ำดำหัว ผู้สูงอายุ แท้ไม้ค้ำสหรี คารวะ สักการะครูบาคำวัง คณะสงฆ์ ขนทรายเข้าวัด
เดือนหก (พฤษภาคม)	วันพืชมงคล มีการปลุกป่า ทำบุญตักบาตร วันวิสาขบูชา
เดือนเจ็ด (มิถุนายน)	สงกรานต์พระธาตุ เลี้ยงศาลเจ้าบ้าน เลี้ยงผีขุนน้ำ แข่งบั้งไฟขึ้น
เดือนแปด (กรกฎาคม)	ร่วมงานบุญเข้าพรรษาที่วัดวันอาสาฬหบูชา แท้เทียนพรรษา
เดือนเก้า (สิงหาคม)	ทำบุญตักบาตรตอนเช้า ไปทำบุญที่วัดในวันศีล วันพระ ร่วมทำบุญ วันแม่แห่งชาติ พัฒนาหมู่บ้าน
เดือนสิบ (กันยายน)	การทำบุญตานธรรมาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการไหว้บรรพบุรุษ
เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม)	เทศกาลวันออกพรรษา ทำบุญที่วัด ตักบาตรเทโว
เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน)	มีการเทศน์มหาชาติ และงานประเพณีวันลอยกระทง
เดือนอ้าย (ธันวาคม)	วันพ่อแห่งชาติ ได้มีการพัฒนาชุมชน ทำบุญตักบาตร ส่งท้ายวันสิ้นปี ต้อนรับปีใหม่ สวดมนต์ข้ามปี

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
9.เลี้ยงกบ	← ตลอดทั้งปี →											
10.เลี้ยงไก่	← ตลอดทั้งปี →											
11.เพาะเห็ด	← เก็บเกี่ยวผลผลิต →											
12.พืชผักสวนครัว	← ตลอดทั้งปี →											
13.มะม่วง	← ตลอดทั้งปี →											
14.กล้วย	← ตลอดทั้งปี →											
15.แก้วมังกร	← ตลอดทั้งปี →											

ปฏิทินการเกษตร หมู่ 2 ทาป่าสัก

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	หมายเหตุ
หว่าน ปลูกข้าว					เริ่มหว่าน	ปลูก							59 ครัวเรือน
ข้าวโพด ปลูกอ่อน					ตลอดปี								42 ไร่
ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์					ตลอดปี								
โตนาเม													29 ไร่
โตนา													19 ไร่
เลี้ยงหมู													48 ครัวเรือน 16 ไร่
เลี้ยงปลา													
เลี้ยงกบ													
เลี้ยงไก่ไข่-ไก่เนื้อ													30 ครัวเรือน
เพาะเห็ด													
ผัก สวนครัว													30 ครัวเรือน
สัปปะ													15 ไร่
มะม่วง													
กล้วย													
แก้วมังกร													

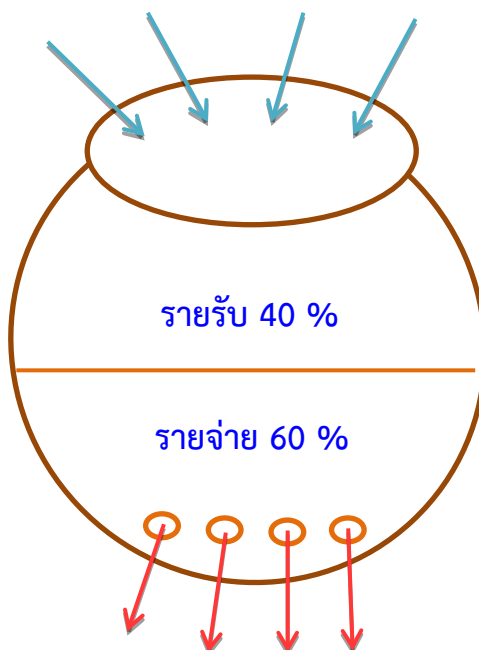
ภาพที่ 11 ปฏิทินการเกษตรหมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

หมู่ที่ 2 บ้านทาป่าสัก

รายรับจากภาคการเกษตร

- ข้าวโพดฝักอ่อน
- โคนม
- โคขุน
- เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่
- เลี้ยงหมู
- สวนลำไย
- กล้วย
- มะม่วง
- ผักสวนครัว
- ข้าวโพดอาหารสัตว์
- ทำนา
- เลี้ยงปลา
- เพาะเห็ดนางฟ้า

รายรับจากภาคการเกษตร

- รับจ้างทั่วไป ฯลฯ
- ข้าราชการ
- เบี้ยยังชีพ
- ค้าขาย
- เงินบำเหน็จบำนาญ
- เย็บผ้า
- หาของป่าขาย
- จักสาน กลึงไม้
- กลุ่มแม่บ้าน
- เงินกู้ (ใน / นอก)
- เงินปันผลธนาคาร
- ค่าตอบแทน อสม.
- นิคมอุตสาหกรรม
- รับเหมาก่อสร้าง
- แรงงานรายวัน

รายจ่ายเกี่ยวกับ

ชีวิตประจำวัน/การเกษตร

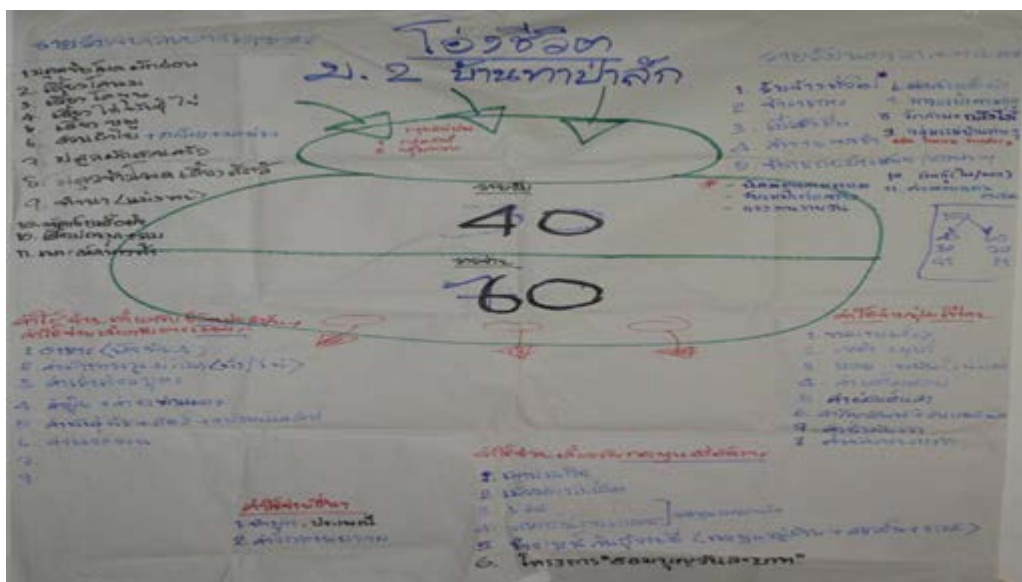
- ค่าอาหารคน/อาหารสัตว์
- ค่าเลี้ยงดูบุตร
- ค่าน้ำมัน /ค่าไฟฟ้า /แก๊ส /น้ำมันรถ
- ค่าปุ๋ย /ยาฆ่าแมลง /แรงงาน
- ค่าบำรุงรักษาพืช /สัตว์
- ค่าพันธุ์พืช /สัตว์

รายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการ

- ค่าฌาปนกิจ
- ธกส. /สหกรณ์
- ประกันชีวิต
- เงินออมกองทุนหมู่บ้าน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่านันทนาการ
- ฯลฯ

รายจ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ

- ค่าของขาว (ภาษีสังคม)
- ค่าเหล้า /บุหรี /พนัน /มวย
- ค่าหอย
- ค่าINTERNET
- ค่าโทรศัพท์รายเดือน
- ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้
- ค่าเสริมสวย

ภาพที่ 12 ภาพโองาชีวิตหมู่ที่ 2 บ้านทาปาก

หมู่ที่ 4 บ้านทาชมภู ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไป

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับเขตบ้านใหม่ทาชมภู หมู่ 15
- ทิศใต้ ติดกับเขตบ้านหน้าสถานี หมู่ 11
- ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง
- ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ลักษณะทั่วไป

ที่อยู่อาศัย 150 ไร่ ทำการเกษตร 1,100 ไร่ ที่ป่าไม้ 6,875 ไร่ ลำห้วย 1. ห้วยแล้ง 2. ห้วยชมพู 3. ห้วยข้าวหลาม 4. ห้วยไค้ และ ประปา 2 แห่ง

แหล่งท่องเที่ยว

1. สะพานขาวทาชมพู
2. พระธาตุหม่อนสองฝั่ง
3. อ่างห้วยไค้
4. ป่าชุมชน
5. วัดร้างดอยน้อย

การปกครอง

นายอุดม สวัสดิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน สืบต่อกันมาหลายคน อดีตผู้นี้เคยรับราชการเป็นพลตำรวจ ประจำสถานีตำรวจภูธร อ.เมืองลำพูน เมื่อ พ.ศ.2486 ต่อมาปีพ.ศ. 2488 ทางราชการได้ส่งมาประจำสถานีตำรวจกิ่ง อ.แม่ทา มีภูมิลำเนาอยู่บ้านหลุก ต.เหมืองง่า อ.เมืองลำพูน รับราชการอยู่ กิ่ง อ.แม่ทาประมาณ 6-7 เดือน จึงแต่งงานมีครอบครัว ปี พ.ศ.2500 ผู้ใหญ่บ้านคนเดิมลาออกจากตำแหน่ง นายอุดม ฯ ได้รับเลือกตั้งแทน ประกอบคุณงามความดีจนได้รับรางวัลประเภทผู้ใหญ่บ้าน 2 คราว คือ 1 เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2505 เงินรางวัล 400 บาท และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2507 เงินรางวัล 400 บาท

ผู้นี้ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยันขันแข็งชักชวนชาวบ้านสร้างสะพานข้ามห้วยเหล่าหลวงซึ่งชำรุดใช้การไม่ได้ สร้างขึ้นใหม่สิ้นทุนทรัพย์ 2,001 บาท ได้รับเงินสมทบจาก บริษัทอินทนนท์ ทาชมพู่ ซึ่งเป็นโรงบ่มใบยาสูบและเจ้าของรถยนต์ช่วยกันสร้างเสร็จเรียบร้อย ต่อมาได้ชักชวนราษฎรสร้างสะพานข้ามห้วยทาชมพู่ สิ้นค่าก่อสร้าง 1,707 บาท เป็นเงินราชการสมทบ 2,000 บาท โรงบ่มใบยา 400 บาท ร่วมด้วยเจ้าของรถยนต์อีกเสร็จเรียบร้อย ได้ดำเนินการสร้างถึงเก็บน้ำประปาพร้อมกับกรมอนามัย คณะครูโรงเรียนและราษฎรสร้างประปาแกโรงเรียน จึงทำให้การปกครองลูกบ้านสะดวก เนื่องจากเป็นบุคคลกว้างขวางชอบกระทำในกิจที่เป็นสาธารณะประโยชน์

ภาพที่ 13 แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านทาชมพู่

อื่นๆ ครูใหญ่ และ ราษฎรร่วมมือกันสร้างอาคารเรียนเพิ่มขึ้นอีก 1 หลัง เป็นสถานเด็กเล็กโดยเฉพาะ เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว พื้นซีเมนต์หลังคามุงกระเบื้องวิบูลย์ศรี กว้าง 5 เมตร ยาว 9 เมตร สิ้นเงิน 10,005 บาท ไม่ได้ใช้เงินของทางราชการแต่อย่างใด เปิดพิธีมอบให้เป็นสมบัติของทางราชการ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2508 โดยมีนายวิทย์ จันทรเอี่ยม ศึกษาธิการอำเภอเป็นประธาน

ต่อมากรมอนามัยได้สร้างประปาโรงเรียนเพื่อให้มีน้ำดื่มที่สะอาดเพียงพอ โดยส่งอุปกรณ์มาให้ ราษฎร สละแรงงานหาทุนสมทบ ด้วยความร่วมมือจากนายสุภพ มโนพลกุล พนักงานอนามัย นายอุดม สวัสดิ์ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการศึกษาทุกคน สร้างเสร็จเรียบร้อยเมื่อปี 2513 สิ้นเงิน 12,000 บาท เป็นเงินราษฎร สมทบเสีย 4,090 บาท มอบให้กับโรงเรียนเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2513

ในปี 2513 ทางรายการได้อนุมัติเงินสร้างอาคารเรียน 1 หลัง เงิน 100,000 บาท แบบ ป.1 ก. ของกรมสามัญศึกษา อาคารตึกชั้นเดียว กว้าง 6*8 เมตร จำนวน 3 ห้องเรียน เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก พื้นซีเมนต์ กระเบื้องลอนคู่ ปลูกสร้างแต่วันที่ 2 กันยายน - 25 ตุลาคม 2513 ทำพิธีมอบให้เป็นสมบัติของโรงเรียนเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2514 มีนายประภรณ์ ประพิน นายอำเภอแม่ทา และมีนายบุญส่ง จิตาหลวง ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอ คณะครู แกกผู้มีเกียรติมาร่วมในพิธี โรงเรียนนี้ได้รับความสนับสนุนจากราษฎรด้วยดี ตลอดมา

ปัจจุบัน โรงเรียนนี้มีครูทำการสอน 4 คน คือ นายบุญชู เพิ่มพูน(ครูใหญ่) นายเที่ยง สุทธดุก นาย ประยูร อนุกุล และนายสะอาด มาแจ่ม มีนักเรียนชาย 79 คน หญิง 77 คน ครูที่ทำการสอนโรงเรียนนี้ ส่วนมากมาจากต่างหมู่บ้าน บ้านพักไม่มีจึงอาศัยอาคารเรียน ไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง ควรจะได้มีบ้านพัก ครูต่างหากเป็นเอกเทศจะเป็นการสะดวกด้วยประการทั้งปวง

ตั้งแต่ตั้งโรงเรียนจนถึงกระทั่งปัจจุบันนี้ มีครูดำรงตำแหน่งทำการสอนที่โรงเรียนนี้ ดังนี้

1. นายสิงห์คำ ธรรมชัตตुक	ครูใหญ่
2. นายบุญเลา จันทรเอี่ยม	ครูใหญ่
3. นายอินสม บุญเหมย	ครูใหญ่
4. นายสมบุรณ์ คุณจรรจรณ	ครูใหญ่
5. นายตัน กันทะโชติ	ครูใหญ่
6. นายบุญทา ธนาขันคำ	ครูใหญ่
7. นายแสง จาติระเปา	ครูใหญ่
8. นายบุญชู เพิ่มพูน	ครูใหญ่

2. ประวัติวัดวัดทาขมพู

วัดนี้เป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ปัจจุบันมีพระประเสริฐ ฐิตธมโม รักษาการแทน มี พระภิกษุ 1 องค์ สามเณร 17 รูป ศิษย์วัด 5 คน มีอาราม 1 อาราม คืออารามสถานิทาขมพูขึ้นตรงต่อวัดทา ขมพู มีพระภิกษุ 1 องค์ สามเณร 17 รูป เด็กวัด 1 คน แต่ก่อนมาไม่มีวัด เมื่อราษฎรเพิ่มมากขึ้น พ่อแสนเทพ ได้ชักชวนสร้างอารามขึ้นเมื่อปีตรงกับปีมะเมีย(ปีงั่ว) อารามปลูกสร้างวิหารเล็กๆ หลังคามุงด้วยไม้เกล็ด จากนั้นพ่อแสนเทพให้ลูกบ้านไปนิมนต์พระภิกษุจากวัดหลวงลำพูนมาประจำที่อารามนี้ อารามนี้ได้เจริญขึ้น ตามลำดับจนได้มีสภาพเป็นวัดขนานนามว่า “วัดทาขมพู” ต่อมามีความประสงค์จะสร้างพระอุโบสถเพื่อทำกิจ ของสงฆ์ ดังนั้นพระอธิการเงิน ถาวโร เจ้าอาวาสพร้อมด้วย นายจันทรตา ไชยแก้ว ผู้ใหญ่บ้านและพ่อหนาน มา ยะคำดุก หัวหน้าอุบาสก(อาจารย์วัด) ตกลงที่จะสร้างอุโบสถขึ้น จึงได้ยื่นคำร้องเรียนไปยังคณะสงฆ์เพื่อขอ อนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี ทางกรมคณะสงฆ์ได้เล็งเห็นความจำเป็นจึงอนุญาตสร้างได้ ตามประกาศของราชการ

วัดท่าซุม ตั้งอยู่เลขที่ 229 ม.4 ต.ท่าปลา อ.แม่ทา จ.ลำพูน สังกัดมหานิกาย ที่ดินวัดมีเนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 98 ตารางวา จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2328 โดยมีชนกลุ่มหนึ่งที่เป็นชาวยอง มีพ่อหลวงแสนเทพ เป็นหัวหน้าได้อพยพหนีการรุกรานของไทยใหญ่มาถึงเมืองลำพูน ได้ยึดถือเอาถิ่นฐานแห่งนี้ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำทา และมีลำห้วยไหลผ่าน ที่ ณ บริเวณห้วยมีต้นชมพูตั้งอยู่มากมายจึงได้ขนานนามว่าห้วยชมพู เมื่อมีประชากรอพยพเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมากในการทำมาหากิน ต่อมาจึงได้พร้อมใจกันสร้างวัดขึ้นพร้อมเรียกกันว่า วัดท่าซุม จากวัดท่าซุมมาเป็นวัดท่าซุม โดยลำน้ำห้วยชมพู แม่น้ำทาจึงขนานนามว่า วัดท่าซumnั่นเอง สถานะภาพของวัดในปัจจุบัน

• ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 10 เดือน พ.ศ. 2491 มีพระนั่งศิริมงคล และพระเจ้าทันใจ เป็นที่เคารพกราบไหว้

รายชื่อเจ้าอาวาส วัดท่าซุม

- ครูบาครุจาก	มโนชมพู
- พระชัยเทพ	เทพชมพู
- พระสมบุรณ์	บุปผา
- พระเงิน	เทวโร
- พระสุคำ	สุทนต์โม
- พระคำมูล	ศิริมนโม
- พระขัดแก้ว	อรุโน
- สณ.ทรงศักดิ์	เศวตนิย
- พระประเสริฐ	ฐิตชมพู
- พระจักร	จนตโร
- พระดวงดี	อริวิโส
- พระแก้ว	ชุตโร
- พระคุณ	ปฏกโร
- พระชัยวัฒน์	ภริจิตโต
- พระมนูญ	ฐิตชมพู
- พระบุญทัศน์	อคพคจิตโต
- สณ.กฤษณะ	วรรณดี
- พระปกสิริศักดิ์	ปภัสโร
- พระสมบุรณ์	เพชรชมพู
- พระสงกรานต์	ศิริจันท
- พระครูอาชาวภิรักษ์	

3. ประวัติหมู่บ้าน

เหตุที่มีชื่อว่า บ้านท่าซุม มีคนชาวไทลื้อ-ไทยยอง และชาวหลวย ซึ่งมีสัญชาติไทย พูดภาษาพื้นบ้านถิ่นฐานเดิมอยู่เหนือขึ้นไป ทางสิบสองปันนา –หนองแส แต่ถูกรุกรานจากชาวไทใหญ่ถอยร่นลงมาทางใต้ จนถึงเมืองลำพูน ตั้งฐานอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองลำพูน ซึ่งมีชื่อว่า ต. เวียงยองขณะนี้ ต่อมาเมื่อมีคนอีกจำนวนหนึ่งใคร่มาหากินอย่างอิสระได้อพยพตามลำน้ำกวาง แล้ววกขึ้นมากับน้ำสายหนึ่ง ชื่อ ลำน้ำแม่ทา เห็นแหล่งใดดีก็ปักปลูกบ้านเป็นแห่ง ๆ จนถึงขุนน้ำทา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ กิ่งอำเภอแม่ทาตอน จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบัน ในจำนวนนี้มีพวกหนึ่งในจำนวน 20 ครอบครัว โดยการนำของพ่อแสนเทพ ได้จัดตั้งปลูกบ้านข้างฝั่ง

ลำน้ำทา ซึ่งลำห้วยนี้มีชมพู โดยพ่อแสนเทพ ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านทาชมพู” พ่อแสนเทพปกครองได้ 40 ปี ก็ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2368 พ่อน้อยอ้ายปกครอง 35 ปี ถึงแก่กรรม พ.ศ. 2398 พ่อหนานเสือปกครองจนถึง 2433 นายธรรมชัย ฯลฯ

ในจำนวนพลเมืองเหล่านี้ มีพวกหนึ่งประมาณ 20 ครอบครัว ตั้งอยู่บนฝั่งน้ำทา ยังไม่มีชื่อบ้าน เพราะในที่แห่งนี้ยังเป็นป่าที่มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่นชุกชุมไปด้วยสัตว์ป่า โดยที่เห็นว่าเป็นทำเลดี จึงพากันบุกเบิกทำผืนนาของตนเป็นที่ทำมาหากิน และต่อมามีพลเมืองอีกกลุ่มหนึ่งพากันย้ายขยายออกทำมาหากินในที่ใหม่เรื่อยๆ บรรดาคนในกลุ่มนี้แยกแยะเป็นสองพวก พวกที่ 1 อพยพไปทางทิศใต้ประมาณ 3 กิโลเมตร เข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำทา โดยมีลำห้วยสายหนึ่งไหลลงมาจากเทือกเขาทางทิศตะวันตกบรรจบกับลำน้ำแม่ทาห่างจากหมู่บ้านนี้เล็กน้อย สันนิษฐานว่าลำห้วยนี้ คือ ห้วยปลาตุก เพราะมีปลาตุกมาก หมู่บ้านนี้ได้ชื่อว่า “บ้านทาปลาตุก” มาจนถึงบัดนี้ พวกที่ 2 มีจำนวน 11 ครอบครัว โดยมีพ่อแสนเทพเป็นหัวหน้าได้อพยพไปทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร ไปตั้งรกรากอยู่ในที่ราบกว้างขวางพอที่จะบุกเบิกทำนาได้ พื้นที่นี้มีลำห้วยสายหนึ่งไหลมาจากเทือกเขาด้านทิศตะวันตกมาบรรจบกับแม่น้ำทา ลำห้วยมีชมพู (ต้นหว้า) ขึ้นอยู่ชุกชุม ลำห้วยนี้จึงมีชื่อว่าชมพู ต่อมาการเรียกและสำเนียงพื้นบ้านเป็นชมพู ดังนั้นหมู่บ้านนี้จึงมีชื่อมาจนถึงกระทั่งบัดนี้ว่า “บ้านทาชมพู” เมื่อตั้งบ้านและชาวบ้านยกให้พ่อแสนเทพเป็นหัวหน้าปกครองหมู่บ้าน หมู่บ้านเดิมที่ผู้อพยพมาทั้งสองพวกนี้ต่อมาได้บุกเบิกทำเป็นที่นา ผืนนาแห่งนี้จึงมีชื่อว่า “ทุ่งบ้านท่า”(ทุ่งบ้านร้าง) อยู่ถัดไปจากสถานีรถไฟทาชมพูทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน

ต่อมาหมู่บ้านทาชมพู ซึ่งมีพ่อแสนเทพเป็นหัวหน้า ได้แนะนำครอบครัวให้หักล้างทางพงให้เป็นผืนนา เหตุการณ์ต่างๆสงบเรียบร้อย กลางคืนไม่มีใครไปรบกวนเพราะกลัวสัตว์ป่าเช่น เสือ หมี มีเสียงร้องของกระทิง อีเก้ง ตอนใกล้รุ่งมีเสียงไก่ป่าขันเจื้อยแจ้ว คล้ายกับเสียงโหยหวนของเขื่อน้ำสะพริงกลัวยิ่งนัก การคมนาคมไม่สะดวกจะไปไหนไกลๆตามลำพังหาได้ไม่เพราะอันตรายจากสัตว์ป่า พืชผักที่ปลูกก็ถูกรบกวนจากสัตว์ป่ามีลิง ค่าง ชะนี ไก่ป่า ฯลฯ คำว่าตะเกียงใช้น้ำมันก๊าดไม่มี คงใช้ขี้หยา (ชัน) หรือขี้ไต้ซึ่งได้มาจากต้นไม้นชนิดหนึ่งนำมาตำให้ละเอียดแล้วห่อพันด้วยใบตอง (ตองพลวง) จุดแทนตะเกียง ไม่ใช้ไฟไม่ต้องใช้เหล็กหระทบหินให้เกิดไฟติดกับปูนูน นับว่าการครองชีวิตครั้งนั้นลำบากมาก หมู่บ้านนี้ก็คือชาวยองที่อพยพมาตั้งรกรากด้วยกันในครั้งก่อนนั่นเอง การไปมาหาสู่กับคนในเมืองต้องใช้เวลา 6-7 วันจึงจะกลับมาถึงบ้าน เครื่องนุ่งห่มใช้ผ้าทำด้วยฝ้ายที่ปลูกใช้กันเอง พ่อแสนเทพปกครองหมู่บ้านมานานประมาณ 40 ปี ก็ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ.2368

ต่อมาชาวบ้านได้ตั้งให้พ่อน้อยอ้ายเป็นหัวหน้าปกครอง ตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช อำนาจเด็ดขาดอยู่กับพ่อเมือง ไม่มีใครขัดขืนคำสั่ง ช่างม้าวัวควายของเจ้าเมืองจะไปกินผลหมากรากไม้ก็ไม่มีใครทำร้ายสัตว์ได้ ถ้าใครขึ้นทำลงไปต้องได้รับโทษ ผู้คนสมัยนั้นเกรงกลัวอำนาจของพ่อเมืองอย่างยิ่ง พ่อน้อยอ้ายปกครองมาประมาณ 35 ปี ก็ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. 2398 ทางราชการได้แต่งตั้งพ่อหนานเสือปกครองสืบมา ระยะเวลาประชาชนรู้จักการใช้สัตว์เป็นพาหนะขนส่งสัมภาระซื้อขายจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังท้องถิ่นหนึ่ง พ่อหนานเสือปกครองได้ประมาณ 35 ปี ก็ถึงแก่กรรมในราว พ.ศ. 2533 ทางราชการได้แต่งตั้งนายธรรมชัย สุปินชมพู ดำรงตำแหน่งแทน ต่อมาผู้นี้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกำนันตำบลทาปลาตุก มีนายก่อง มโนชมพู และ นายหนานมูล โยธา เป็นผู้ช่วย(สารวัตรกำนัน)

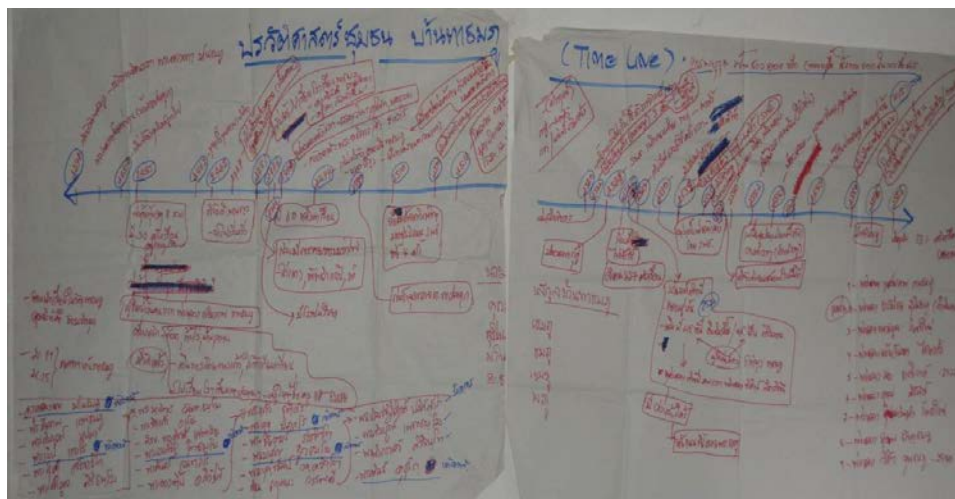
พ.ศ. 2298	สร้างวัดทาชมพู เจ้าอาวาสคนแรก คือ พระดวงตา มโนชมพู สอนนักเรียนในวัดทาชมพู โดยลุงสิงห์คำ ธรรมขัดดุ๊กเป็นคนสอน
พ.ศ. 2450	เริ่มสร้างอุโมงค์รถไฟ
พ.ศ. 2455	มีบ้านอยู่ 30 หลังคาครัวเรือน อยู่รอบๆบริเวณวัด
พ.ศ. 2461	ขุดถ้ำขุนตานแล้วเสร็จ
พ.ศ. 2462	สร้างสะพานขาว รถไฟเริ่มวิ่งผ่านชุมชน

- พ.ศ. 2467 เริ่มก่อสร้างปางควาย (เลี้ยงวัว,ควาย) ถูทำนาไม่มีที่ทำนา ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ พ่อหลวงแสนเทพ เทพชมพู่ อาชีพหลัก ทำนา ทำไร่ ข้าวไร่ ฝ้าย คราม มีการเดินทางโดยใช้ทางเท้า ใช้วัวเทียมเกวียน ไปเรียนรวมที่โรงเรียนบ้านทาปลาตุก โดยครู แฮ ชมเชย เป็นครูสอนโรงเรียนบ้านทาปลาตุก เขต 1
- พ.ศ. 2481 เริ่มย้ายกลับมาเรียนที่ โรงเรียนทาชมพู่ ครูสิงห์คำ ธรรมขัดตุก และครูเหลา จันเี่ยมเป็นครูสอน โรงเรียนบ้านทาปลาตุก เขต 2
- พ.ศ.2490 นายจันทร์ตา ไชยแก้ว ดำรงตำแหน่งแทน จนถึง พ.ศ.2490 ก็ลาออกจากตำแหน่งทางการได้เลือกตั้งนายมอง สวัสดิ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านแทนต่อมาจนกระทั่งบัดนี้
- พ.ศ. 2494 มีปอยหลวงครั้งแรก ฉลองวิหาร อุโบสถ หอธรรม
- พ.ศ. 2499 มีบ้านเรือน 60 หลังคาครัวเรือน เริ่มสร้างอนามัยทาชมพู่ หมอบำรุง เป็นทหารหมอคนแรก
- พ.ศ. 2500 ก่อตั้งจุดตรวจตำบลทาปลาตุก
- พ.ศ. 2510 ย้ายป่าช้าจากริมแม่น้ำทา มาอยู่ที่บริเวณใกล้ถนน รพช. ย้ายทั้งหมด 4 ครั้ง
- พ.ศ. 2516 นักศึกษาเข้าเผยแพร่ประชาธิปไตยแก่ชาวบ้าน
- พ.ศ. 2518 โครงการวนิชย์ บุกเบิกถนนสายผาตั้ง – บ้านทาทุ่ แรงงานวันละ 12 บาท บ่อน้ำเริ่มแห้งในฤดูร้อน
- พ.ศ. 2520 เส้นทางรถไฟวิ่งผ่านชุมชน รถไฟที่ใช้เป็นหัวจักรดีเซล โรงปมยามอยู่ได้ปิดกิจการ
- พ.ศ. 2523 มีปอยหลวงอีกครั้งฉลองกุฏิ ถนนสาย รพช. ได้ก่อสร้างเสร็จ
- พ.ศ. 2525 เริ่มมีไฟฟ้าใช้ จำนวนบ้านเรือน 227 หลังคาครัวเรือน
- พ.ศ. 2526 บ้านหน้าสถานี แยกหมู่บ้านออกไป เดิมมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายตัน รนสิมา ชื่อพระยีนศิริมงคล มาถวายแต่วัดทาชมพู่ ผู้ใหญ่บ้าน พ่อหลวงวิรัตน์ สิทธิตัน
- พ.ศ. 2529 มีน้ำประปาใช้เริ่ม ครั้งแรก อ่างห้วยไคร้ ย้ายถนนขึ้นดอยพระธาตุ
- พ.ศ. 2530 อ่างเก็บน้ำห้วยไคร้เริ่มแล้ว โดยรพชพ่นน้ำไปรดถนน
- พ.ศ. 2531 ถนนลาดยางเสร็จ สายทาทุ่ – ผาตั้ง เริ่มใช้วิทยุในการสื่อสาร การปกครอง
- พ.ศ. 2537 มีการสร้างสนามกอล์ฟในพื้นที่เกิดขึ้น
- พ.ศ. 2540 พ่อหลวงวิจิต เป็นผู้ใหญ่บ้าน สร้างเมรุเผาศพ(ใช้ถ่าน) เปลี่ยนแปลงประเพณีวันอ้ายเป็นวันสงฆ์น้ำพระธาตุ
- พ.ศ. 2543 ปอยหลวงบูรณะวิหาร อุโบสถ
- พ.ศ. 2549 บ้านใหม่ทาชมพู่แยกหมู่บ้าน เป็นหมู่ที่ 15
- พ.ศ. 2554 เริ่มมีการเลี้ยงโคนมเกิดขึ้น
- พ.ศ. 2555 โรงเรียนบ้านทาชมพูนักเรียนน้อยจึงปิด นักเรียนไปเรียนกับโรงเรียนบ้านทาป่าสัก และโรงเรียนบ้านทาปลาตุก

ทำเนียบผู้นำหมู่บ้านทาชมพู่ หมู่ที่ 4

1. พ่อแสนเทพ	พ.ศ. 2325 – 2368
2. พ่อน้อยอ้าย	พ.ศ. 2368 – 2398
3. พ่อหนานเสือ	พ.ศ. 2398 – 2433
4. พ่อธรรมชัย สุปินชมภู	พ.ศ. 2433 – 2499
5. พ่อหนานมูล โยธาใหญ่	พ.ศ. 2491 – 2496

6. พ่อน้อยจันทร์ตา ไชยแก้ว พ.ศ. 2496 – 2498
7. พ่อมอง ชาติวงศ์ พ.ศ. 2498 – 2500
8. พ่ออุดม สวัสดิ์ พ.ศ. 2500 – 2528
9. นายอินแสง โยธาใหญ่ พ.ศ. 2528 – 2535
10. นายสุเทพ รัญญูชมพู พ.ศ. 2535 – 2539
11. นายวิจิต คุญชมพู พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน

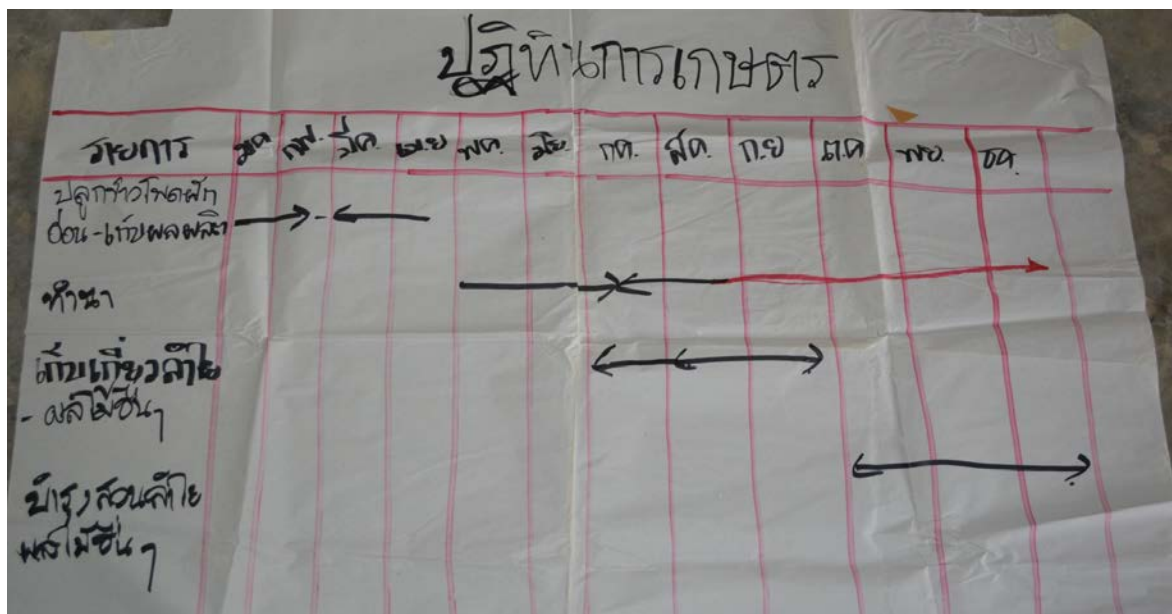

ภาพที่ 15 ภาพการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 4 บ้านท่าชมภู

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ตารางที่ 6 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 4 บ้านท่าชมภู

เดือนยี่ (มกราคม)	ทำบุญปีใหม่ มีงานเลี้ยงสังสรรค์ ทำบุญตักบาตรบุญ ทำบุญตานข้าวใหม่
เดือนสาม (กุมภาพันธ์)	ทำแนวกันไฟป่า สำรวจแนวไฟในป่า
เดือนสี่ (มีนาคม)	ทำแนวกันไฟป่า สำรวจแนวไฟในป่า
เดือนห้า (เมษายน)	ประเพณีสงกรานต์ หรือปีใหม่ไทย รดน้ำดำหัว ผู้สูงอายุ แห่ไม้ค้ำสหรี ขนทรายเข้าวัด ทำบุญตักบาตร
เดือนหก (พฤษภาคม)	วันพืชมงคล มีการปลูกต้นไม้ในป่า ทำบุญตักบาตร วันวิสาขบูชา เลี้ยงผีขุนน้ำ
เดือนเจ็ด (มิถุนายน)	สงฆ์พระธาตุตอดม่อนสองห้อง วัดท่าชมภู เลี้ยงผีเจ้าบ้าน (หอเจ้านาย)
เดือนแปด (กรกฎาคม)	ทำบุญตักบาตร วันอาสาฬหบูชา แห่เทียนพรรษา เวียนเทียน งดเหล้าเข้าพรรษา
เดือนเก้า (สิงหาคม)	ทำบุญตักบาตรตอนเช้า ไปทำบุญที่วัดในวันศีล วันพระ ร่วมทำบุญวันแม่แห่งชาติ พัฒนาหมู่บ้าน

ภาพที่ 17 ภาพปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 4 บ้านท่าชมภู

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

หมู่ที่ 4 บ้านท่าชมภู

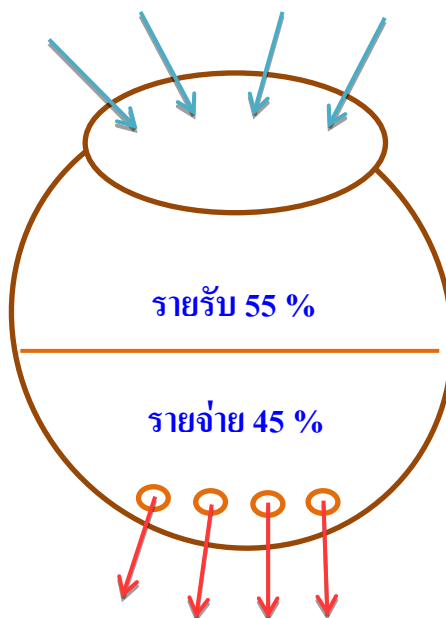
รายรับจากภาคการเกษตร

- สวนลำไย
- ข้าวโพดฝักอ่อน
- โคนม
- โคขุน
- เลี้ยงหมู
- เลี้ยงปลา
- ผักสวนครัว
- ทำนา

รายจ่ายเกี่ยวกับ

ชีวิตประจำวัน/การเกษตร

- ค่าปุ๋ย / ยาฆ่าแมลง / แรงงาน
- ค่าพันธุ์พืช / สัตว์
- ค่าอาหารคน/อาหารสัตว์
- ค่าเลี้ยงดูบุตร
- ค่าน้ำมัน / ค่าไฟฟ้า / แก๊ส / น้ำมันรถ
- ค่าบำรุงรักษาพืช / สัตว์

รายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการ

- ค่าฌาปนกิจ
- รกส. / สหกรณ์
- ประกันชีวิต
- เงินออมกองทุนหมู่บ้าน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่านันทนาการ
- ฯลฯ

รายรับจากภาคการเกษตร

- หางของป่าขาย
- รับจ้างทั่วไป ฯลฯ
- ข้าราชการ
- ค้าขาย
- เปียยังชีพ
- ค่าตอบแทน อสม.

รายจ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ

- ค่าห่วย
- ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ
- ค่าเหล้า / บุหรี่ / พนัน / มวย
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้
- ค่าของขาว (ภาษีสังคม)
- ค่าINTERNET
- ค่าโทรศัพท์รายเดือน
- ค่าเสริมสวย

ภาพที่ 18 โองชีวัดหมู่ที่ 4 บ้านท่าชมภู

หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาดุก ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไป

อาณาเขต

ทิศเหนือจรด	หมู่บ้านสถานี หมู่ที่ 11
ทิศใต้จรด	หมู่บ้านศรีทรายมูล หมู่ที่ 9
ทิศตะวันออกจรด	ป่าสงวน
ทิศตะวันตกจรด	ป่าสงวน

การคมนาคม

ระยะทางห่างจากอำเภอ โดยประมาณ ระยะทาง 6 กม.

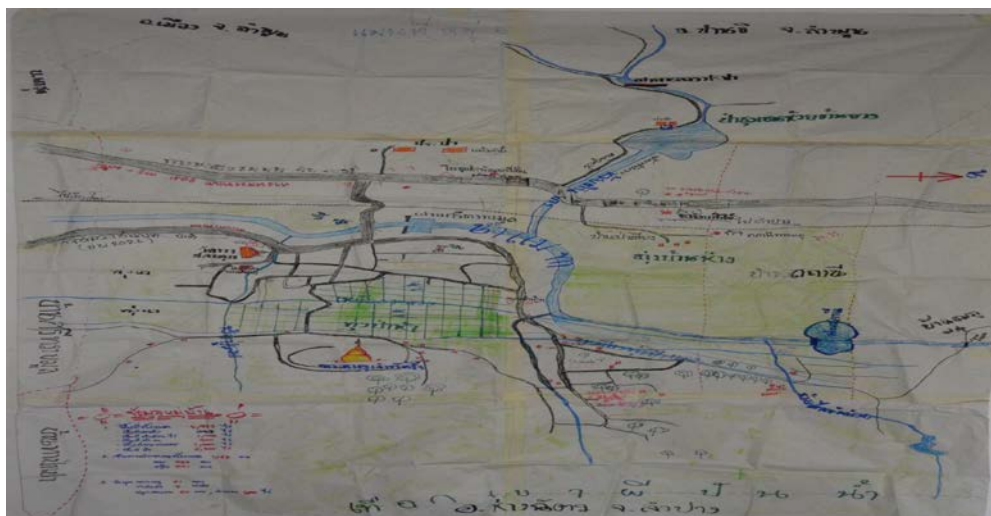
การปกครอง

ทำเนียบผู้นำปกครอง บ้านทาปลาดุก หมู่ที่ 5

1. นายแสน ธัญชัย
2. นายปิง ปุระดุก
3. ท้าวแก่นจันทร์ กินดุก
4. นายบุญชู สุรินทร์เปา
5. ท้าวเมธา เมธาดุก
6. นายสุทนะ สุทธดุก
7. นายแสนชัย ปุระดุก
8. เจ้าน้อยกิน กินดุก
9. นายหมื่น แก้วดูลดุก
10. นายจันทร์ มโนชมพู
11. นายแสง สโรรส
12. นายสวัสดิ์ สุวรรณดุก
13. นายสมพล นารีเลิศ
14. นายวิชัย เมธาดุก

ภาพที่ 19 แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก

ภาพที่ 20 แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก

ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

1. ประวัติวัดทาปลาตุก

ที่ตั้ง: เลขที่ 124 หมู่ 5 ทาปลาตุก ตำบลทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน รหัสไปรษณีย์ 51140
ประวัติความเป็นมา

บ้านทาปลาตุก เป็นหมู่บ้านที่เป็นต้นกำเนิดของชื่อตำบลทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ราษฎรในหมู่บ้าน จะพูดภาษาสำเนียง “หลวย” หรือ “ลื้อ” ประมาณ 97 % เพราะเป็นกลุ่มชนที่มีชาติกำเนิด อยู่ที่ “เมืองหลวย” “เมืองยอง” “แคว้นสิบสองปันนา” ในรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ (พม่า) แล้วมีการอพยพ ถิ่นฐาน มาอยู่ที่บ้านหลวยและบ้านเวียงยอง ใกล้กับตัวเมืองของลำพูนในปัจจุบัน

ครั้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2224 แคว้นหริภุญชัยเป็นยุคที่เกิด ศักสงครามกลางเมือง คือ มีเจ้าผู้ครองเขลางค์นคร (ลำปาง) ได้ยกทัพมาตีเมืองหริภุญชัย และสามารถยึดเมืองได้ สมัยนั้นพระยาธิบยา เป็นผู้ครองนครหริภุญชัย ราชบุรุษจึงได้อพยพหนีภัย เข้าศึกไปคนละทิศละทาง มีราชบุรุษกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 3 ครอบครัว มีนายแสน ทนันทชัย เป็นหัวหน้า ได้หนีออกมาทางทิศตะวันออกของเมืองหริภุญชัย ผ่านมาทางบ้านจำบอน บ้านจำขี้มด แล้วขึ้นมาตามลำห้วยแม่สาร เป็นเวลา 2 คืน มาโผล่ที่ “ขุนห้วยชมภู” (บ้านทาชมภู) ปัจจุบัน แล้วล่องมาตามลำห้วยในที่สุด ก็ได้ตั้งรกรากครั้งแรกที่ สบห้วยชมภู เพราะเห็นว่าเป็นทำเลที่ดี มีแม่น้ำใหญ่ไหลผ่าน อุดมสมบูรณ์นั่นก็คือ “ลำน้ำแม่ทา” ในปัจจุบันนี้นั่นเอง ต่อมา นายแสน ทนันทชัย ได้อพยพครอบครัวลงมาที่ทางใต้ห่างจากสบห้วยชมภู มาประมาณ 3 ก.ม. ครั้นตั้งบ้านเป็นหลักเป็นแหล่งดีแล้ว ได้มีญาติพี่น้องที่ยังอยู่ที่บ้านหลวงได้ทราบข่าว จึงได้อพยพครอบครัวตามมาด้วยอีก 24 ครอบครัว ปัจจุบัน จุดที่ตั้งหมู่บ้านในตอนนั้นคือ “ทุ่งบ้านห่าง” ในปัจจุบัน ซึ่งยังมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่ ทุ่งบ้านห่าง เป็นซากปรักหักพังมีอยู่ให้เห็นอยู่ แล้วจึงมีการเคลื่อนย้ายครั้งสุดท้ายมาอยู่ที่ “บ้านทาปลาตุก” ในปัจจุบัน ตามที่ปรากฏให้เห็น สาเหตุของการเคลื่อนย้าย ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เล่าให้ฟังว่ามีสาเหตุ 2 ประการ

ประการที่ 1 ได้เริ่มเคลื่อนย้ายมาตั้งหมู่บ้านอยู่กับนายแสน ทนันทชัย พร้อมกับได้ก่อตั้งอาราม เป็นเวลา 15 ปี มีโจรเงี้ยวมาปล้นบ้านนายคำ ลูกชายนายแสน และได้ถูกฆ่าตาย โดยโจร (ผู้ไปบุกเบิกที่น่ายังผมเส้นผมอยู่)

ประการที่ 2 เริ่มตั้งหมู่บ้านได้ 2 ปี ได้เกิดมีไฟป่าเผาไหม้หมู่บ้านและอาราม จึงทำให้นายแสน ทนันทชัย ได้พาญาติพี่น้องย้ายมาจากทุ่งบ้านห่าง มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านทาปลาตุกในปัจจุบัน (เดิมเรียกสถานที่นี้กันว่า “บ้านปาม่วง”)

สาเหตุที่ตั้งชื่อว่า “บ้านทาปลาตุก” เพราะว่า เป็นสบห้วย ที่มีปลาตุกชุกชุม จุดที่ตั้งหมู่บ้านครั้งแรกนั้น อยู่ที่บริเวณหน้าวัดทาปลาตุกในปัจจุบัน แต่เดิมเรียกกันว่า “บ้านปาม่วง” ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อปีเตาสัน (ปีวอก) ปีพุทธศักราช 2231 พอตั้งถิ่นฐานได้มั่นคงดีแล้วจึงได้สร้างอารามกันขึ้น

เมื่อเดือน ออก ค ค่ำ วันเสาร์ ปีมะโรง ปีพุทธศักราช 2233 ได้ตั้งชื่อแรกว่า “วัดศรีชุม” ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “วัดทาปลาตุก” ตามชื่อของหมู่บ้าน ต่อมาได้มีนาม

เจ้าอาวาสองค์ที่ 1 “พระสุระ นันทิกขุ” จากบ้านหลวง มาเป็นเจ้าอาวาสปกครองวัด ท่านได้จำพรรษาอยู่เป็นเวลา ๑๗ ปี ก็ได้มรณภาพ

เจ้าอาวาสองค์ที่ 2 คือ ครูบาปุระ ท่านจำพรรษาอยู่ได้ ๘ ปีก็มรณภาพ

เจ้าอาวาสองค์ที่ 3 คือ ครูบาคุณณะ

เจ้าอาวาสองค์ที่ 4 คือ ครูบาหนังเรด

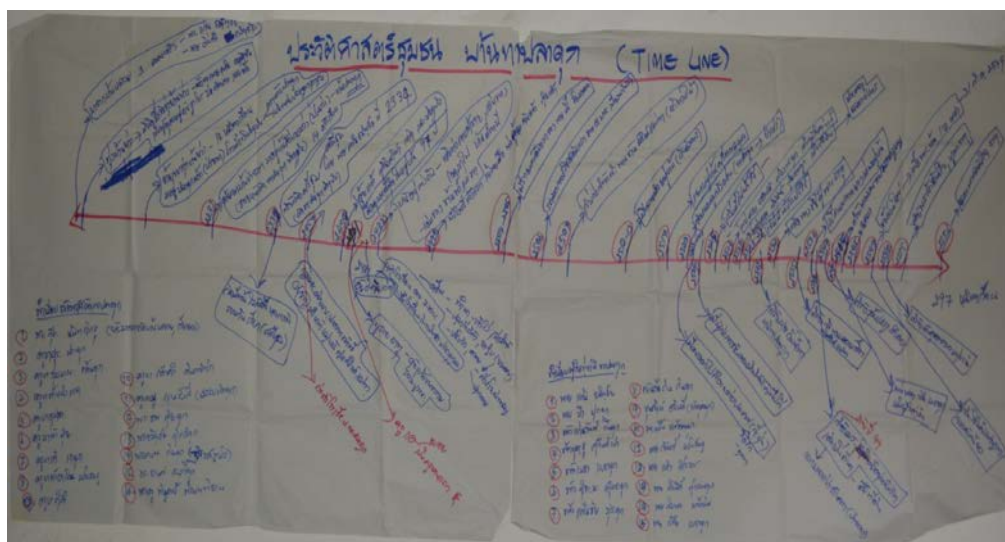
เจ้าอาวาสองค์ที่ 5 คือ ครูบาสุยะ (อหิ สุยะวรรณโย) ท่านเป็นนักพัฒนา ผู้มีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัย เป็นผู้ทรงความรู้ทั้งภาษาบาลีและพระธรรมวินัย เป็นพระนักเทศน์มหาชาติที่มีชื่อเสียง และเป็นที่โปรดปรานของเจ้าจักรคำคณาธร เจ้าจักรคำคณาธรมักจะนิมนต์ท่านให้ไปเทศน์มหาชาติโปรดญาติโยมที่ในเมืองลำพูนเสมอ ครั้งหนึ่งเจ้าจักรคำคณาธรได้ถวายพระสิ่งหนึ่ง ติดกัณฑ์เทศน์ให้ท่านครูบาสุยะ อันเป็นศาสนสมบัติที่ล้ำค่าของวัดทาปลาตุก และ ชาวบ้านทาปลาตุก ได้ช่วยกันหว่านแหและดูแลรักษาเป็นอย่างดีในปัจจุบัน ท่านยังได้สร้างวิหารใหญ่โดยใช้เสาใหญ่ไม้สักทอง ลงรักปิดทอง อาสนะสงฆ์ ธรรมมาสถิตแก้วงามเลิศ ท่านยังได้สร้างพระพุทธรูปแกะสลักจากไม้สักทอง โดยมีเจ้าภาพ คือ พ่อน้อยอ้าย แม่หลวงอุสา ได้สร้างไว้เพื่อเป็นพระประธานในวิหารวัดทาปลาตุก ปัจจุบันได้เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์วัดทาปลาตุกเพื่อให้ลูกหลานรุ่นหลังได้ช่วยกันดูแลรักษา และ ศึกษาต่อไป เริ่มก่อสร้างวัดเมื่อ พ.ศ. 2233 ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2556 รวมเป็นเวลา 323 ปี

ประวัติหมู่บ้าน

บ้านทาปลาตูก เป็นหมู่บ้านที่เป็นต้นกำเนิดชื่อของตำบล ทาปลาตูก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่พูดภาษา“หลวย”หรือ “ลื้อ”เกือบ 97% ซึ่งมีต้นกำเนิดที่เมืองหลวง เมืองยอง แคว้นสิบสองปันนาในรัฐฉาน ประเทศพม่า

ประมาณ พ.ศ. 2224 หรือญชัยเกิดศึกกลางเมือง คือ เจ้าผู้ครองเขลางค์นคร(ลำปาง) นำทหารมา โจมตีและยึดเมืองได้ ขณะนั้นมีพระยาธิบยาเป็นผู้ครองเมืองลำพูน(หรือญชัย) ราษฎรกลุ่มหนึ่งพากันอพยพหนีภัยเข้าศึกษาทางทิศตะวันออกของเมืองลำพูน ผ่านบ้านจำบอน บ้านจำซิมต ขึ้นไปตามลำห้วยแม่สาร อพยพมา 3 ครอบครัว มีนายแสน ทนันทชัย เป็นหัวหน้า เดินทางไปจนถึงขุนห้วยชมภู(บ้านทาชมภู) ปัจจุบัน ล่องมาตามลำห้วยไปตั้งรกรากที่สบห้วยชมภู เป็นที่มีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่านและอุดมสมบูรณ์ คือ ลำน้ำแม่ทาในปัจจุบัน ต่อมา นายแสน ทนันทชัย ได้แบ่งพี่น้อง ให้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ทางใต้ห่างจากที่เดิม 3 กิโลเมตร ครั้นตั้งหลักแหล่งดีแล้ว ญาติพี่น้องที่อยู่บ้านหลวยทราบข่าว ก็อพยพตามมารวม 24 หลังคาเรือน ครั้งนั้นเรียกว่า ฟุ่งบ้านห่างในปัจจุบัน ณ เวลานั้นยังมีซากให้เห็นอยู่บ้าง ต่อมาย้ายมาตั้ง บ้านทาปลาตูก ด้วยสาเหตุ 2 ประการ คือ

1. พอตั้งหมู่บ้านได้ 2 ปี ถูกไฟป่าเผาหมู่บ้านและอาราม นายแสน จึงได้พาชาวบ้านโยกย้ายหนีจากฟุ่งบ้านห่างลงมาตั้งบ้านใหม่ทางทิศใต้ตรงสบห้วยปลาตูก จึงเรียกหมู่บ้านตั้งใหม่นี้ตามสบห้วยปลาตูกว่า “บ้านทาปลาตูก”ซึ่งสบห้วยนี้จะมีปลาตูกชุกชุม
2. ที่อยู่เดิมที่บ้าน นายแสน ทนันทชัย อยู่ได้ 15 ปี เกิดมีโจรผู้ร้าย คือ โจรเงี้ยว มาปล้นบ้าน นายคำ ลูกชายนายแสนและภานายคำตายด้วยคมดาบ
3. เมื่อเดือน 6 ออก 8 ค่ำ วันเสาร์ ปีมะจอก พุทธศักราช 2233 ชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างอารามขึ้น ให้ชื่อว่า “วัดศรีชุม”ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดทาปลาตูก”ตามชื่อหมู่บ้าน

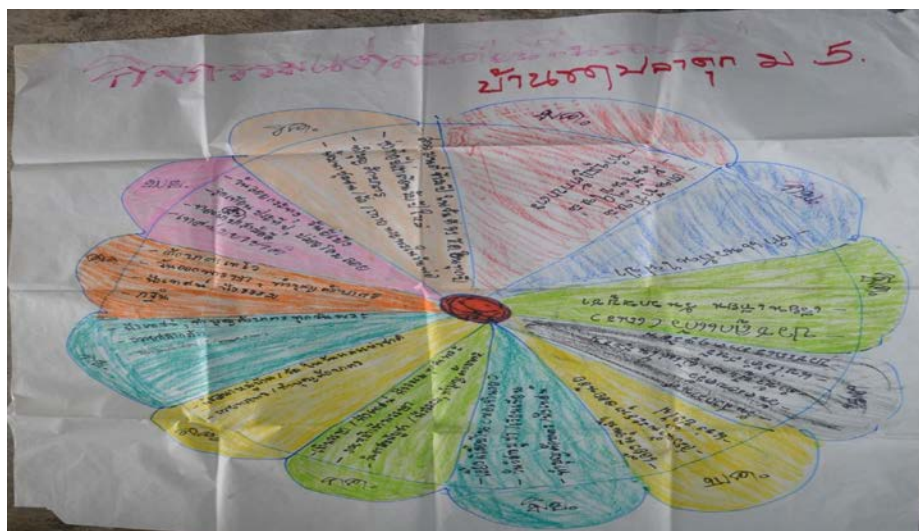

ภาพที่ 21 การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตูก

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ตารางที่ 8 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 5 บ้านท่าปลาตุก

เดือนยี่ (มกราคม)	วันต้อนรับปีใหม่ มีงานเลี้ยงสังสรรค์ ทำบุญตักบาตรบุญ ทำบุญตานข้าวใหม่
เดือนสาม (กุมภาพันธ์)	ทำเนวกันไฟป่า
เดือนสี่ (มีนาคม)	บวชลูกแก้ว (สามเณร) เวียนเทียน ทำบุญวันมาฆบูชา
เดือนห้า (เมษายน)	เป็นช่วงของเทศกาลสงกรานต์ หรือปีใหม่ไทย วันครอบครัว รดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ แห่ไม้ค้ำสหรี บวชเณรภาคฤดูร้อน
เดือนหก (พฤษภาคม)	วันพืชมงคล มีการปลุกป่า เลี้ยงผีขุนน้ำ สรงน้ำพระธาตุตอดน้อย แข่งบั้งไฟ
เดือนเจ็ด (มิถุนายน)	เลี้ยงผีเสื้อบ้าน (หอเจ้านาย) ทำบุญตักบาตร วันวิสาขบูชา ฟังเทศน์ ฟังธรรม
เดือนแปด (กรกฎาคม)	ร่วมงานบุญวันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาที่วัด แห่เทียนพรรษา ฟังเทศน์ฟังธรรมทุกวันพระ งดเหล้าเข้าพรรษา
เดือนเก้า (สิงหาคม)	ทำบุญตักบาตรตอนเช้า ไปทำบุญที่วัดในวันศีล วันพระ ร่วมทำบุญวันแม่แห่งชาติ พัฒนาหมู่บ้าน
เดือนสิบ (กันยายน)	ฟังเทศน์ทุกวันพระ ถวายสลากภัต ประเพณีเดือนสิบสองการทำบุญตามธรรมเนียมหาผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม)	เทศกาลวันออกพรรษา ทำบุญตักบาตรเทโว ทอดกฐิน
เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน)	งานประเพณีวันลอยกระทง จุดเทียน ปลอ่ยโคมไฟ ประภวนางนพมาศ ทอดผ้าป่าสามัคคี , กฐิน
เดือนอ้าย (ธันวาคม)	วันพ่อแห่งชาติ ได้มีการพัฒนาชุมชน ทำบุญตักบาตรส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ สวดมนต์ข้ามปี

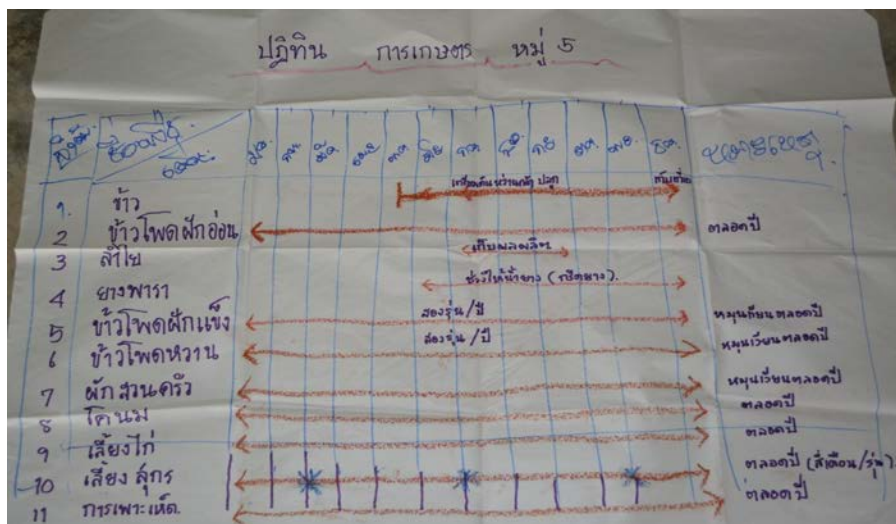

ภาพที่ 22 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าปลาตุก

ด้านการเกษตร

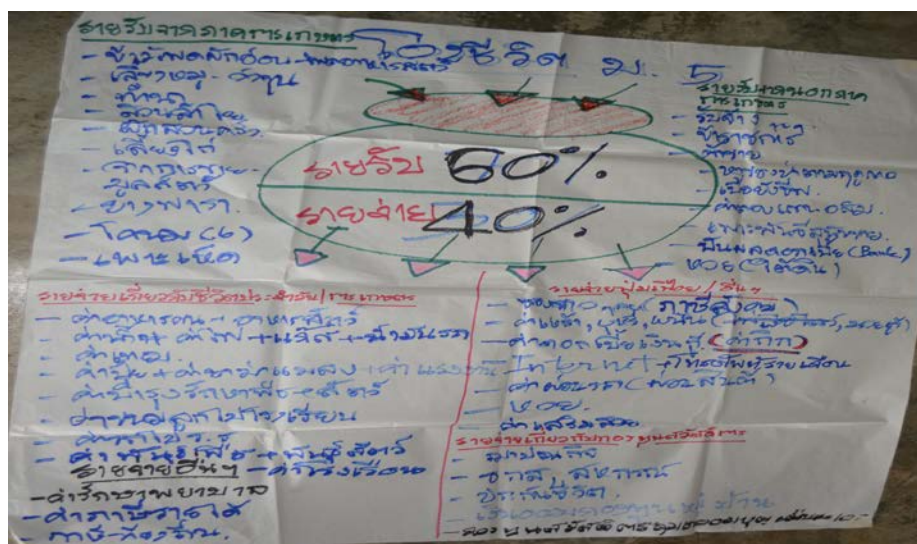
ตารางที่ 9 ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 5 บ้านท่าปลาตึก

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ												
1.ข้าว					หวานกล่ำ		ปลูกและใส่ปุ๋ย ดูแลข้าว				เก็บเกี่ยว	
2.ข้าวโพดฝักอ่อน							ปลูกหมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปี					
3.ลำไย							เก็บเกี่ยวผลผลิต					
4.ยางพารา							ช่วงให้น้ำยาง (กรีดยาง)					
5.ข้าวโพดฝักแข็ง							ปลูกหมุนเวียนกัน สองรุ่นต่อปี					
6.ข้าวโพดหวาน							ปลูกหมุนเวียนกัน สองรุ่นต่อปี					
7.ผักสวนครัว							ปลูกหมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปี					
8.โคนม							ตลอดทั้งปี					
9.เลี้ยงไก่							ตลอดทั้งปี					
10.เลี้ยงสุกร							หมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปี(4 เดือน / รุ่น)					
11.การเพาะเห็ด							ปลูกหมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปี					

ภาพที่ 23 ปฏิทินการเกษตรชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านท่าปลาตุก

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

ภาพที่ 24 โอ่งชีวิต หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาตุก

หมู่ที่ 5 บ้านทาปลาดุก

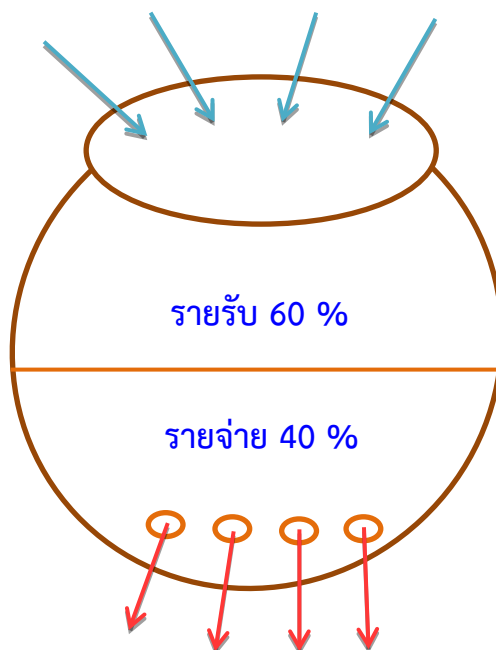
รายรับจากภาคการเกษตร

- ข้าวโพดฝักอ่อน
- ข้าวโพดอาหารสัตว์
- เลี้ยงหมู
- เลี้ยงวัวขุน
- ทำนา
- สวนลำไย
- ฝักสวนครัว
- เลี้ยงไก่
- ขายมูลสัตว์
- ยางพารา
- โคนม (6)
- เพาะเห็ด

รายจ่ายเกี่ยวกับ

ชีวิตประจำวัน/การเกษตร

- ค่าอาหารคน/อาหารสัตว์
- ค่าน้ำมัน /ค่าไฟฟ้า /แก๊ส /น้ำมันรถ
- ค่าเทอมบุตร
- ค่าปุ๋ย /ยาฆ่าแมลง /แรงงาน
- ค่าบำรุงรักษาพืช /สัตว์
- ค่าขนมลูกไปโรงเรียน
- ค่ารถไปโรงเรียน
- ค่าพันธุ์พืช /สัตว์

รายจ่ายอื่นๆ

- ค่าโรงเรียน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าภาษีรายได้
- ค่าภาษีท้องถิ่น

รายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการ

- ค่าฌาปนกิจ
- ธกส. /สหกรณ์
- ประกันชีวิต
- เงินออมกองทุนหมู่บ้าน
- ฯลฯ

รายรับจากภาคการเกษตร

- รับจ้างทั่วไป ฯลฯ
- ข้าราชการ
- ค้าขาย
- หาของป่าขาย
- เปียยังชีพ
- ค่าตอบแทน อสม.
- เพาะพันธุ์สุนัขขาย
- เงินปันผลธนาคาร
- หวายเป็นดิน

รายจ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ

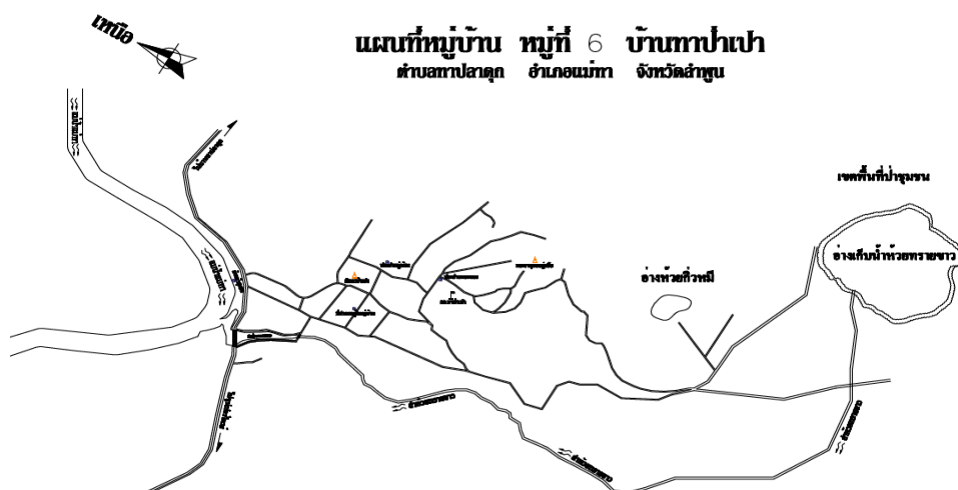
- ค่าของขาว (ภาษีสังคม)
- ค่าเหล้า /บุหรี /พนัน /มวย
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้ (กัก)
- ค่าINTERNET
- ค่าโทรศัพท์รายเดือน
- ค่าผ่อนรถ
- ค่าเสริมสวย
- ค่าหวย
- ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ

หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไป

อาณาเขต

ทิศเหนือจรด	หมู่บ้านศรีทรายมูล หมู่ที่ 9
ทิศใต้จรด	หมู่บ้านทุ่งยาว ตำบลทาสชัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออกจรด	ป่าสงวน
ทิศตะวันตกจรด	ป่าสงวน

ภาพที่ 25 แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา

ภาพที่ 26 แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา

ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

1. ประวัติวัดทาป่าเปา

ประวัติความเป็นมา

ปัจจุบันวัดทาป่าเปา ตั้งอยู่เลขที่ 11 หมู่ 6 ต.ทาปลาตึก อ.แม่ทา จ.ลำพูน 51140 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ 3 ไร่ 1 งาน 71 ตารางวา น.ส.3 เลขที่ 308 มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 4 แปลง มีใบเอกสารสิทธิ์ จำนวน 2 แปลงเจ้าอาวาส และชาวบ้านสมัยนั้นได้ช่วยกันถาง และตั้งเป็นสำนักสงฆ์

ในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2418 ได้รับพระราชทานให้จัดตั้งเป็นวัดคือได้รับวิสุงคามสีมา

ในสมัยรัชกาลที่ 6 วันที่ 18 พฤษภาคม พุทธศักราช 2476 ปัจจุบัน ภายในวัดประกอบด้วยเสนาสนะ คือ วิหาร กุฏิสงฆ์ ศาลาเอนกประสงค์ ศาลาบาตร และแยกเข้าไปอีกแปลงหนึ่ง มีเจดีย์ 1 องค์ พระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 12 เมตรได้รับพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548 ศาลาไม้ 2 หลัง กุฏิ 1 หลัง พระสังกตฉายนะ ศาลาเจ้าแม่กวนอิม ส่วนปูชนียวัตถุ มี พระพุทธรูป ธรรมาสันบุษบกไม้แกะสลัก สัตตภัณฑ์(เชิงเทียน)

สถานะภาพของวัดในปัจจุบัน

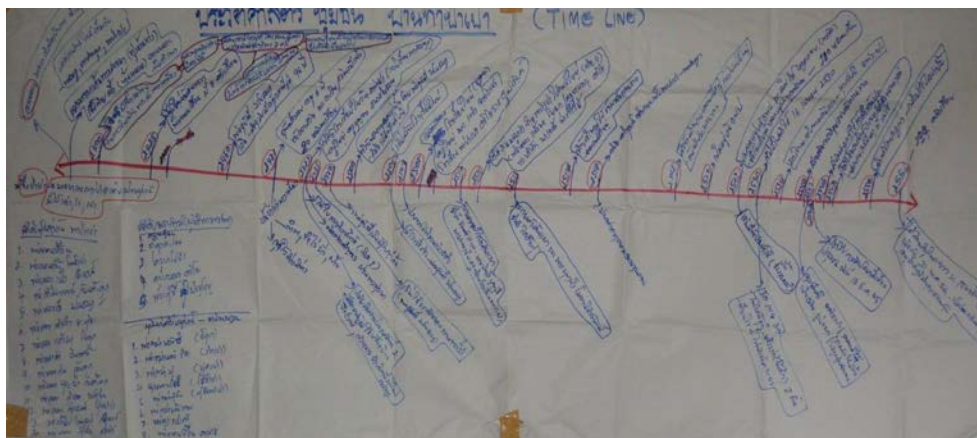
- ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 18 เดือน พ.ศ. 2476
- ได้รับอนุญาตตั้งเป็นวัด ไม่ทราบวันเวลา

2. ประวัติหมู่บ้าน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านทาป่าเปา ประมาณ 200 กว่าปีมาแล้วได้แยกตัวมาจากบ้านทาปลาตึก โดยมีผู้ก่อตั้ง 8 คน แปรตระกูลมีผู้เฒ่าดังนี้ พ่อน้อยธิ พ่อเฒ่าซัด พ่อเฒ่าปู หลงหนานโปธิ พ่อเฒ่าสุริน พ่อเฒ่าน้อยเต็ม หลงหนานแปลงคำ พ่อเฒ่าเฮือน 8 คน ได้พากันมาปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ริมลำน้ำแม่ทา และลำห้วยทรายขาวหลวง โดยมีต้นไม้เปามากมายจนตั้งชื่อ หมู่บ้านว่าบ้านทาป่าเปา

พ.ศ. 2400	มีเรื่องเล่าขานในการเริ่มสร้างพระเจ้านางเหลียง พระพุทธรูปสวยไม่มีรอบย้อม มีคนมากกราบไหว้ โดยเฉพาะผู้หญิง เกิดมีการฟ้าผ่ากลางวิหาร 2 ครั้ง
พ.ศ. 2425	มีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือพ่อหนานเฮือน มีอาชีพทำไร่ ทำนา ทำไร่ถั่วลิสง ไร่ม้า ไร่ฝ้าย จุดใต้ส่องสว่างที่ป่าเปา นางเหลียว
พ.ศ. 2460	พ่ออ้อยดี มโนชมพุกเกิด ปัจจุบันอายุมากที่สุดในชุมชน อายุ 96 ปี
พ.ศ. 2481	อ้อยศรีวรรณ อายุ 6 ปี เจ้าอาวาสพระอาโน วิหารมีแล้ว มีบ้านเรือนอยู่ 20 หลังคาเรือน
พ.ศ. 2482	สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ใช้เครื่องบินยิงถล่ม เป้าหมายคือสถานีรถไฟบ้านสถานีรถไฟทาชมพู่ ได้เริ่มสร้างโรงเรียนบ้านทาป่าเปา (เดิมเรียนที่บ้านทาปลาตึก) ครูใหญ่ คือ ครูบุญทร ธนวันธรรม ได้ใบเอกสารสิทธิ์ (สก.1)การติดต่อสื่อสารผ่านทุ่งนา
พ.ศ. 2485	เริ่มใช้รถจักรยานแทนการขี่ม้า (พ่ออ้อยดี มโนชมพู่) มีคนแรก
พ.ศ. 2487	พ่ออ้อยดี เป็นผู้ใหญ่บ้าน
พ.ศ. 2500	สร้างพระธาตุดอยกู่เปี้ย โดยพ่ออ้อยดี มโนชมพู่ เป็นคนเริ่ม
พ.ศ. 2506	เริ่มสร้างโรงสีข้าว และโรงเรียนใหม่

- พ.ศ. 2507 ประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
- พ.ศ. 2508 ฉลองอาคารโรงเรียนใหม่ ครูใหญ่ นายแสง จาติระเปา โรงเรียนทาป่าเปาอริโยราชอุปถัมภ์
- พ.ศ. 2510 รถมอเตอร์ไซด์คันแรก ยี่ห้อ ฮอนด้า ของนายนิศย์ บุญบุรี มาบรรจุเป็นครูสอนที่โรงเรียนบ้านทาป่าเปา
- พ.ศ. 2511 ตัดถนนลูกรังสายป่าเปา – ไปถนนใหญ่ สาย11 พ่อหลวงแก้วมา โยดุก ครูบามอญอริโยขอบริษัท มาเอต้า มาสร้างให้
- พ.ศ. 2513 รถยนต์คันแรกของ นายบุญเป็ง โมลานิธิสวัสดิ์ ยี่ห้อ ไดฮัทสึ
- พ.ศ. 2517 สร้างสะพานไม้ข้ามห้วยทรายขาว ออกถนนใหญ่
- พ.ศ. 2518 สมัยคุณทึ่ ได้ตัดถนนเส้นทางป่าเปา – ทาปลาตูก และประกาศเขตอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน
- พ.ศ. 2525 สร้างสะพานคอนกรีต ทางไปถนนใหญ่ ข้ามห้วยทรายขาว
- พ.ศ. 2527 เป็นหมู่บ้าน อพป.
- พ.ศ. 2529 ประกาศเป็นหมู่บ้าน อพป.ได้รางวัลชนะเลิศ 40,000 บาท ทำอ่างเก็บน้ำ ต่อ
- พ.ศ. 2530 น้ำประปามาใช้ในชุมชน ใช้ปั้มสูบน้ำขึ้นเมอส์ มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ 110 หลังคาเรือน เริ่มมีไฟฟ้าใช้ ในวันที่ 16 เมษายน 2530 ไฟไหม้กุฏิหลังเก่า ไม้สัก 2 ชั้น เหตุเกิดจากเทียนไข และไฟฟ้าลัดวงจร
- พ.ศ. 2534 มีรถไถนาเดินตามคันแรก คือ ลุงก้องคำ จาติระเปา
- พ.ศ. 2540 มีการจัดการป่าชุมชนห้วยทรายขาว
- พ.ศ. 2543 ลุงก้องคำ จาติระเปา เป็นอสม. รุ่นแรก รณรงค์การใช้ส้วมให้ถูกสุขลักษณะอนามัยที่ดี
- พ.ศ. 2545 ได้รับรางวัลโลกสีเขียวป่าชุมชน วันที่ 18 ธันวาคม 2545
- พ.ศ. 2547 ได้รับพระราชทานรางวัลจากพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่แม่โจ้ รางวัลการอนุรักษ์ป่า
- พ.ศ. 2550 เลิกใช้น้ำประปาภูเขา
- พ.ศ. 2556 มีบ้านเรือน 214 หลังคาเรือน มีสวนสมุนไพร จากบริษัทเซ็นทรัล เปิดป่า เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2556 เปิดโครงการอธิบดี ป่าไม้ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน

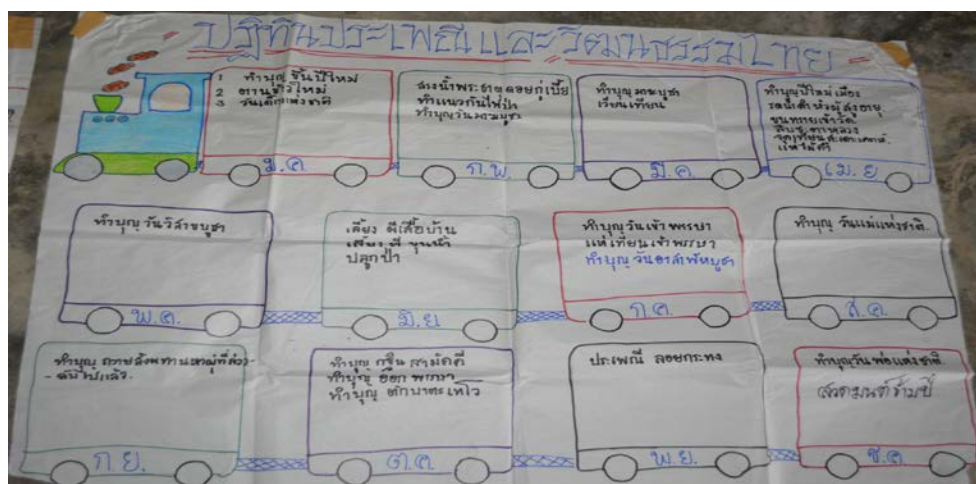

ภาพที่ 27 การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ตารางที่ 10 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา

เดือนยี่ (มกราคม)	ทำบุญปีใหม่ ดานข้าวใหม่ จัดงานวันเด็ก
เดือนสาม (กุมภาพันธ์)	สงฆ์พระธาตุตอดยู่เปี้ย ทำแนวกันไฟฟ้า ทำบุญวันมาฆบูชา
เดือนสี่ (มีนาคม)	ทำบุญวันพระ เวียนเทียน
เดือนห้า (เมษายน)	ทำบุญปีใหม่เมือง รดน้ำดำหัว ขนทรายเข้าวัด สืบชะตาหลวง จุดเทียนสะเดาะเคราะห์ แท้ไม้ค้ำสหรี
เดือนหก (พฤษภาคม)	ทำบุญวันวิสาขบูชา
เดือนเจ็ด (มิถุนายน)	เลี้ยงผีเสื้อบ้าน ผีขุนน้ำ ปลุกป่า
เดือนแปด (กรกฎาคม)	ทำบุญเข้าพรรษา แท้เทียนพรรษา ทำบุญวันอาสาฬหบูชา
เดือนเก้า (สิงหาคม)	ทำบุญวันแม่แห่งชาติ พัฒนาชุมชน
เดือนสิบ (กันยายน)	ทำบุญถวายสังฆทานหาผู้ตายไปแล้ว
เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม)	ทำบุญผ้าป่า กลืน ออกพรรษา ตักบาตรเทโว
เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน)	วันลอยกระทง
เดือนอ้าย (ธันวาคม)	ทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ทำบุญสวดมนต์ข้ามปี

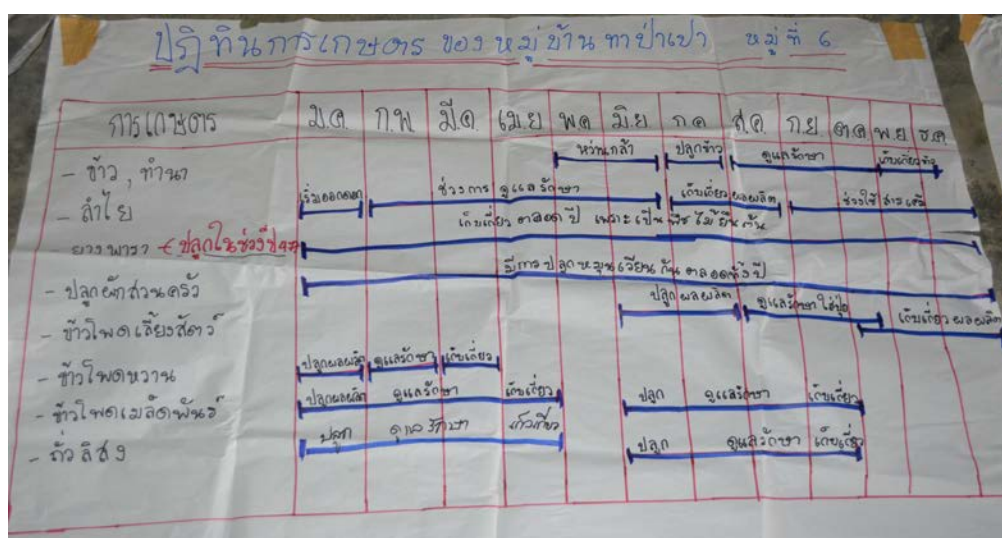

ภาพที่ 28 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา

ด้านการเกษตร

ตารางที่ 11 ปฏิทินการเกษตร หมู่ที่ 6 บ้านท่าป่าเปา

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ												
๑.ข้าว					หว่านกล้า		ปลูกและใส่ปุ๋ย ดูแลข้าว				เก็บเกี่ยว	
๒.ข้าวโพดฝักอ่อน	ปลูกหมุนเวียนกัน ตลอดทั้งปีขายกิโลละ 24 บาท *ใช้เวลา 60 วัน/รุ่น ช่วงหน้าฝน 40 วัน*											
๓.ยางพารา (ปลูก ปี 47)	ตลอดทั้งปี											
๔.ลำไย							เก็บเกี่ยวผลผลิต					
๕.ข้าวโพดอาหารสัตว์	หมุนเวียนกัน											
๖.ข้าวโพดหวาน	ตลอดทั้งปีได้สองรุ่น											
๗.ข้าวโพดเมล็ดพันธุ์	ตลอดทั้งปีได้สองรุ่น											
๘.ถั่วลิสง	ตลอดทั้งปีได้สองรุ่น											

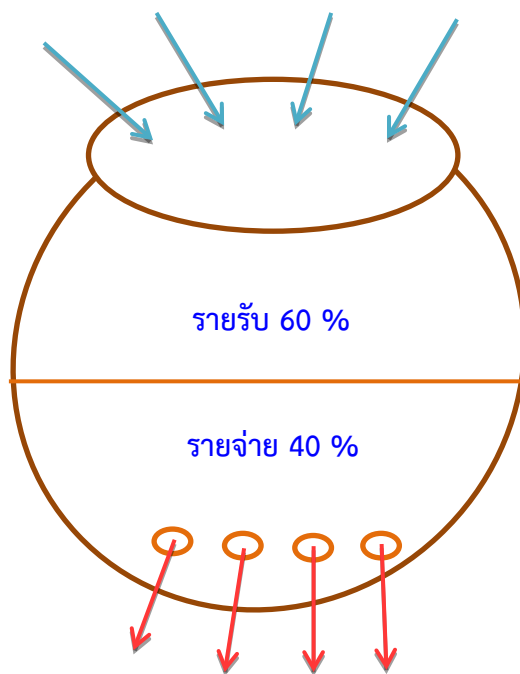
ภาพที่ 29 ภาพปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 6 บ้านท่าป่าเปา

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

โองชีวิตหมู่ที่ 6 บ้านทาป่าเปา

รายรับจากภาคการเกษตร

- เลี้ยงหมู
- เลี้ยงวัวขุน
- เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่
- ข้าวโพดฝักอ่อน
- ข้าวโพดอาหารสัตว์
- ผักปลอดสารพิษ
- สวนลำไย
- ทำนา
- ยางพารา
- เลี้ยงกบ

รายรับจากภาคการเกษตร

- ข้าราชการ
- รับจ้างทั่วไป ฯลฯ
- เปียยังชีพ
- นิคมอุตสาหกรรม
- หาของป่าขาย
- โฮมสเตย์เชิงท่องเที่ยว
- ดอกเบี้ยธนาคาร
- ค้าขาย (ร้านค้า)
- ค่าตอบแทน อสม.

รายจ่ายเกี่ยวกับ

ชีวิตประจำวัน/การเกษตร

- ค่าอาหารคน/อาหารสัตว์
- ส่งเสียค่าเล่าเรียนบุตร
- ค่าปุ๋ย / ยาฆ่าแมลง / แรงงาน
- ค่าน้ำมัน / ค่าไฟฟ้า / แก๊ส / น้ำมันรถ
- ค่าบำรุงรักษาพืช / สัตว์
- ค่าใช้จ่ายสินค้าอุปโภค / บริโภค

รายจ่ายอื่นๆ

- ค่าโรงเรียน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าประกันสังคม

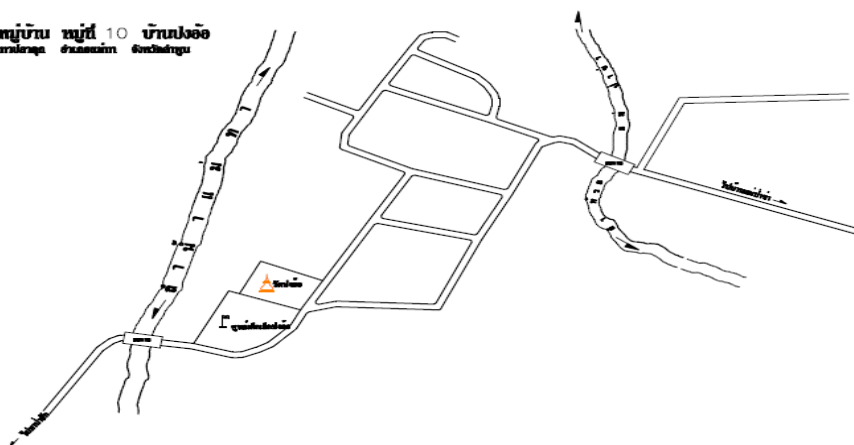
รายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการ

- ค่าฌาปนกิจ
- ธกส. / สหกรณ์
- ประกันชีวิต
- เงินออมกองทุนหมู่บ้าน
- ฯลฯ

รายจ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ

- ค่าINTERNET
- ค่าห่วย
- ค่าเหล้า / บุหรี่ / พนัน
- ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ
- ค่าของขาว
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้
- ค่าโทรศัพท์รายเดือน
- ค่าเสริมสวย

แผนที่หมู่บ้าน หมู่ที่ 10 บ้านปางอ้อ
ตำบลท่าปลา อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ภาพที่ 31 แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปางอ้อ

ภาพที่ 32 แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 10 บ้านปางอ้อ

ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

1. ประวัติวัดปางอ้อ

วัดปางอ้อตั้งอยู่เลขที่ 55 หมู่ที่ 10 ตำบลท่าปลา อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน แต่เดิมที่เป็นวัดร้าง ชาวบ้านเรียกติดปากว่า “วัดสันหลวง” (ปางอ้อ) แรกเริ่มเดิมทีเมื่อข้าพเจ้า นายเชาวลิต ยาวิระ ถูกทางราชการส่งตัวมาดำเนินการสร้างโรงเรียนขึ้นที่บ้านปางอ้อแห่งนี้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2514 ถึงปี พ.ศ. 2515 ได้ดำเนินการจัดสร้างอาคารชั่วคราว และอาคารถาวรขึ้นเปิดเป็นโรงเรียนใหม่ขึ้นใน วันที่ 15 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ได้สำเร็จไปด้วยดี ในกรณีที่ทางหมู่บ้านมีโรงเรียนแล้ว ทางแม่หลวงสม โยพนัสสัถ ได้มีความปรารถนากับข้าพเจ้าว่าอยากจะได้สะพานข้ามแม่น้ำทา เลยชวนกันจัดสร้างสะพานขึ้น ในช่วงนั้นนายดิลก ศรี

แก้วซึ่งเป็นลูกศิษย์ของข้าพเจ้าได้แจ้งความประสงค์ที่แม่หลวงสมพูดไว้ให้ สจ.ดิลก พิง ท่านสจ.ดิลก ก็เห็นด้วย แต่ด้วยการก่อสร้างจำเป็นต้องอาศัยเงินในสัดส่วนนี้ทางชาวบ้านได้ช่วยเหลือกันบริจาคสมทบ บางส่วนได้ยืมเงินของแม่หลวงสม โยพนัสสักร เป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท จึงได้ดำเนินการก่อสร้างสะพานเสร็จเรียบร้อย เปิดใช้สะพานสัญจรไปมา วันที่ 24 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2517 ทั้งนี้ทั้งนั้นทางราชการช่วยสมทบอีก 15,000 บาท คิดเป็นค่าก่อสร้างทั้งสิ้น 25,000 บาทถ้วน ครั้นต่อมาไม่นานทาง แม่หลวงสม โยพนัสสักร ได้มีความปรารถนาที่ข้าพเจ้าอีกกว่าอยากได้วัดขึ้นไว้ในหมู่บ้านเป็นเวลาหลายครั้งหลายหน เมื่อข้าพเจ้าเห็นว่าแม่หลวงสม โยพนัสสักรอยากได้วัดไว้กับหมู่บ้านเช่นนั้น ข้าพเจ้าย้อนถามว่าแม่หลวงสมจะให้เงินเท่าไร แม่หลวงสมตอบไปว่าจะให้ 5,000 บาท ในเมื่อแม่หลวงสมยืนยันเป็นที่แน่นอน ข้าพเจ้าจึงให้พ่อหลวงสุคำ โยพนัสสักร ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทาแก้ว นัดประชุมศรัทธาบ้านขึ้น ในวันจันทร์ ที่ 10 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 ตรงกับขึ้น 13 ค่ำ เดือน 5 เหนือ ประชุม ณ บ้านนายสุคำ โยพนัสสักร ในที่ประชุมข้าพเจ้านายเชาวลิต ได้ชี้แจงเหตุผลหลายประการในการจัดสร้างวัด เราต้องใช้เงินจำนวนมาก แต่เรามีเงินทุนสำรองแค่ 5,000 บาท ในส่วนที่แม่หลวงสมบริจาคคงไม่พอแน่ จึงได้มีมูลศรัทธาแก่กล้าในพระพุทธศาสนา ได้ออกปากรับคำว่าจะช่วยสมทบทุนในกรณีจัดสร้างวัดขึ้น ประกอบด้วย

1. พ่อเมือง แม่สม โยพนัสสักร 5,000 บาท
2. พ่อพุ่ม แม่หล้า แก้วพงษ์ 2,000 บาท
3. พ่อแปง แม่เงิน 1,000 บาท
4. กำนันแสง สโรรส (กำนันตำบลทาปลาดุกในขณะนั้น) 1,000 บาท
5. พ่อหลวงอุ่น แม่หลวงมูล มุลหายาบ 1,000 บาท

ครั้งในที่ประชุมได้มีฉันทามติยินยอมที่จะสร้างวัดใหม่ขึ้น จึงได้ถือฤกษ์ในวันที่ 5 เดือน 5 เหนือ ออก 15 ค่ำ เดือนเป็ง เป็นฤกษ์งามยามดี ได้ลงมือพัฒนาทางป่าวัดร้างจนจะพอที่จะสร้างถาวรวัตถุ ได้จึงพากันหาวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ ใบตองตึงและอื่นๆ เมื่อครบแล้ว พอมาถึงเดือน 9 เหนือ แรม 3 ค่ำ ในวันอังคารที่ 2 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2521 จึงได้ลงมือก่อสร้างกุฏิจำนวน 1 หลัง มีความยาว 16 เมตร กว้าง 7 เมตร พื้นฝาปูแป้น หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนสำเร็จในวันเดียว สิ้นทุนทรัพย์ทั้งหมด 5,000 บาท และครั้นต่อมาศรัทธาประชาชนในหมู่บ้านปงอ้อจึงได้พร้อมใจกันจัดสร้างพระวิหารชั่วคราวขึ้นมา 1 หลัง มีความกว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร สิ้นทุนทรัพย์ทั้งหมด 2,500 บาท จัดสร้างพระวิหารเสร็จสิ้น ในวันที่ 2 เดือนมีนาคม พ.ศ.2521 ในครั้งเมื่อมีการสร้างพระวิหารเสร็จสิ้นแล้วทางมูลศรัทธาบ้านปงอ้อจึงได้ไปนิมนต์พระภิกษุชัชวาลย์ (สังวร) จิตตสังวร เข้าจำพรรษาและประกอบกิจบรรพชาสามเณรอีก จำนวน 2 รูปขึ้นคือท่านสามเณรพรหมณ์ มุลหายาบ และสามเณรบุญธรรม ธรรมสิงห์ และในครั้งต่อมาในปี พ.ศ.2522 ท่านพระภิกษุชัชวาลย์ (สังวร) จิตตสังวร ได้กลับไปจำพรรษาที่วัดทาป่าสักเหมือนเดิม มูลศรัทธาบ้านปงอ้อจึงได้ไปกราบอาราธนานิมนต์ท่านพระครูบุญปัน คันธวัธ แห่งเจ้าสำนัก- วัดศรีดอนทอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มาจำพรรษาที่วัดบ้านปงอ้อ ในวันที่ 23 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2522 แรม 3 ค่ำ เดือน 9 เหนือ ในครั้งการจำพรรษาที่สามของท่านพระครูบุญปัน ได้มีการลงมือปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุบริเวณภายในวัดปงอ้อ เช่น กุฏิ จำนวน 3 ห้อง เพื่อเป็นที่รองรับการจำวัดของพระภิกษุสามเณรและลูกศิษย์ เริ่มลงมือเมื่อวันที่ 29 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 และได้ก่อสร้างหอรบซังขึ้นจำนวน 1 หลัง ในวันที่ 24 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2524 และต่อมาพระครูบุญปันก็ได้จัดสร้าง ศาลาบาตรขึ้นอีก 1 หลัง มี ความกว้าง 7 ศอก ยาว 32 ศอก จำนวน 5 ห้อง เพื่อเป็นสถานที่รองรับของ การทำบุญในพระพุทธศาสนา และคณะมูลศรัทธาวัดปงอ้อจึงได้พร้อมใจกันบุญदानฉลองศาลาบาตรขึ้น ในวันที่ 15 เดือนเมษายน พ.ศ. 2524

เวลาต่อมาท่านพระครูบุญปั้นก็ได้จัดสร้างพระวิหารขึ้นมาใหม่จำนวน 1 หลัง โดยมี การประกอบกิจวางศิลาฤกษ์ ในวันที่ 15 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2524 โดยมีความกว้าง 7 เมตร ยาว 16 เมตร สูง 7.5 เมตร ครั้งต่อมาท่านพระครูบุญปั้น คันธวโร ได้เกิดอาพาธขึ้น จึงได้กลับไปรักษา ตัวที่บ้านเกิดในอำเภอสนป่าตอง ณ วัดศรีดอนทอง จึงทำให้การก่อสร้างพระวิหารชะงักลง ครั้งต่อมาทาง มูลศรัทธาพี่น้องบ้านปงอ้อ จึงได้ไปกราบอาราธนาภินันต์ท่านพระคำอ้าย จารุโณ (หนานเวียง) จากสำนัก- วัดทาสองท่า มาจำพรรษา ณ วัดปงอ้อ เมื่อครั้ง ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปี พ.ศ. 2533 พระคุณท่านพระคำ อ้ายจึงได้กลับไปจำพรรษา วัดทาสองท่าเหมือนเดิม

ในกาลครั้งต่อมา มูลศรัทธาพี่น้องชาวบ้านปงอ้อจึงได้พร้อมใจกันไปกราบอาราธนาภินันต์ ท่าน พระครูดวงทิพย์ อภิวงโส จากสำนักวัดทาสองท่า มาจำพรรษาใน ปี พ.ศ. 2533 จนถึงปัจจุบันนี้.

2. ประวัติหมู่บ้าน

ในราว พ.ศ.2378 ได้มีแสนพู่ (คนไตยยอง) ซึ่งเป็นคนของเจ้าเมืองลำพูน (ในสมัยเจ้า ไชยลังกา พิศาลโสภาคย์ฯ เจ้านครลำพูน (2386-2414)เจ้าเมืองลำพูน องค์ที่ 6(ปราณี ศิริธร ณ พัทลุง (2) : 14-16)ส่ง มาให้ดูแลการทำไม้สักของฝรั่ง ชาตอังกฤษ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนี้ (สมัยที่ช้างนับต่อไม่เสีย ค่าภาคหลวง) พร้อมด้วยบริวารได้มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโฮ้ง (ปากตะวันตกบ้านทาสองท่า) ที่การทำไม้สมัยนั้น ต้องอาศัยการล่องซุงไปตามลำน้ำแม่ทา

แสนพู่นอกจากจะเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำไม้แล้ว ยังได้บุกเบิกที่ดินโดยสามารถงป่าได้สะดวก เนื่องจากการตัดต้นไม้ใหญ่ออกไป เป็นจำนวนมาก จึงสามารถบุกเบิกเป็นที่นา เพื่อปลูกข้าว โดยบุกเบิกไป ทางทิศตะวันตกของลำน้ำแม่ทา ให้เป็นที่ดินของเจ้าเมืองลำพูน (เพื่อส่งส่วย)และบุกเบิกไปทางทิศตะวันออก เป็นของตนเอง ชาวบ้าน เรียก'ทุ่งแสนพู่'มาจนทุกวันนี้ (บริเวณทุ่งหน้าวัดบ้านปงอ้อ –บ้านป่าตึงใต้) ต่อมา มี ทำอินทนนท์ที่คาดว่าคนเชื้อสายละว้าหรือลื้อจะ เข้ามามาตั้งถิ่นฐานอยู่ ที่บ้านปงอ้อ ก่อนจะย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่ บ้านทาป่าสัก เพื่อมารับจ้างทำไม้กับแสนพู่

พ.ศ. 2460 ได้มี การทำทางรถไฟ และเจาะทางสร้างถ้ำขุนตาน คนในชุมชนจึงได้มีงานทำ โดยการรับจ้างสร้างทางรถไฟ รวมทั้งผู้คนที่มาจากต่างถิ่นก็เข้ามารับจ้างเป็นแรงงานจำนวนมาก หลังจากนั้น ประมาณ ปี พ.ศ. 2477 หลังจากสร้างทางรถไฟเสร็จแล้ว ก็ได้มีนายสุข นายพัน นายเมือง นางแพง นางอุ่น และนายใจมา เข้ามาก่อสร้างบ้านเรือนขึ้น โดยบ้านเดิมเรียกว่าบ้านหลวง อยู่ฝั่งตะวันตกลำน้ำแม่ทาเหนือป่าช้าบ้านปงอ้อ เดิม(ปัจจุบันเป็นที่นาทุ่งตะวันตก) ได้เข้ามาบุกเบิกที่บริเวณบ้านปงอ้อ ที่ลุ่ม ติดลำน้ำแม่ทา ในปัจจุบันและขยายบ้านขึ้น เนินมาเรื่อยๆและได้ตั้งชื่อว่าบ้านปงอ้อ ตามพื้นที่ ที่มีต้นอ้อมาก

ตามเรื่องเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ บ้านปงอ้อว่า ในอดีตลำน้ำแม่ทาเป็นแม่น้ำที่มีขนาดกว้าง และเป็นหาดทรายสวยงามมาก(ไม่มีต้นหนามไมยราพยักษ์เหมือนปัจจุบัน) อยู่ริมลำน้ำแม่ทา สามารถมองไปไกล ระยะ 1-2 กิโลเมตร การเดินทาง สัตว์จรไปมา อาศัยเดิน หรือลากเกวียนไปตามลำน้ำแม่ทา

ปี พ.ศ. 2487 อยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 คนในหมู่บ้านมีประชากรอยู่ประมาณ 10 หลังคาเรือน ไม่สามารถก่อตั้งโรงเรียนในหมู่บ้านขึ้นได้ คนในหมู่บ้านต้องพากันไปเรียนที่โรงเรียนบ้านทาภู ชาวบ้านไปร่วม ทำบุญที่วัดทาภู ส่วนการเกษตรก็ได้มีการปลูก ข้าวไร่ กระเจี๊ยบ ถั่วลิสง ผักกาด และยาสูบ โดยเฉพาะ การปลูกยาสูบ ถือเป็นเรื่องได้หลักของคนในหมู่บ้าน เพราะมีโรงบ่มยาสูบอยู่ที่บ้านทาหมภู ชาวบ้านจะใช้ เกวียนและการหาบนำยาสูบไปขายที่โรงบ่มยาบ้านทาหมภู

บ้านปงอ้อ มีศาลพ่อบ้าน เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ชาวบ้านปงอ้อ เคารพนับถือ และยึดเหนี่ยวจิตใจ มากกว่า 100 ปี เล่ากันว่าเคยมีผู้ไม่รู้เข้าไปในบริเวณศาล และกลับมาป่วยตาย อีกทั้งยังมีร่างทรง ที่เป็นแม่อยู่คนบ้านปงอ้อเดิม ได้ทรงเจ้าพ่อบ้านปงอ้อ และเรียกตัวเองว่า เจ้าพ่อหงส์ขาว และมีพ่ออยู่ผู้ดูแลศาลก็เคยเห็นนกสีขาว คล้ายหงส์ และมีผู้สวมชุดขาวอยู่บริเวณศาล ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า ศาลพ่อบ้าน เจ้าพ่อหงส์ขาว โดยชาวบ้านจะทำบุญสักการะประจำปี ทุกวันที่ 16 เมษายน และหากมีงานพิธีต่างในหมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ งานปอยต่างๆ จะต้องมีการบอกกล่าว ศาลพ่อบ้านทุกครั้ง

ปี พ.ศ. 2510 มีกลุ่มคอมมิวนิสต์เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เล่ากันว่าทางการทำการกวาดล้างและปราบปรามพร้อมทั้งตั้งค่าหัวจับพวกที่เป็นคอมมิวนิสต์ บ้างก็หนีเข้าป่าหลบซ่อนตัวนานเป็นปีๆ กว่าจะได้ออกมา

ปี พ.ศ. 2513 เริ่มมีการก่อสร้างทำถนนหนทาง โดยชาวบ้านในหมู่บ้านช่วยกันทำ เพื่อใช้ร่วมกันเป็นถนนหมู่บ้านสาธารณะ

ปี พ.ศ. 2515 เริ่มมีการก่อตั้งโรงเรียนบ้านปงอ้อขึ้น โดยครูเชาวลิต เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และในปี พ.ศ. 2520 ก็ได้มีการสร้างวัดปงอ้อ โดยมีพระครู-บุญปันเป็นเจ้าอาวาสคนแรก โดยเงินที่ใช้ในการสร้างวัดก็ได้มาจากเงินบริจาคจากชาวบ้านในหมู่บ้านและส่วนราชการ

ต่อมาปี พ.ศ. 2525 จึงได้มีการตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ โดยสำนักงานอำเภอแม่ทา เป็นหมู่ที่ 10 บ้านปงอ้อ มีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อนายสุคำ โยพนัสสัถ์ เริ่มมีการใช้น้ำบาดาล และยกเลิกการใช้วัวควาย ใน การไถนา เปลี่ยนมาเป็นใช้เครื่องจักรมาช่วยในการท่นแรงในการทำนา แล้วก็เริ่มมีการพัฒนาเรื่อยๆ จนมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน มีศูนย์เด็กเล็ก และเริ่มมีการปลูกข้าวโพดขึ้นในหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. 2534 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านคนแรกล้มป่วย จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาใหม่ ชื่อว่านายสวัสดิ์ ใจพงษ์ ในสมัยนี้เริ่มมีน้ำประปาใช้ และมีการเลี้ยงโคนมขึ้นครั้งแรก โดยชาวบ้านรับจ้างเลี้ยงโคนมจากนายทุนที่มาจากจังหวัดราชบุรี มีการสร้างสะพานเข้าหมู่บ้าน คอนกรีตแทนสะพานไม้เก่า การเดินทางส่วนใหญ่เดินทางโดยรถโดยสารและรถเมล์ขาว

ปี พ.ศ. 2543 โรงเรียนบ้านปงอ้อถูกยุบ รวมกับโรงเรียนบ้านท่าปาสัก เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีจำนวนน้อย และครูมีจำนวนไม่เพียงพอ

ปี พ.ศ. 2551 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่บ้านใหม่ เพราะพ่อหลวงสวัสดิ์ ใจพงษ์ หมดวาระ ได้นายแสงคำ เป็นพนัสสัถ์ เป็นพ่อหลวง

ปี พ.ศ. 2553 เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ น้ำท่วมหมู่บ้าน เนื่องจากฝนตกติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน และกระแสน้ำพัดคอสะพานขาด

ปี พ.ศ. 2554 พ่อหลวงแสงคำ เป็นพนัสสัถ์ หมดวาระ มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ชื่อ นายสมชาย ต้นโยง และเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ปกครองลูกบ้านประมาณ 86 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 249 คน

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

บ้านปงอ้อ หมู่ที่ 10

ในภาคการเกษตร

ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน

(15 ราย)

เลี้ยงวัวนม (17 ราย)

เลี้ยงหมู, ไก่ (8 ราย)

เลี้ยงปลาทับทิม, ปลาดุก

(2 ราย)

สวนลำไย (30 ราย)

ปลูกข้าว (3 ราย)

พืชผักสวนครัว (3 ราย)

นอกภาคการเกษตร

นิคมอุตสาหกรรม(16 ราย)

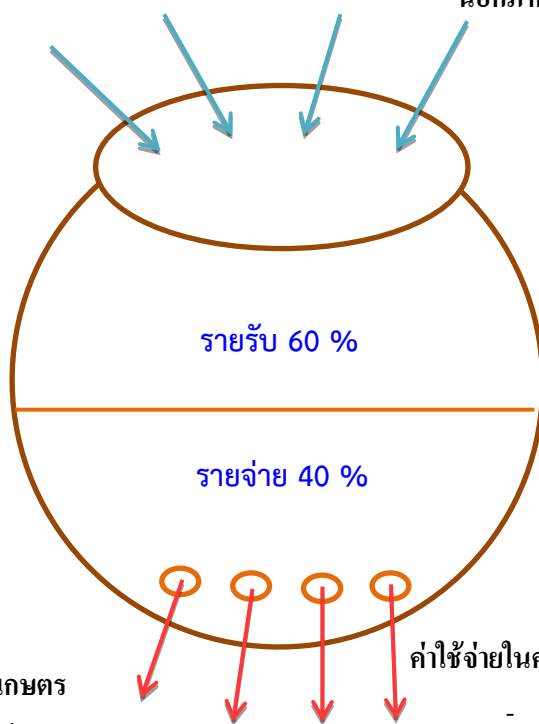
ค้าขาย(ของชำ,ทำขนม) (4 ราย)

รับจ้างทั่วไป

หาของป่าตามฤดูกาล

เบี้ยยังชีพ (ผู้สูงอายุ, ผู้พิการ)

งานจักสาน

ต้นทุนการผลิตในการทำการเกษตร

- ค่าเมล็ดพันธุ์ + ปุ๋ย + ค่าแรงงาน
- ค่าอาหารสัตว์ ยารักษาโรค
- ค่ายานพาหนะ

ค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

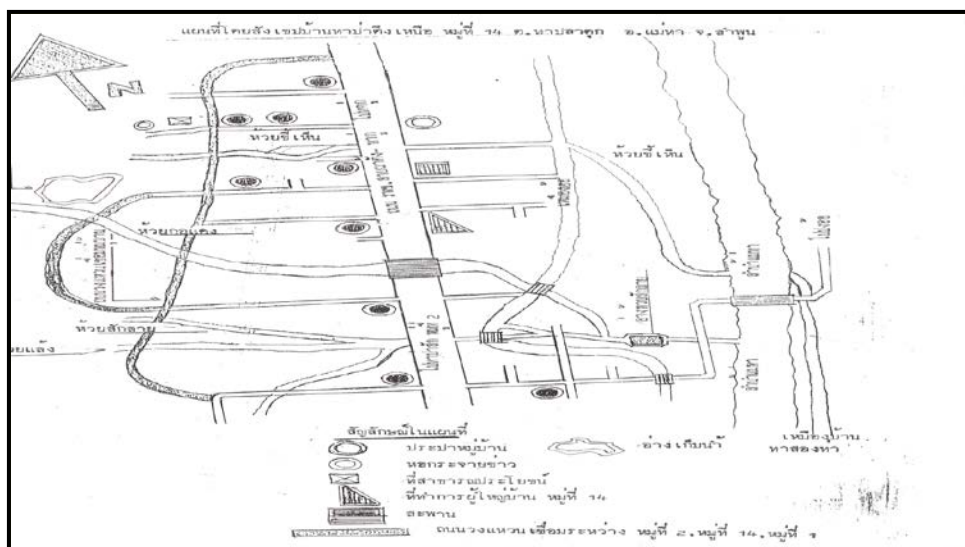
- เสื้อผ้า, ทำผม, เสริมสวย
- โทรศัพท์
- หวย
- เหล้า, บุหรี่, การพนัน
- ความบันเทิง

ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

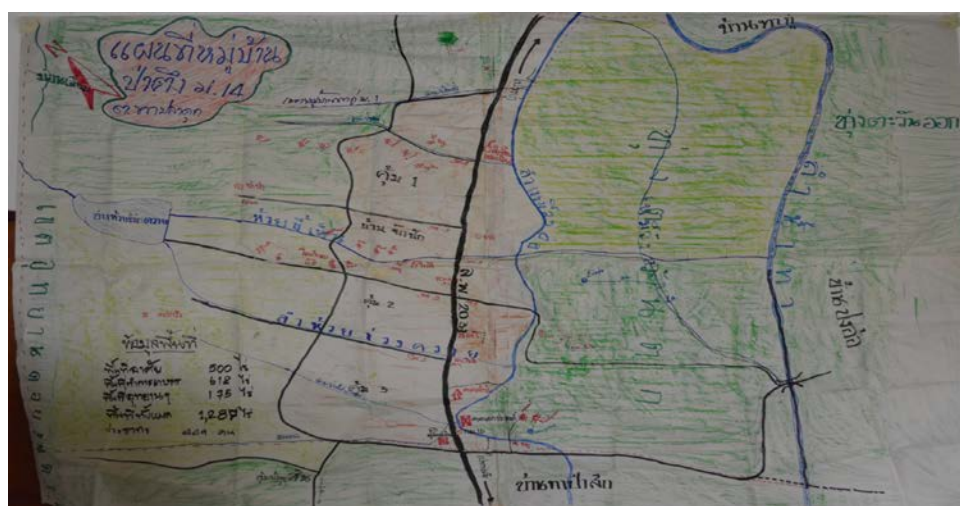
- ค่าอาหาร
- ค่าน้ำ, ค่าไฟฟ้า
- ค่ายารักษาโรค
- ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน
- ค่ายานพาหนะ (รถยนต์, รถจักรยานยนต์)
- ค่าเบี้ยประกันยานพาหนะ + ประกันชีวิต
- ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกองทุน
- สวัสดิการต่างๆ เช่น ฌาปนกิจ, ชกส., สหกรณ์เพื่อการเกษตร

หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน

ข้อมูลทั่วไป

ภาพที่ 36 แผนที่รอบในชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ

ภาพที่ 37 แผนที่รอบนอกชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ

ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน

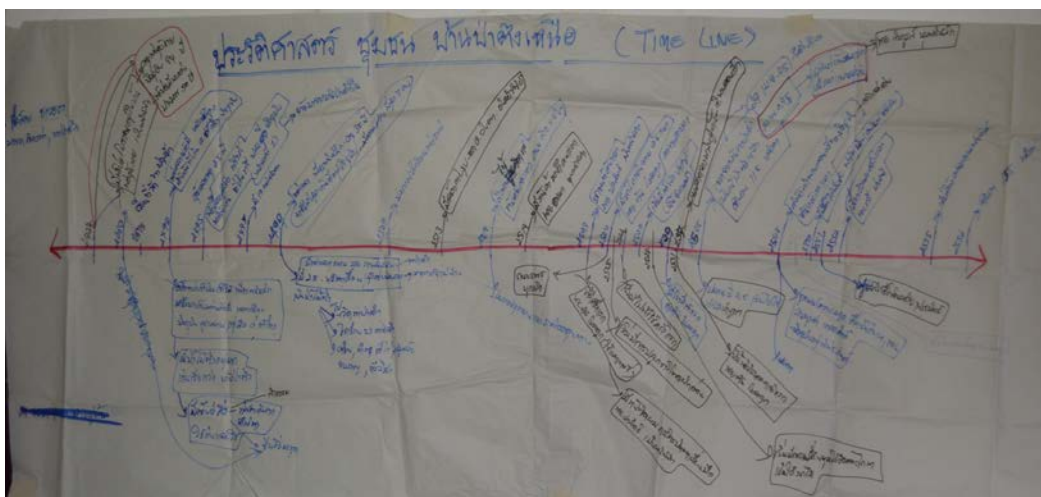
1. ประวัติหมู่บ้าน

เดิมที่บ้านท่าป่าตึงเหนือ หมู่ที่ 14 ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ได้รับการอนุมัติแยกหมู่บ้านจากบ้านท่าปาสัก หมู่ที่ 2 เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2545 * เชื้อสายมาจากชาวยอง มาจากสองท่า, ท่าปาสัก ในพ.ศ. 2422 มีน้ำบ่อโบราณอยู่ในบ้าน พ่ออ้อยเกย เป็นพนัสลัก อายุปัจจุบัน 84 ปี แต่น้ำบ่อโบราณมีมานานก่อนประมาณ 50 ปีมาแล้ว

พ.ศ. 2475 มาเรียนรวมกันที่วัดบ้านท่าปาสัก

- พ.ศ. 2492 พ่อหลวงน้อยมี หลวงคำ สร้างบ้านที่ของ อาจารย์จำเรียง ปัจจุบัน อดีตพ่อกำนัน ตำบลทาปลาดุกคือ นายจำรัส เพียรพนัสสัถ มาซื้อบ้านพ่อน้อยมี หลวงคำดุก ปัจจุบันลูกหลานอยู่ คือ อาจารย์จำเรียง ชื่อหมู่บ้านเกิดจากมีป่าไม้ดิงมาก จึงเรียกว่าบ้านป่าดิง มีบ่อน้ำสาธารณะ ทางทิศตะวันตก ลำน้ำแม่ทา ใช้ในการบริโภคตามบ้านเรือน หมู่บ้านจีนฮ่อ มาชุดให้
- พ.ศ. 2495 อ้อยเหลา อายุ 25 ปี พ่อหลวงคำก้อ พริแก้ว ได้มาสร้างบ้านที่บ้านป่าดิงหลังแรก บ้านเลขที่ 1 ย้ายมาจากบ้านทาป่าสักใน
- พ.ศ. 2497 มีบ้านเรือนในตอนนี้ 10 กว่าหลังคาเรือน
- พ.ศ. 2499 พ่อน้อยเหลา เพียรพนัสสัถ อายุ 35 ปี มาซื้อที่ปลูกอยู่บ้านป่าดิง มีครอบครัว มีลูก 7 คน มีพ่อหลวงหนานมูล ภาพนัสสัถ มาจากบ้านทาป่าสัก มีบ้านเรือน 25 หลังคาเรือน ผู้ใหญ่บ้านคนแรก มาจากบ้านแม่สาร ในสมัยนี้ได้ทำการเรียนรวมกับบ้านทาป่าสัก ที่บริเวณป่าช้า มีอาชีพทำนา ทำไร่ ปลูกฝ้าย ยามอญ ถั่วลิสง
- พ.ศ. 2507 ประกาศป่าสงวนแห่งชาติ
- พ.ศ. 2513 มีกล้องถ่ายรูปเครื่องแรกของ อาจารย์อินตา อินต๊ะสติ
- พ.ศ. 2518 สะพานไม้คึกฤทธิ์ ข้ามห้วยกอแดง ถนนสายหลัก และมีการประกาศอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาน
- พ.ศ. 2519 มีร้านค้าของชำ ร้านแรก นายอเนก นุนพนัสสัถ
- พ.ศ. 2523 รถยนต์คันแรก คือ นายประสิทธิ์ เป็นพนัสสัถ และทีวีเครื่องแรก นายตัน โมลาดุก ใช้แบตเตอรี่ มีร้านตัดผมแบบกรรไกร ร้านแรกของนายประสิทธิ์ เป็นพนัสสัถ
- พ.ศ. 2524 มีรถไถเดินตามคันแรก นายตัน โมลาดุก ยี่ห่อ มิตซูบิชิ และมีการสร้างถนนพร. บุกเบิก
- พ.ศ. 2525 เริ่มมีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อนกันในชุมชน
- พ.ศ. 2526 มีไฟฟ้าใช้ในชุมชนครั้งแรก
- พ.ศ. 2527 เริ่มมีน้ำประปาใช้ แบบปั๊มสูบ
- พ.ศ. 2528 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย สมัยก่อนใช้วัวควายในการไถนา แต่ปัจจุบันเริ่มมีการใช้รถไถกัน
- พ.ศ. 2529 มีโรงสีข้าวเจ้าแรก นายตัน โมลาดุก
- พ.ศ. 2530 มีปั๊มน้ำมันหลอด เจ้าแรก คือ นายตัน โมลาดุก
- พ.ศ. 2537 ถนนลาดยางตัดผ่านหมู่บ้าน และมีการสร้างสะพานคอนกรีตข้ามลำห้วย
- พ.ศ. 2545 แยกจากบ้านทาป่าสัก มาเป็นบ้านป่าดิงเหนือ จำนวน 115 หลังคาครัวเรือน วันที่ 23 เมษายน 2545 คำสั่งจากอำเภอแต่งตั้งชื่อหมู่บ้าน วันที่ 14 พฤษภาคม 2545 ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายสมบุญ นุนพนัสสัถ ปี 2554 เริ่มใช้น้ำประปาภูเขา
- พ.ศ. 2548 สร้างสะพานคอนกรีตข้ามลำห้วยกอแดง และมีการขุดพบโครงกระดูก, สร้อยข้อมือ, เครื่องปั้นดินเผา, ที่บริเวณบ้านของลุงจำ เทิดอุทิศ ปัจจุบันของโบราณที่ขุดพบได้เก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานจังหวัดลำพูน
- พ.ศ. 2549 น้ำห้วยท่อมบ้านลุงตัน โมลาดุก
- พ.ศ. 2550 มีการเลี้ยงไก่พันธุ์ ฟาร์มนิกรอนันต์

- พ.ศ. 2551 มีการเปิดศูนย์รับซื้อน้ำมันดิบเฟรสมิลค์
 พ.ศ. 2552 เลี้ยงโคนมครั้งแรกในชุมชน นายทวี ปาสดี
 พ.ศ. 2555 เริ่มสร้างศาลาเอนกประสงค์
 พ.ศ. 2556 จำนวนครัวเรือน 155 ครัวเรือน
 ประชากร 441 คน ชาย 194 คน หญิง 247 คน

ภาพที่ 38 การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ตารางที่ 14 ปฏิทินประเพณีและวัฒนธรรม หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ

เดือนยี่ (มกราคม)	ต้นเดือนเป็นวันต้อนรับปีใหม่ มีงานเลี้ยงสังสรรค์ ทำบุญตักบาตรบุญ ทำบุญตานข้าวใหม่ งานวันเด็ก
เดือนสาม (กุมภาพันธ์)	ทำเนวกันไฟฟ้า ทำบุญวันมาฆบูชา
เดือนสี่ (มีนาคม)	ไม่มี
เดือนห้า (เมษายน)	เป็นช่วงของเทศกาลสงกรานต์ หรือปีใหม่ไทย รดน้ำดำหัว ผู้สูงอายุ แห่ไม้ค้ำหรี เลี้ยงผีเสื้อบ้าน คารวะพระสังฆการ
เดือนหก (พฤษภาคม)	วันพืชมงคล มีการปลูกป่า ทำบุญตักบาตร วันวิสาขบูชา
เดือนเจ็ด (มิถุนายน)	สงกรานต์พระธาตุ (ร่วมกับวัดทาป่าสัก) แข่งบั้งไฟขึ้น
เดือนแปด (กรกฎาคม)	ร่วมงานบุญเข้าพรรษาที่วัด วันอาสาฬหบูชา แห่เทียนพรรษา
เดือนเก้า (สิงหาคม)	ทำบุญตักบาตรตอนเช้า ไปทำบุญที่วัดในวันศีล วันพระ ร่วมทำบุญวันแม่แห่งชาติ พัฒนาหมู่บ้าน
เดือนสิบ (กันยายน)	การทำบุญตานธรรมาผู้ทีล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการไหว้บรรพบุรุษ
เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม)	เทศกาลวันออกพรรษา ทำบุญที่วัด ถวายสลากภัต (ตานแทน)
เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน)	มีการเทศน์มหาชาติ และงานประเพณีวันลอยกระทง
เดือนอ้าย (ธันวาคม)	วันพ่อแห่งชาติ ได้มีการพัฒนาชุมชน ทำบุญตักบาตร ส่งท้ายวันสิ้นปี ต้อนรับปีใหม่

ปฏิทินการเกษตร บ้านป่าดงเหนือ ม. 4

อาชีพ	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
- ปลูกข้าว												
- ปลูกข้าวโพดฝักอ่อน												
- ปลูกสาลิ												
- เลี้ยงโคขุน												
- เลี้ยงไก่												
- เลี้ยงหมู												
- เลี้ยงปลา												
- เลี้ยงวัว												
- ปลูกสวนครัว												

ภาพที่ 40 ปฏิทินการเกษตรของชุมชน หมู่ที่ 14 บ้านป่าดงเหนือ

ด้านเศรษฐกิจชุมชน

หมู่ที่ 14 บ้านป่าดงเหนือ

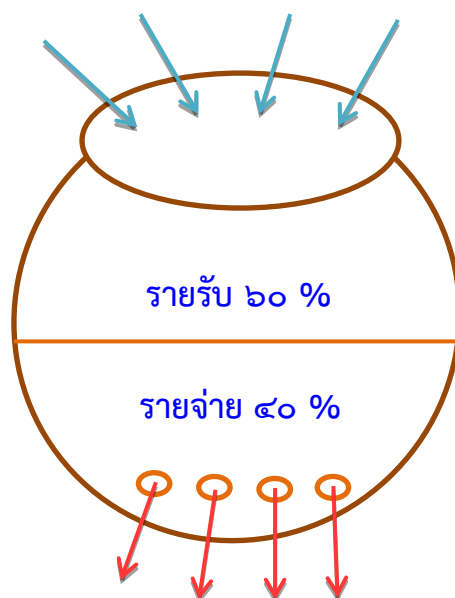
รายรับจากภาคการเกษตร

- โคขุน
- โคขุน
- เลี้ยงหมู
- เลี้ยงไก่
- ข้าวโพดฝักอ่อน
- สวนลำไย
- ทำนา
- เลี้ยงหนอนนก
- เลี้ยงปลา
- ฝักสวนครัว

รายจ่ายเกี่ยวกับ

ชีวิตประจำวัน/การเกษตร

- ค่าอาหารคน/อาหารสัตว์
- ค่าเลี้ยงดูบุตร
- ค่าน้ำมัน /ค่าไฟฟ้า /แก๊ส /น้ำมันรถ
- ค่าปุ๋ย /ยาฆ่าแมลง / แรงงาน
- ค่าบำรุงรักษาพืช /สัตว์
- ค่าเช่าที่ดิน
- ค่าพันธุ์พืช /สัตว์

รายจ่ายเกี่ยวกับสวัสดิการ

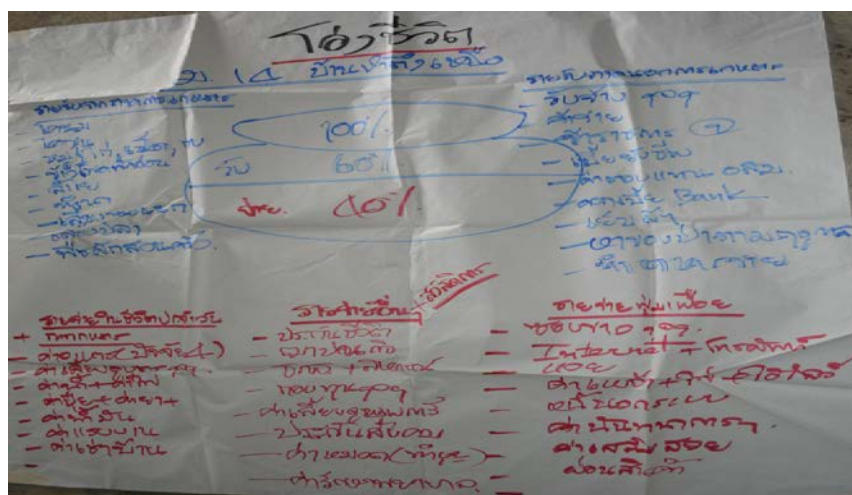
- ค่าฌาปนกิจ
- ธกส. /สหกรณ์
- ประกันชีวิต
- เงินออมกองทุนหมู่บ้าน
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่านันทนาการ
- ฯลฯ

รายรับจากภาคการเกษตร

- รับจ้างทั่วไป ฯลฯ
- ค้าขาย
- ข้าราชการ
- เปี้ยยังชีพ
- ค่าตอบแทน อสม.
- เงินปันผลธนาคาร
- หาของป่าขาย
- เย็บผ้า
- ทำอาหารขาย

รายจ่ายฟุ่มเฟือยต่างๆ

- ค่าซองขาว (ภาษีสังคม)
- ค่าINTERNET
- ค่าโทรศัพท์รายเดือน
- ค่าหอย
- ค่าเหล้า /บุหรี่ /พนัน /มวย
- ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ
- ค่าดอกเบี้ยเงินกู้
- ค่าผ่อนรถ
- ค่าเสริมสวย

ภาพที่ 41 โองชีวิต หมู่ที่ 14 บ้านป่าตึงเหนือ

เวทีคืนข้อมูลชุมชน โครงการวิจัย การฟื้นฟูวิถีชีวิตพึ่งตนเองของคนทาสลาคู โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเทศบาลตำบลทาสลาคู ผ่านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. การนำเสนอผลการวิจัย ในโครงการระยะที่ 1 โดยทีมวิจัยชุมชนตำบลทาสลาคู

ผู้ร่วมเสวนา

คุณวรพงศ์	ผู้ถูก (ดำเนินรายการ)
ก้านันบุญถึง	วงศ์คม
ผญบ.อดิสร	มีพนัสศักดิ์
ผญบ.สมชาย	ตันโยง
อ.สุกิจ	ธัญกิจพรรณ

ความเป็นมา (ก้านันบุญถึง วงศ์คม)

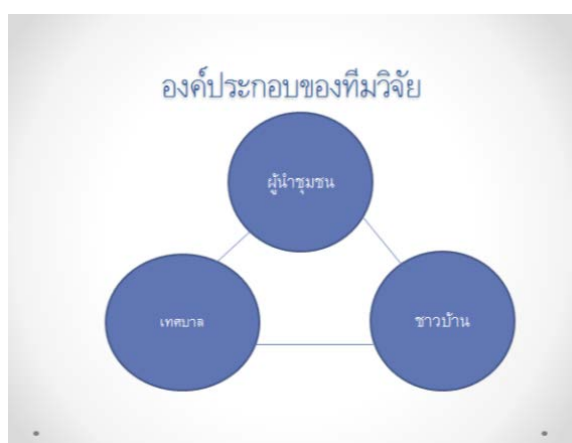
ภาพที่ 42 จุดเริ่มต้นโครงการวิจัย

โครงการวิจัย การฟื้นฟูวิถีชีวิตพึ่งตนเองของคนทาสลาคู โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเทศบาลตำบลทาสลาคูผ่านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เริ่มต้นจากการได้รับเชิญเข้าร่วมประชุมเครือข่ายของทางเจ้าหน้าที่ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สนับสนุนการพัฒนาผ่านกระบวนการวิจัยในพื้นที่) โดยทางตำบลทาสลาคูมีรองนายกและก้านัน ได้เข้าร่วมในการประชุม ภายหลังจากการประชุมเสร็จสิ้นทางก้านันและรองนายกต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันคือ คิดว่าหากในพื้นที่เองได้มีการดำเนินโครงการน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนตำบลทาสลาคู ในประเด็นของการท่องเที่ยว ซึ่งตนมองว่าในชุมชนเองมีต้นทุน มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลายที่ เช่น สะพานขาว ถ้ำขุนตาล และมีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมอยู่มาก ซึ่งจากจุดตรงนี้จะทำให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นของการทำวิจัยการท่องเที่ยวของตำบลทาสลาคู ในกระบวนการต่อมาคือ การหาผู้ที่สนใจในการดำเนินโครงการร่วมกัน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของทางเทศบาลตำบลทาสลาคู และผู้นำชุมชนอาสา(ผู้นำทางและผู้นำตามธรรมชาติ)ที่ได้เข้าร่วมประชุม โดยแรกเริ่มมีเพียง 8 หมู่บ้านจากทั้งหมด 15 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านนำร่องในการดำเนินงาน จากการประชุมหารือมีคำถามคือ คนในชุมชนตำบลทาสลาคู จะสามารถหาแนวทางในการฟื้นฟูวิถีชีวิตผ่านกระบวนการจัดการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

ของชุมชนได้อย่างไร? ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ ทำให้เกิดการจัดทำระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยว แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสม การสร้างระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นแนวทางการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของทางเทศบาล โดยการดำเนินโครงการมีระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน และงบประมาณทั้งสิ้น 450,000 บาท (สกว. 300,000 และทาง เทศบาล 150,000 บาท)

กระบวนการทำงาน

องค์ประกอบของทีมงาน (ผอ.บ.สมชาย ต้นโยง) หลังจากที่ได้ทางชุมชนได้นำเสนอข้อมูลกับทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ก็ได้รับการตอบรับและการสนับสนุน ซึ่งทางกำนันบุญถึงก็ได้เชิญเจ้าหน้าที่ทางเทศบาล ผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน(ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย ประธานแม่บ้าน อสม. ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน) ที่มีจิตอาสา เพื่อเข้าร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ กระบวนการทำงาน ซึ่งตนก็มองว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายในกระบวนการทำงาน

กระบวนการทำงาน มี 8 ขั้นตอน

1) เริ่มต้นด้วยจิตอาสา : (ผอ.บ.อดิศร) สิ่งที่สำคัญคือต้องมีจิตมีใจที่อาสาในการเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย เพราะในตำบลทาบลาดูกเองยังคงมีอะไรอีกหลายอย่างที่เรายังไม่ยังหาเจอ เพื่อที่จะเข้าร่วมทำงาน และค้นหาของดีด้วยกัน

2) กำหนดเป้าหมาย : (ผอ.บ.สมชาย) ในส่วนของการกำหนดเป้าหมาย คือ อยากให้มีการรวบรวมข้อมูลของแต่ละหมู่บ้านในตำบลทาบลาดูก เพื่อให้มีข้อมูลที่จะเผยแพร่แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาของอดีตแต่ละที่ รวมถึงเพื่อให้บุคคลอื่นได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมไปด้วย

(อ.สุกิจ) ในการทำงานโครงการวิจัยครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นความโชคดีของทางชุมชนเพราะทางชุมชนมีความสนใจอยากที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงทาง สกว. ที่มีความสนใจในพื้นที่ร่วมด้วย ซึ่งในการดำเนินงานลักษณะการท่องเที่ยวตั้งแต่แรกเริ่มเกิดการตั้งคำถามขึ้นมาคือ "หากต้องการให้มีผู้อื่นเข้ามาท่องเที่ยวแล้วจะพาไปเที่ยวที่ไหน?" ทั้งนี้เมื่อเกิดคำถามจึงเกิดการหาแนวทาง กล่าวคือ ทำอย่างไรเพื่อที่จะให้เกิดการพัฒนา ซึ่งจากคำถามดังกล่าวจึงนำมาสู่การเก็บข้อมูล

3) สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน : (ผญบ.สมชาย) เปิดโอกาส ให้ทีมวิจัยได้แสดงความเห็น ได้มองเห็นปัญหา ร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ได้เข้ามาร่วมในการเก็บข้อมูล (15 หมู่บ้าน) เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่เป็นจริงหลากหลาย และสร้างความเข้าใจที่ตรงกันผ่านการจัดเวทีสัญจร

4) การเติมความรู้(ทีมวิจัย) : (อ.สุกิจ) เริ่มแรกการดำเนินงานยังคงเป็นไปในลักษณะคนละทิศ คนละทาง เพราะ ชุมชนยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการดังกล่าว ซึ่งทางทีมวิจัยบางคนเองที่ผ่านมาก็ยังยอมรับว่ายังไม่เคยซักถาม ไม่เคยนำเสนอ ฯลฯ แต่งานวิจัยนี้เป็นการทำงานวิจัยของชุมชนเพื่อคนภายในชุมชนเองซึ่งอาจนับได้ว่าเป็น ปรากฏการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้น กล่าวคือ ทางผู้นำชุมชนเองไม่เคยลงมาทำงานร่วมกับชาว ไม่เคยลงเก็บข้อมูล ชุมชนเอง

(ผญบ.อดิสร) ได้มีการเติมความรู้จากการลงพื้นที่ ทั้งในรูปแบบของการศึกษาดูงานพื้นที่ที่ประสบ ผลสำเร็จร่วมกับเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำความรู้เหล่านั้นมาปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง มีการ พัฒนาศักยภาพทีมวิจัย โดยการอบรม มีการอบรม 2 รอบ และจากนั้นก็นำความรู้จากการอบรมนำมาปรับใช้ ในการดำเนินงานร่วมไปด้วย

5) การพัฒนาทักษะ : (ผญบ.สมชาย) ชอบลักษณะการทำงานวิจัย ทั้งในเรื่องของการใช้เครื่องมือในการจัดเก็บ ข้อมูลการวิจัย การลงพื้นที่สอบถาม การนำเสนอข้อมูล ซึ่งจากกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ช่วยทำให้เกิดการ พัฒนาทักษะของการคิดวิเคราะห์ ทำให้มีองค์ความรู้ที่มากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการ ทำงาน

6) การแบ่งบทบาทหน้าที่: (อ.สุกิจ) 25 ส.ค. 2556 เป็นการลงพื้นที่ครั้งแรกที่บ้านโป่งอ้อ จากการลงเก็บข้อมูล ในพื้นที่ทำให้มีองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้นหลายๆอย่าง สิ่งที่ทำให้รับรู้ได้คือ ยังข้อมูลบางสิ่งเองที่ทางชุมชนก็ยังไม่ รับรู้ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนก็ทำให้เกิดการรับรู้เพิ่มเติมขึ้นมา

(ผญบ.สมชาย) การแบ่งงานในช่วงแรกๆ ยังไม่มีการแบ่งงานกันอย่างชัดเจนเป็นการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เนื่อง ด้วยพื้นที่ของตำบลทาลาดภูมิพื้นที่กว้าง จึงมีการขยับแบ่งบทบาทกันเป็นโซนในการประสานงาน(สายเหนือ- สายใต้) นอกจากนั้นยังมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานเป็นฐานเช่น เรื่องเศรษฐกิจ ประเพณีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ฯลฯ ข้อดีคือ ทำให้เกิดการใช้ระยะเวลาในการทำงานไม่นานด้วย

7) การสรุปบทเรียนการทำงาน: (อ.สุกิจ) มีการสรุปบทเรียนหลังการทำงานทุกๆ ครั้ง เพื่อให้มองเห็นว่า ณ ปัจจุบันได้มีการดำเนินงานอะไรไปบ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง และสิ่งที่จะต้องมีการปรับปรุงมีอะไรบ้างในครั้ง ต่อๆไป ทั้งนี้เพื่อให้มีการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และเกิดการทำงานที่ราบรื่นในครั้งต่อไป จากที่ผ่านมา ปัญหาที่พบบ่อยๆเช่น เรื่องของเวลา เนื่องจากชาวบ้านเองก็ต่างมีอาชีพหลักในการทำงาน ที่มาดำเนิน โครงการก็มาด้วยใจอาสาโดยเฉพาะผู้นำชุมชน และปัญหาในเรื่องของการติดต่อประสานงานที่พบเจอบ่อยใน การดำเนินโครงการ ส่วนการแก้ปัญหา คือโดยการแบ่งสาย (สายเหนือ-สายใต้)และหาผู้นำในการประสานงาน

8) เครื่องมือการเก็บข้อมูล: (อ.สุกิจ) จากที่ได้มีการลงพื้นที่ในช่วงแรกๆ สามารถแบ่งเครื่องมือออกได้เป็น 4 แบบใหญ่ๆ คือ

8.1) แผนที่ (แผนที่รอบนอก - แผนที่รอบใน) ซึ่งในการจัดทำแผนที่ก็ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูอาณาเขต และบอกที่ตั้งของพื้นที่ตนเอง

ภาพที่ 43 การทำแผนที่ชุมชน

8.2) เส้นแบ่งเวลา (Time line) โดยมีการเก็บข้อมูลถึงประวัติ ทั้งในเรื่องของที่ตั้ง สถาน ที่ นามสกุล ประวัติโบราณสถาน ประวัติโรงเรียน ฯลฯ

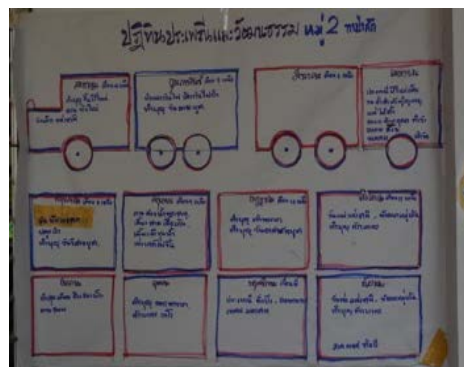
ภาพที่ 44 การทำ Time line

8.3) โอ่งชีวิต เป็นการเก็บข้อมูลของรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลการรับการจ่ายของแต่ละคน รวมถึงภาพรวมของตำบลรวมไปด้วย ซึ่งจากเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบว่า รายรับของชุมชนเองมีอยู่น้อย คิดเป็นประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ แต่รายจ่ายของชุมชนเองมีอยู่เยอะมากคิดเป็น 60 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพค่าใช้จ่ายที่สูง

ภาพที่ 45 การทำโอ่งชีวิต

8.4) ปฏิทิน (การเกษตร/ประเพณีวัฒนธรรม) ซึ่งสามารถทำให้ชุมชนได้ทราบถึงกิจกรรมที่ต้องทำในเดือนต่างๆ เช่น การตัดกบตรเทโว การจัดประเพณีงานต่างๆ ในหมู่บ้าน รวมถึงฤดูกาลเกษตรร่วมด้วย

ภาพที่ 46 การทำปฏิทินการเกษตรและปฏิทินวัฒนธรรมประเพณี

ผลการดำเนินงาน

1) ทาปลาตุก มาจาก? (ผญบ.อดิศร) คำว่าทาปลาตุก มีที่มา คือ อดีตก่อนที่จะมีการตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านทาปลาตุก เดิมเป็นบ้านศรีทรายมูล ซึ่งมีแอ่งน้ำของลำน้ำแม่ทา ที่เป็นแหล่งของปลาตุกชุกชุมมาก จึงตั้งชื่อเป็นหมู่บ้านทาปลาตุก ซึ่งจุดนั้นเป็นจุดแรกที่มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ เนื่องด้วยในขณะนั้นบ้านขุนตาลยังไม่มีรางรถไฟ จากนั้นมีคนงานที่ได้เข้ามาขุดเจาะรางรถไฟ และมีการตั้งถิ่นฐานที่พักอาศัยตรงนั้นต่อมาเมื่อมีการขุดเจาะรางรถไฟเสร็จ คนงานเหล่านั้นจึงได้มีการสร้างถิ่นฐานอยู่อย่างถาวร

2) ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน งานทรงน้ำพระธาตุ ซึ่งก่อนที่จะมีการสร้างน้ำพระธาตุในชุมชนก็ต้องรอให้วัดใหญ่ๆ (วัดพระธาตุหริภุญชัย) ทรงน้ำก่อน จากนั้นวัดลูกหรือวัดอื่นๆ จึงค่อยทรงน้ำพระธาตุเป็นลำดับต่อมา นอกจากนี้ชุมชนยังมีพิธีตานข้าวใหม่ และพิธีตานก๋วยสลาก ส่วนองค์ความรู้ภูมิปัญญาดังเดิมที่ยังหลงเหลืออยู่ในชุมชนเช่น หมอเมือง คือ หมอเป่า หมอผี หมอแฮก ซึ่งใช้รักษาทางจิตใจ เนื่องด้วยในอดีตการรักษาทางแพทย์ยังไม่ทั่วถึง

3) การท่องเที่ยว ตำบลทาปลาตุกประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ตั้งอยู่บนพื้นที่ 156 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 90,000 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 1,500 ไร่ และพื้นที่ทำกิน 5,000 ไร่ นอกจากนั้นเป็นพื้นที่อุทยาน ลักษณะทางกายภาพพื้นที่เป็นลักษณะของแอ่งกระทะ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวหลายอย่างโดยเฉพาะ

- กาดดอยแก้ว ซึ่งมี โฮมสเตย์ในลักษณะของภูมินิเวศ และเชิงสุขภาพ
- วัดพระนางเหลว
- อ่างเก็บน้ำ
- เส้นทางปั่นจักรยาน

4) การเกษตร (ผญบ.อดิศร) จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ในอดีตทำนาเป็นหลักเพื่อนำมาอุปโภค และมีการปลูกยาสูบ ถั่วลิสง ข้าวโพดอ่อน จากนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงมี คนในพื้นที่ อ.สันกำแพง จ. เชียงใหม่ มาซื้อต้นข้าวโพดในชุมชนเพื่อนำไปเลี้ยงโคนม คนภายในชุมชนเองจึงได้นำเอาโคนมเข้ามา

เลี้ยง โดยใช้ต้นของข้าวโพดมาเป็นอาหาร และมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อน้ำมัน ซึ่งทำให้เกิดการสร้างรายได้ขึ้นในชุมชน ขณะเดียวกันซีโคก็ก็สามารถทำมาเป็นบุญร่วมด้วย

ได้รับอะไรจากการทำงานงานวิจัย

กำนันบุญถึง ได้รับความสามัคคี ทำให้เกิดการจัดระบบการท่องเที่ยว รวมไปถึงทำให้เกิดการพัฒนาไปด้วย

ผญบ.อดิศร การจัดเก็บข้อมูล ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญ เพราะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูล ซึ่งโครงการนี้ถือเป็นโอกาสที่ดี ที่ทำให้ชุมชนได้รู้ถึงข้อมูล

ผญบ.สมชาย การร่วมงานกับเครือข่าย ทำให้ได้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้ได้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุที่เป็นแหล่งของข้อมูลชุมชน

อ.สุกิจ ทำให้เราเกิดการทำงานที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมอีกมากมาย ทำให้รู้ประวัติศาสตร์ ทำให้รู้การเปลี่ยนแปลงของสังคม

2. เสวนาในหัวข้อ "ย้อนมองประวัติศาสตร์ ตัวตนคนทาปลาตุก" สู่การก้าวไปในอนาคต

ผู้ร่วมเสวนา

1. อ.จักรพันธ์ เพียรพนัสลัก
2. อ.กมล ชัยชมภู
3. คุณเสด็จ
4. กำนันไพบูลย์ จำหงษ์

อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต ของคนทาปลาตุกเป็นอย่างไร?

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (อ.จักรพันธ์) ในอดีตป่าไม้มี 60 เปอร์เซ็นต์ แต่ปัจจุบันเหลือเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ เพราะเกิดจากแผนแม่บท หรือแผนการพัฒนาของประเทศที่มุ่งให้ประชาชนปลูกพืชตามแผน โดยผลสุดท้ายคือ ประชาชนเป็นหนี้จันต้องขายพื้นที่ทำกินของตนเอง หากเมื่อมองย้อนลงไปในอดีตเราจะพบว่า คนในสมัยอดีตจะไม่ขายไร่-นา(พื้นที่ทำกิน)ของตนเอง ซึ่งการพัฒนาปัจจุบันเป็นลักษณะของการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดยับเยิน มากกว่า การทำให้เกิดการยั่งยืน ซึ่งในความจริงความคิดของชาวนาและนักเศรษฐศาสตร์มีความแตกต่างกัน ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์จะมีการคิดคำนวณที่ถี่ถ้วน และมุ่งให้ความสำคัญกับกระแสเทคโนโลยี เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดหนี้สิน หากมองถึงปัจจุบันพบว่าในพื้นที่เมืองยอป่าไม้ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยประชาชนเองล้มต้นไม้เพื่อปลูกยางพารา ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งคนในสมัยอดีตมีแนวคิดเพียง 3 ส่วนคือ 1)ผาย 2)คนที่มีอำนาจมีคิดให้ และคือ 3)ช่องว่างระหว่างส่วนที่ 1) และ 2) ซึ่งในปัจจุบันจะเป็นลักษณะในแบบที่ 3) กล่าวคือ มีหน่วยงานจากส่วนกลางมาคิดแทนประชาชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงนับเป็นสิ่งที่ดี ขณะเดียวกันงานวิจัยของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในครั้งนี้ จึงนับเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนา โดยมุ่งให้เกิดความยั่งยืน คือ การเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน หรือชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนของตนเอง

โดยสรุปหากมองในมุมของนักวิชาการ ในปัจจุบัน บ้านเมืองได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งหากไม่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคตลูกหลานจะเกิดความลำบาก ซึ่งสามารถดูได้จากในท้องทุ่งนา จาก

เดิมในอดีตเคยมีกุ้ง ปลาตามแม่น้ำ ลำคลองต่างๆ แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กลับไม่มีให้เห็นอย่างในอดีต ขณะเดียวกันในปัจจุบันเยาวชนก็มีสิ่งที่ล่อแหลมมากมายจึงทำให้เยาวชนกลับมุ่งให้ความสนใจกับเทคโนโลยี สิ่งล่อแหลมต่างๆ เหล่านี้มากกว่าการแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน

ประเด็นเยาวชน (อ.กมล) เยาวชนในสังคมอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก ซึ่งเยาวชนในอดีตจะมีสัมมาคาราวะ แต่หากเปรียบเทียบกับเยาวชนในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กลับขาดหายไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกิดขึ้น (เกิดสังคมนิคมอุตสาหกรรม) สังคมของการเจริญเติบโตเริ่มก้าวเข้ามาทำให้ความสัมพันธ์ของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ปัจจุบันความห่างเหินได้เริ่มเข้ามาแทนที่ความอบอุ่น จารีต ประเพณี ความสัมพันธ์ของครอบครัวเริ่มจางหาย เนื่องจากเป็นสังคมที่ให้ง่วงให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการดูแลคนในครอบครัว แท้จริงนั้นเยาวชนถือเป็นกลุ่มสำคัญที่จะทำให้สังคมเข้มแข็ง ดังนั้นสิ่งที่ทำให้เยาวชนได้กลับมาเป็นเช่นดังเดิม ก็จะต้องให้สถาบันต่างๆ กลับเข้ามาสู่ความอบอุ่น นั่นคือ สถาบันครอบครัว เพราะจะนำมาสู่ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย การพูดคุยซึ่งกันและกันต่อไป

โดยสรุป เยาวชนถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาต่อไปในอนาคต ซึ่ง อ.กมล มองว่า สถาบันทางสังคม เป็นฐานกำลังสำคัญที่จะให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเยาวชนมักไม่ค่อยให้ความสนใจเรื่องของเหตุการณ์บ้านเมือง และอาจสังเกตได้ว่าในสังคมปัจจุบันเริ่มก้าวเข้าสู่ของสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เรจะต้องหันกลับมามอง และพัฒนาเยาวชนเหล่านั้นให้เกิดคุณภาพ และสถาบันครอบครัวจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพนั้น แต่ขณะเดียวกันหากสังคมไหนที่ไม่ให้ความสำคัญกับจารีต ประเพณี ขาดไร่ซึ่งจารีตก็อาจส่งผลทำให้ชุมชนนั้นๆ เกิดความล่มจมตามไปด้วยเช่นกัน

ประเด็นสังคมและวัฒนธรรม (คุณเสด็จ) ในประสบการณ์ที่ผ่านมาตนได้ดำรงชีวิตกับการทำเกษตรกรรม สังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้านของคนตำบลทาลาดุก อดีตบ้านทาลาดุกตามสันนิษฐานมีอายุสามร้อยกว่าปี ซึ่งเดิมมีอยู่ 4 หมู่บ้านที่ใช้ภาษาลื้อ ใช้ภาษายอง 2 หมู่บ้าน ซึ่งคนทาลาดุกเดิมได้อพยพมาจากเวียงยอง ในอำเภอเมืองซึ่งการศึกษาข้อมูลของแต่ละบ้านก็จะมีแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ล้วนแต่มาจากการสันนิษฐานทั้งสิ้น ในปี พ.ศ.2224 เมืองลำพูนได้เกิดทัพศึกเข้ามาโจมตีและประชาชนจึงได้อพยพหนีคนละทิศ คนละทาง และมาพบแหล่งน้ำมาปลาตูก(แหล่งน้ำแม่ทา)ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และได้มีการสร้างที่อยู่อาศัยตรงจุดนั้น ต่อมาเมื่อบ้านเกิดไฟไหม้และมีโจรมาปล้นจึงได้เกิดการอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานที่หัวบ้านของชุมชนทาลาดุก ซึ่งทุกวันนี้ยังคงหลงเหลือหลักฐานไว้ให้คนรุ่นหลังได้ทำการศึกษาอยู่ต่อมาในปี พ.ศ.2231 ได้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นก็ได้มีการเริ่มตั้งหมู่บ้านมาปลาตูก มี 4 หมู่บ้านและมีการเริ่มกระจายจำนวนประชากรและหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งตนก็รู้สึกว่าเป็นห่วงกลัวว่าอัตลักษณ์ของความเป็นชนเผ่าของตนเองจะสูญหายไปกับกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง

โดยสรุป เป็นการเล่าถึงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของคนในท้องถิ่น เพื่อเตือนสติว่าไม่ควรลืมประวัติศาสตร์พื้นหลังของตนเอง ว่ามีความเป็นมาอย่างไร โดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณี ที่มีความเป็นอยู่อาศัยกันแบบพี่น้อง เคยมีการไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน มีการร่วมจัดวัฒนธรรมงานบุญต่างๆ ซึ่งหากชุมชนไหนที่ลืมวัฒนธรรมของตนเองก็จะทำให้เกิดความล่มจม โดยในการอยู่อาศัยร่วมกันมีกฎหมาย กฎสังคม(จารีตประเพณี) และกฎแห่งกรรม เป็นตัวกำหนดควบคุมความประพฤติให้อยู่ร่วมกัน

ประเด็นสิ่งแวดล้อม (ก้านันไพบูลย์) ณ วันนี้ ตำบลทาลาดุก มีของดีอยู่มากเพียงแต่ไม่ถูกนำมาพูดคุยซึ่งกันและกัน ซึ่งตนก็เชื่อว่ายังมีหลายหมู่บ้านมีของดีที่เป็นคุณค่าในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยที่ผ่านมา

เคยมีมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์นที่เข้ามาหนุนเสริมในเรื่องของวังปลา ส่งเสริมการทำอาหาร และในเรื่องของภาษา ซึ่งทั้งนี้ก็มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชุมชน แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบจุดอ่อนของชุมชนก็คือ การสื่อสารกับชาวต่างชาติ ซึ่งชุมชนเองคงยังต้องใช้ภาษาท่าทางแทนการพูดคุยสื่อสารระหว่างกัน จากการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง อย่างไรก็ตามในเรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชนยังคงมีข้อจำกัดหลักแต่เป็นเพียงอาชีพรเสริมที่จะทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านหรือตำบล ขณะเดียวกันในเรื่องของเศรษฐกิจก็จะเป็นผลที่ตามมาสืบเนื่องต่อมา ในปัจจุบันของดีภายในชุมชนมีมากมาย รวมถึงมีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แบบคือ

- 1) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ซึ่งบ้านท่าปลาถูกที่ผ่านมาก็ได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอด เช่นการปลูกผักปลอดสารพิษ การส่งเสริมการออกกำลังกาย และการปั่นจักรยาน เป็นต้น
- 2) การเกษตร ซึ่งตำบลท่าปลาเองก็มีความพร้อมในเรื่องของการเกษตร ทั้งการปลูกข้าว ปลูกข้าวโพดตามฤดูกาล และจะเห็นได้ว่าการเกษตรของชุมชนท่าปลาค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากพื้นที่มีความเหมาะสมแก่การทำเกษตร มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์
- 3) การเลี้ยงสัตว์ (โคนม) โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในชุมชนท่าปลา ก็จะไปนมัสการวัดโค ซึ่งอดีตมีการท่องเที่ยวในลักษณะนี้และมีผลตอบรับกลับมาที่ดี แต่อย่างไรก็ตามยังไม่ได้ถูกทำให้เป็นกิจกรรมขึ้นมาอย่างเป็นรูปธรรม
- 4) วัฒนธรรม ในชุมชนท่าปลาได้มีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มากมายเช่น วัดท่ากู่ และในตำบลท่าปลาเองก็มีจำนวนวัดมากถึง 13 วัด นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมในเรื่องของการฟ้อน ประเพณีการเลี้ยงผีชาวบ้าน เอกลักษณ์ภาษาพูด(ไทลื้อ ยอง และคนเมือง) ที่ยังปรากฏให้เห็นในชุมชนท่าปลาอยู่ด้วย
- 5) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของตำบลท่าปลาที่ต้องการให้มี ในเรื่องของการเดินป่าตามธรรมชาติ การพักโฮมสเตย์ การชมวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ ชาวยอง รวมถึงการจัดงานขึ้นโตก บายศรีสู่ขวัญ และยาสมุนไพรต่างๆ

โดยสรุป จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ ของดีของชุมชน แต่ยังคงขาดการถูกให้พัฒนาให้เกิดความยั่งยืนการจุดประกายความคิด ซึ่งทั้งนี้ก็ฝากทางเทศบาลที่จะทำให้เกิดการพัฒนาต่อไป

ในอนาคตจะพัฒนาตำบลท่าปลาไปในทิศทางใด ?

อ.จักรพันธ์ : วัฒนธรรมชุมชนเกิดมาจากประวัติศาสตร์ ซึ่งทั้งนี้ต้องมีการจัดทำแผนอนาคต แผนการพัฒนา ประกอบด้วยกันอยู่ 4 แผน คือ 1)แผนเดินทาง ว่าต้องการจะให้เป็นไปในทิศทางใด 2)แผนบัญชีครัวเรือน 3)แผนสุขภาพ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่สำคัญ และ4)แผนการพัฒนา เพราะฉะนั้นแผนจึงนับได้ว่าเป็นที่สำคัญ เช่นชุมชนชุมชน แผนหมู่บ้าน แผนงบทเทศบาล เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อ.กมล : ต้องมองเห็นความสำคัญของเยาวชนเพราะเป็นกลุ่มที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในอนาคตวันข้างหน้า โดยทั้งนี้หน่วยงานองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามาให้ความสำคัญ เพื่อให้เยาวชนมองเห็นถึงเอกลักษณ์ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งในเชิงธรรมชาติ เชิงนิเวศน์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งสำคัญที่ต้องมีร่วมกันคือ ความสามัคคีเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

คุณเสด็จ : ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสมัยอดีตมีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ผู้เฒ่าผู้แก่ทุกครัวเรือน แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันสิ่งเหล่านั้นกลับถูกเลื่อนหายไปจากการประกอบอาชีพ เมื่อถึง

ประเพณีต่างๆที่สำคัญก็ไม่ให้ความสำคัญดังเช่นเคย ความกตัญญูทเวทีกี่เช่นเดียวกันหากใครควรจะให้สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ซึ่งไม่อาจย้อนเวลากลับไปทำได้เมื่อสายไป ดังนั้นในอนาคตคือ เราต้องมีการสืบสานหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรม ศีลธรรม ให้ยังคงอยู่กับสังคมสืบเนื่องไป

กำนันไพบูลย์ : การท่องเที่ยวถือเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดความสุข สบายใจเมื่อเห็นแขกผู้มาเยือนถิ่นของตนเอง และการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนา ตั้งแต่ตัวของเราเอง ไปจนถึงครัวเรือน และหมู่บ้าน ในการพัฒนาตัวเอง เช่น ทำให้เรายิ้มแย้มแจ่มใส รู้จักทักทายผู้อื่น (แขกผู้มาเยือน) การพัฒนาครอบครัว เช่น การทำให้บ้านของตนเองสะอาดมากขึ้นเพื่อต้อนรับแขกที่มาเยือน ส่วนการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การทำให้หมู่บ้านสะอาด ปราศจากมลพิษ ซึ่งทางผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่นำในการปฏิบัติ ทั้งในเรื่องของการท่องเที่ยว เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ภาพฝันในอนาคตของตนเองอยากให้มีความสุขของการท่องเที่ยว อยากเห็นรณรงนำเที่ยวภายในชุมชน มีสินค้า OTOP ของชุมชนในการจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว มีเศรษฐกิจที่ดี ซึ่งก็จะทำให้เกิดการพัฒนาต่างๆ อย่างยั่งยืนในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวและวิถีความเป็นอยู่ต่อไป

วิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยว ต.ทาบลาตุก

หลังจากได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลชุมชนในมิติต่างๆแล้ว รวมทั้งการได้ไปเรียนรู้กับเครือข่ายงานวิจัยอื่นๆ ทีมวิจัยตำบลทาบลาตุกได้มีการจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและสถานการณ์ภายนอกด้านการท่องเที่ยวของตำบลทาบลาตุก เพื่อเป็นต้นทุนในการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่ต่อไปในอนาคต โดยการวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค/ภัยคุกคาม สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงผลการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกด้านการท่องเที่ยวตำบลทาบลาตุก

จุดแข็ง	จุดอ่อน
- คนในชุมชนมีน้ำใจไมตรี ยิ้มแย้ม - มีองค์ความรู้ในท้องถิ่น / ผู้รู้ / ปราชญ์ - ยังคงมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม - มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความพร้อมหลากหลาย - อากาศดี บริสุทธิ์ - การเดินทางสะดวก สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถไฟ รถยนต์ - มีระบบสาธารณสุขปกคลุมทั่วถึง - การติดต่อสื่อสารสะดวก (โทรศัพท์, อินเทอร์เน็ต) - มีงบประมาณ ความรู้เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและ การวิจัย (สกว. / ทด.ทาบลาตุก / ธกส. / สถาบันการศึกษา) - มีตัวแทนแต่ละหมู่บ้านทำงานร่วมกัน / ร่วมกันวางแผน	- ขาดความสามัคคี ความร่วมมือ เนื่องจากประกอบอาชีพไม่มีเวลา - ขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยว / บริการ / รักษาสิ่งแวดล้อม - ขาดประสบการณ์ - ขาดความกล้าแสดงออก - ยึดผลประโยชน์ในการทำงาน - ไม่ให้ความสำคัญกับผู้รู้ / ความรู้ท้องถิ่น - ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน - ขาดการสืบทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ขาดงบประมาณ / งบประมาณไม่เพียงพอ / ขาดการส่งเสริม - ขาดการประชาสัมพันธ์ - ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว - ขาดการจัดการสิ่งแวดล้อม - ไม่มีรถโดยสาร

- มีกฎระเบียบในการท่องเที่ยว - มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้ความรู้ - ด้านความปลอดภัย/ อุบัติเหตุ - ด้านการเกษตร (โคนม) - มีการขับเคลื่อนโดยกลุ่มผู้นำชุมชน - มีหมู่บ้านท่องเที่ยวในชุมชน (ทาภู / ทาป่าเปา) - มีสนามกอล์ฟ - มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย - มีการประชุมเพื่อพัฒนาความรู้ของชุมชน	- ปัญหาเสพติด - ขาดน้ำในการอุปโภคบริโภค - การรักษาความปลอดภัย - ทักษะทางภาษาอังกฤษ - ขาดป้ายบอกทาง - ถนนชำรุด
โอกาส	อุปสรรค/ภัยคุกคาม
- ประเทศไทยส่งเสริมการท่องเที่ยวทุกระดับ - กระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับความนิยม - มีแหล่งทุนภาคเอกชน สนับสนุนการท่องเที่ยว - คนเมืองอยากสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น - นักท่องเที่ยวค้นหาข้อมูล ติดต่อทางอินเทอร์เน็ต - มีหน่วยงานสนับสนุน - มีระบบขนส่งที่ดี	- ขาดเสถียรภาพทางการเมือง / ความเข้มแข็ง - มีนายทุนกว้านซื้อที่ดิน - ปัญหารัษฎธรรมาธิ (น้ำท่วม,ดินถล่ม ภัยแล้ง ฯ) - สินค้าและการเกษตรตกต่ำ - ภัยคุกคามทางสังคม - งบประมาณล่าช้า

การออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาตุก

ทีมวิจัยตำบลทาปลาตุกได้มีการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยว จำนวน 2 โปรแกรม ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการท่องเที่ยว แบบ 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

- 8.30 น. - เดินทางถึงบ้านขุนตานโดยรถไฟ
 - ทักทายทักทายนักท่องเที่ยว / เก็บสัมภาระ
 - ต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ สถานีขุนตาน
 - แนะนำโปรแกรมการท่องเที่ยว
 - ทำธุระส่วนตัว
 - อาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 9.30 น. - สักการะเจ้าพ่อขุนตาน(เตรียมดอกไม้ ธูปเทียน)
 - ประวัติศาสตร์เจ้าพ่อขุนตาล

- 10.00 น. - ประวัติศาสตร์อุโมงค์ขุนตาล (ไฟฉาย)
 - การก่อสร้างเส้นทางรถไฟ
 - การก่อสร้างอุโมงค์รถไฟ
 - พิพิธภัณฑ์สถานีรถไฟ
 - เรื่องราวของการเดินรถไฟ
- 11.30 น. - รับประทานอาหารกลางวัน (บ้านลุงสายพิน)
- 13.00 น. - อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ย๑ - ย๒(รถยนต์)
- 16.00 น. - เข้าที่พัก โฮมสเตย์บ้านทาป่าเปา (ทาภู / ขุนตาล ฯ)
- 17.00 น. - เที่ยวชมตลาดทาป่าเปา
- 18.00 น. - ทำอาหารร่วมกับเจ้าของบ้าน
 - ชมการแสดง
- 20.00 น. - พักผ่อน (เข้าที่พัก)

วันที่ 2

- 7.00 น. - รับประทานอาหารเช้าที่บ้านพักโฮมสเตย์
- 8.30 น. - เที่ยวชมสะพานขาว
- 9.30 น. - ชมการทำไถแดง
- 10.30 น. - พิพิธภัณฑ์วัดทาป่าสัก / ไหว้พระหมุน ๑๐๐ ปี / ทำสวดดอกไม้
 (รับประทานอาหารเช้าว่าง)
- 12.00 น. - รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.30 น. - ชมน้ำบ่อพันปี บ้านป่าตึงเหนือ ม.๑๔
- 14.00 น. - สมุนไพร/นวดเพื่อสุขภาพ ศูนย์เรียนรู้บ้านทาภู
 - ชื้อของที่ระลึก

2. โปรแกรมการท่องเที่ยว แบบ 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1

- 8.30 น. - เดินทางถึงบ้านขุนตานโดยรถไฟ
 - ทักทายทายนักท่องเที่ยว / เก็บสัมภาระ
 - ต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ สถานีขุนตาน
 - แนะนำโปรแกรมการท่องเที่ยว
 - ทำธุระส่วนตัว/อาหารว่างและเครื่องดื่ม
- 9.00 น. - เที่ยวชมอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ย๑ - ย๔
- 12.00 น. - รับประทานอาหารกลางวัน (ข้าวห่อ) ย๓
- 17.00 น. - เข้าบ้านพักโฮมสเตย์บ้านขุนตาล
- 18.30 น. - รับประทานอาหารเย็น บ้านลุงสายพิน (แบบแคมป์ปิ้ง)
- 21.00 น. - เข้าที่พัก

วันที่ 2

- 7.00 น. - รับประทานอาหารเช้าที่บ้านพักโฮมสเตย์
- 8.30 น. - สักการะเจ้าพ่อขุนตาน(เตรียมดอกไม้ ธูปเทียน)
- ประวัติศาสตร์เจ้าพ่อขุนตาล
- 9.00 น. - ประวัติศาสตร์อุโมงค์ขุนตาล (ไฟฉาย)
- การก่อสร้างเส้นทางรถไฟ
- การก่อสร้างอุโมงค์รถไฟ
- พิพิธภัณฑ์สถานีรถไฟ/เรื่องราวการเดินทางรถไฟ
- 11.30 น. - รับประทานอาหารกลางวัน ณ บ้านทาภู
- 13.00 น. - เทียวชมศูนย์การเรียนรู้ / สมุนไพร / นวด / เข้าที่พัก
- 16.00 น. - เรียนรู้การทำแก๊สชีวภาพ/การเลี้ยงโคนม
- 18.30 น. - รับประทานอาหารเย็น / ชมการแสดง
- 20.00 น. - พักผ่อน (เข้าที่พัก)

วันที่ 3

- 7.00 น. - รับประทานอาหารเช้าที่บ้านพักโฮมสเตย์
- 8.30 น. - พิธีสืบทอด ๑๑ วัดทาป่าสัก
- 10.00 น. - เรียนรู้การทำไก่แดง
- 11.00 น. - เทียวชมสะพานขาว
- 12.00 น. - รับประทานอาหารกลางวัน ณ สะพานขาว
- 13.00 น. - เทียวชมตลาดทาป่าเปา ซื้อของฝาก/ของที่ระลึก
- 15.00 น. - เดินทางกลับ

การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุก

ทีมวิจัย ชาวบ้าน และเทศบาลตำบลทาปลาดุก ได้มีการจัดประชุมเพื่อกำหนดรูปแบบขององค์กรชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบดังนี้

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน**วิสัยทัศน์**

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในตำบล ทาปลาดุก รวมถึงการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

พันธกิจ

1. เพื่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. เพื่อเผยแผ่วัฒนธรรมและวิถีชีวิต
3. เพื่อสร้างรายได้เสริม

4. เพื่อให้ตำบลเป็นที่รู้จัก
5. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงสร้างการทำงานและสมาชิกกลุ่ม

นายสมชาย ตันโยง	ประธาน
นายไพบูลย์ จำนงค์	รองประธาน
นายณรงค์ เพื่องขจร	เลขานุการ
น.ส.ชนัญญากานต์ มุลยาง	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสมจิตร วงศ์คม	เหรัญญิก
นางชุมพร นุนพนัสสิก	ผู้ช่วยเหรัญญิก
น.ส.พิชญลักษณ์ ชัยมาสพงษ์	ผู้ประสานงาน (การตลาด)
นางสุดาวรรณ มโนชมพู่	ผู้ประสานงาน (การตลาด)
นางปรานอม หมดห้วง	ประชาสัมพันธ์
นางอุสรา รัตนชมภู	ประชาสัมพันธ์
นายสายพิน สุขหาด	ผู้ประสานงาน (ชุมชน)
นางวรรณพร ลาตใจ	ผู้ประสานงาน (ชุมชน)
นายณรงค์ เพื่องขจร	ไกด์กลาง
นายกมล ไชยชมภู	ไกด์กลาง
นายกรกฎ ใจหล้า	ไกด์กลาง
นายสมชาย ตันติยา	ไกด์กลาง
นางวรรณพร ลาตใจ	ไกด์ท้องถิ่น
นางประนอม หมดห้วง	ไกด์ท้องถิ่น
นางอุสรา รัตนชมภู	ไกด์ท้องถิ่น
นางธัญวลัย	ไกด์ท้องถิ่น
นายศิรี กัญญา	ไกด์ท้องถิ่น
นายสายพิน สุขหาด	ไกด์ท้องถิ่น
น.ส.พิชญลักษณ์ ชัยมาสพงษ์	ไกด์ท้องถิ่น
นางแจ่มจันทร์ คุณชมภู	ไกด์ท้องถิ่น

ที่ปรึกษา

เทศบาลตำบลทาบลาตุก
องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน
อุทยานแห่งชาติขุนตาน
สถานีรถไฟขุนตาน
สถานีรถไฟทาชมภู
รพ.สต.ทาบลาตุก

รพ.สต.ทาบลาดูก
 สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 สภาองค์กรชุมชนตำบลทาบลาดูก

กิจกรรมการศึกษาดูงานด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ทีมวิจัย ชาวบ้าน และเทศบาลตำบลทาบลาดูกได้เดินทางไปศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ บ้านนาต้นจั่น ต.บ้านตึก และ และทีมวิจัยเอท้องถิ่น ถนนพระร่วง อ.ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยมีประเด็นการศึกษาดูงานประกอบด้วย

1. เรียนรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เรียนรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
3. เรียนรู้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ณ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
4. แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างชุมชนถนนพระร่วงกับเทศบาลเมืองศรีสัชนาลัย

ภาพกิจกรรมศึกษาดูงาน ณ บ้านนาต้นจั่น

ภาพกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับทีมวิจัยชุมชนถนนพระร่วงและเทศบาลเมืองศรีสัชนาลัย

ภาพกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ณ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

การฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่น

การฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่นตำบลทาดูก มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการนำเที่ยวของชุมชนและการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ โดยมีสาระสำคัญในการฝึกอบรมประกอบด้วย

1. การดูแลความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว
2. การสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
3. การให้บริการนักท่องเที่ยว

โดยการฝึกอบรมในครั้งนี้ มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและวางแผนการจัดการที่ดีของผู้ทำหน้าที่นักสื่อความหมายท้องถิ่น รวมทั้งการฝึกปฏิบัติทดลองนำเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจและเข้าใจบทบาทในการเป็นนักสื่อความหมายท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น จากการฝึกอบรมในครั้งนี้ทำให้ชุมชนตำบลทาดูกมีนักสื่อความหมายท้องถิ่นที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

ภาพกิจกรรมการฝึกอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่น

กิจกรรมทดลองท่องเที่ยว

กิจกรรมทดลองท่องเที่ยวของชุมชนตำบลทาบลาดูก ได้ดำเนินการทดลองโปรแกรมท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน โดยนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มนักศึกษาการจัดการท่องเที่ยว วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 คน โดยเดินทางมาด้วยรถไฟ ผลจากการทดลองท่องเที่ยวในครั้งนี้พบว่า ชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบที่กำหนดขึ้นได้ และนักท่องเที่ยวสนใจกิจกรรมในเชิงวิถีชีวิตวัฒนธรรมมากที่สุด ในการจัดการทดลองท่องเที่ยวครั้งนี้ชุมชนได้เรียนรู้ถึงประสบการณ์ในการดูแลนักท่องเที่ยว และเหตุฉุกเฉินต่างๆ ระหว่างการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัย การฟื้นฟูวิถีชีวิตพึ่งตนเองของคนตำบลลาดก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเทศบาล ตำบลลาดก ผ่านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ดำเนินการในช่วงโครงการวิจัยระยะที่1 ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลละองค์ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนและการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลลาดกในการทำงานระยะที่ 2 ซึ่งโครงการวิจัยนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อรวบรวมจัดทำระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของตำบลลาดก
2. เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสมของคนตำบลลาดก
3. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลลาดก
4. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลลาดก

จากการดำเนินเงินในโครงการวิจัย ที่ผ่านมานั้น สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อรวบรวมจัดทำระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของตำบล

จากการดำเนินงานในโครงการวิจัย ที่ผ่านมา ทีมวิจัยสามารถรวบรวมข้อมูล ความรู้ ในด้านต่างๆของชุมชน ในด้านของดีชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และสถานการณ์ของพื้นที่ ไว้อย่างเป็นระบบ จากการศึกษาข้อมูลในครั้งนี้กระบวนการทำงานนับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในตำบล ผู้บริหารบุคลากร ของเทศบาลตำบลลาดก และชาวบ้านในพื้นที่ ในการเรียนรู้ข้อมูลและกระบวนการทำงานร่วมกัน ทำให้เข้าใจในข้อมูลและเห็นถึงสถานการณ์ของพื้นที่ร่วมกัน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในโครงการระยะที่ 1 นี้ ถูกเรียบเรียง เพื่อเป็นฐานข้อมูลของหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านในพื้นที่วิจัย ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในกิจการด้านอื่นๆของหมู่บ้านได้ รวมทั้งฐานข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และวางแผนในด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

2. เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูวิถีชีวิตที่เหมาะสมของคนตำบลลาดก

ในการดำเนินงานที่ผ่านมา กระบวนการศึกษาข้อมูล ทำให้ทีมวิจัย และชาวบ้านได้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญ ของวิถีชีวิตองค์ความรู้เดิมของชุมชน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งมีปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบวิถีชีวิตของคนในตำบลลาดก ซึ่งมีผลต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า องค์ความรู้ในท้องถิ่นถูกละเลยและถูกลดบทบาท ความสำคัญ ในชุมชนลง ซึ่งในการศึกษาข้อมูลและจัดเวทีที่ผ่านทำให้ได้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและแนวทางในการฟื้นฟูวิถีชีวิต โดยนำเอาองค์ความรู้เดิมที่มีคุณค่ากลับมาปรับใช้ในสภาพสังคมปัจจุบันอย่างเหมาะสม โดยมีการฟื้นฟูองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การรื้อฟื้นภูมิปัญญาการทำไก่แดงรถไฟ อาหารท้องถิ่นที่ผูกพันกับวิถีชีวิตคนตำบลลาดกในการค้าขายบนรถไฟ การ

อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สามารถหยิบยกขึ้นมาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ประเพณีแห่ขันโตก การสงฆ์พระธาตุ เป็นต้น นอกจากนี้เรื่องราวในวิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีต เช่น ภาษา การแต่งการ อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม ยังเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนอีกด้วย

3. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุก

หลักจากดำเนินการตามกระบวนการงานวิจัยที่ผ่านมา ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน และภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ถึงความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จนเกิดกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุก ที่มีโครงสร้างการทำงานและบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เป็นผู้บริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยร่วมกับภาคีต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีรูปแบบการทำงานที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนต่างๆและแหล่งท่องเที่ยวในตำบล

4. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลทาปลาดุก

กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลทาปลาดุกและเทศบาลตำบลทาปลาดุก ร่วมกับหน่วยงานภาคี ได้ร่วมกันพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ โดยมีหน่วยงานต่างๆร่วมให้การสนับสนุน อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาพิงคนคร(องค์การมหาชน) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลที่เกิดขึ้นจากการการทำงานแบบบูรณาการนี้ทำให้ตำบลทาปลาดุกได้รับการสนับสนุนทั้งด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสะพานขาวทาขมภู การส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานในโครงการวิจัย ที่ผ่านมามีพบว่า ระหว่างการทำงานวิจัยได้พบอุปสรรคในการทำงานที่ส่งผลต่อความล่าช้าของงาน และความไม่ราบรื่นในการทำงานอยู่บ้าง ซึ่งทางทีมวิจัยได้มีการพูดคุยสรุปบทเรียนเพื่อหาทางออกและแก้ไขปัญหาย่อยเป็นระยะ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น แต่อย่างไรก็ดี ก็ยังพบกับปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ยากที่ส่งผลต่อความล่าช้าในการดำเนินงาน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการเมืองท้องถิ่น ในระหว่างการทำงานในโครงการวิจัยระยะที่ 1 นั้นเป็นช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารท้องถิ่นที่หมดวาระลง ทำให้เกิดช่วงสุญญากาศในการทำงานที่สามารถจัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่เทศบาลได้ยากลำบาก ทำให้เว้นว่างจากการดำเนินงานเป็นเวลากว่า 3 เดือน จึงส่งผลกระทบต่อความล่าช้าในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก
2. ปัญหาด้านพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานวิจัยภายใต้โครงการประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ซึ่งถือว่ามีความพื้นที่ในการศึกษาข้อมูลกว้างขวาง และมีผู้เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยเป็นจำนวนมาก ทำให้การดำเนินงานที่ผ่านมาจึงต้องอาศัยระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่มากพอสมควร อีกทั้งยังมีปัจจัยทางด้านภัยธรรมชาติ ที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการเดินทางลงพื้นที่ในบางหมู่บ้าน เช่น กรณีดินโคลนถล่ม ทางขาด เป็นต้น
3. ปัญหาด้านการติดต่อประสานงาน ด้วยการที่ทีมวิจัยมีองค์ประกอบของทีมงานจำนวนมากและมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลาย ทำให้เกิดข้อติดขัดในการติดต่อสื่อสาร ส่งผลต่อความล่าช้าและเป็นอุปสรรคต่อการทำงานอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ดีปัญหาดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมและแก้ไขสถานการณ์ได้ ซึ่งทางทีมวิจัยตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างดีและได้มีการพูดคุยเพื่อหาแนวทางการ

แก้ปัญหา โดยที่ผ่านมามีการแก้ไขปัญหาด้านการติดต่อประสานในลักษณะแบ่งโซน ทำให้การติดต่อประสานงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น